

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EKONOMİSİ VE BESLENME EĞİTİMİ A.B.D

YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULLARINDAKİ YATILI VE
GÜNDÜZLÜ ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL BAKIMLARINA
İLİŞKİN UYGULAMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Müslüm ALTINSOY

ANKARA – 2008

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EKONOMİSİ VE BESLENME EĞİTİMİ A.B.D

YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULLARINDAKİ YATILI VE
GÜNDÜZLÜ ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL BAKIMLARINA
İLİŞKİN UYGULAMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Müslüm ALTINSOY

Danışman
Yard. Doç. Dr. Şadan TOKYÜREK

ANKARA – 2008

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Müslüm ALTINSOY' a ait “**Yatılı İlköğretim Bölge Okullarındaki Yatılı ve Gündüzlü Öğrencilerin Kişisel Bakımlarına İlişkin Uygulamaları**” adlı çalışma 28/05/2008 tarihinde jürimiz tarafından Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan (Tez Danışmanı)

Yard. Doç. Dr. Şadan TOKYÜREK

Üye

Yard. Doç. Dr. Hüsne DEMİREL

Üye

Doç. Dr. Yasemin ÖZKAN

ÖNSÖZ

Kişisel bakım uygulamaları, bireye özgüdür ve bireyler arasında farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar yapılan hijyenik uygulamaların biçiminde ve yapılma sıklığında gözlenebilir. Kişisel bakım uygulamaları kişinin inançları, değerleri ve alışkanlıkları doğrultusunda geliştirdiği uygulamalardır. Kültürel, sosyal, ailesel faktörler ile bireyin sağlık ve hijyene ilişkin bilgi düzeyi, tutumları ve gereksinimleri kişisel bakım ve hijyen uygulamalarını etkiler.

Bu araştırma Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'ndaki yatılı ve gündüzlü öğrencilerin kişisel bakımlarına ilişkin uygulamalarını saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmada elde edilen bulguların daha sonra bu alanda yapılacak araştırmalara yardımcı olmasını temenni ederim.

Bu çalışmanın planlanmasından sonuçlandırılmasına kadar her aşamasında öğretici ve yönlendirici olan, yardım ve desteğini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Yard. Doç. Dr. Şadan TOKYÜREK'e, ayrıca çalışmanın gerçekleşmesinde, görüş ve önerileriyle ihtiyacım olan her konuda yardımlarını esirgemeyen, yapıcı eleştirileri ve bitmeyen bir sabırla verdiği destekten dolayı Sayın Yard. Doç. Dr. Hüsne DEMİREL'e teşekkür ederim.

Çalışma sırasında yükümü hafifletmek için bana her zaman özverili bir şekilde yardımcı olan ve desteğini esirgemeyen eşim Selma'ya, hiç bitmeyen bir şekilde maddi ve manevi yardımlarını esirgemeyen; annem-babam Fatma ve Emin ALTINSOY'a, kardeşlerim Hayrettin, Mesut ve Z.Özlem'e, ayrıca bu çalışmaya emeği geçen, isimlerini yazamadığım bütün arkadaşlarıma içtenlikle, sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım.

Müslüm ALTINSOY

Mayıs 2008, Ankara

ÖZET

YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULLARINDAKİ YATILI VE GÜNDÜZLÜ ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL BAKIMLARINA İLİŞKİN UYGULAMALARI

ALTINSOY, Müslüm

Yüksek Lisans Tezi, Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Şadan TOKYÜREK

Mayıs – 2008, Sayfa:115.

Bu araştırma, Bolu'nun Kıbrısçık ilçesi Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'ndaki yatılı ve gündüzlü öğrencilerin kişisel bakımlarına ilişkin uygulamaları saptamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma Bolu'nun Kıbrısçık ilçesindeki Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'na, 2006 – 2007 eğitim öğretim yılında devam eden, 108 yatılı 82 gündüzlü toplam 190 öğrencinin katılımıyla, araştırmacı tarafından geliştirilen anket uygulanarak yapılmıştır.

Araştırmaya alınan öğrencilerin %52.1'i (%53.7 yatılı, %50.0 gündüzlü) erkek, %47.9'u da (%46.3 yatılı, %50.0 gündüzlü) kızdır. Öğrencilerin %57.9'u 10-12 yaş grubu ve çoğunlukla (%68.4) 1-3 arasında kardeşe sahiptir. Annelerin yarısından fazlası (%56.9) 33-39 yaşlarında ve \pm 37.9 yaş ortalamasına, babaların ise yarıya yakınının (%46.5) 40- 46 yaşlarında ve \pm 41.9 yaş ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir. Annelerin çoğunluğu (%79.3) babalarında yarısından fazlası (%54.0) ilkokul mezunu ve annelerin tamamına yakınının (%92.5) ev hanımı, babaların ise çoğunluğu (%63.1) çiftçidir. Ayrıca, araştırma gurubundaki ailelerin yarıya yakını (%38.4) 700-899 YTL arasında ve ortalama \pm 781.7 YTL aylık gelire sahiptir.

Araştırma sonucuna göre; yatılıların ayak kokusu şikâyetinin gündüzlülere göre daha fazla olduğu saptanmış, yatılı ve gündüzlü kızların ayak kokusu şikâyetleri

arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.01$). Yatılı kızlardaki kepeklenme sıklığının gündüzlü kızlara göre daha fazla olduğu belirlenmiş, yapılan değerlendirmeye göre bu farkın ileri derecede önemli olduğu saptanmıştır ($p<0.001$). Gündüzlü öğrencilerin yatılı öğrencilere göre iç çamaşırlarını daha sık değiştirdikleri tespit edilerek, kızların yatılı ve gündüzlü olmalarıyla iç çamaşırlarını değiştirme sıklıkları arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$).

Bunla birlikte gündüzlü öğrencilerin yatılılara göre ellerini ve yüzünü yıkarken su ve sabunu, sabun çeşidi olarak da sıvı sabunu daha fazla tercih ettikleri, yatılı kızların gündüzlü kızlara, gündüzlü erkeklerinde yatılı erkeklere göre dişlerini her yemekten sonra daha sık fırçaladıkları, tüm öğrencilerin çoğunun diş ipi kullanmadığı ve diş ağrıdağında diş hekimine gittiğı saptanmıştır.

Ayrıca öğrencilerin çoğunun tuvaletten çıktıktan hemen sonra ellerini yıkadıkları, çoraplarını her gün değiştirdikleri, ayaklarını her gün yıkadıkları, ayaklarını ayak havlusuyla kuruladıkları, el ve ayak tırnaklarını haftada bir temiz olmak için kestikleri, çoğunlukla haftada bir banyo yaptıkları, banyo esnasında şampuan ve sabun kullandıkları, kulak içlerini aplikatörle temizledikleri, çoğunlukla burunlarını kâğıt mendil ya da peçeteyle temizledikleri ter kokularını önlemek için sık sık banyo yaptıkları, tuvalet ihtiyacından sonra su+tuvalet kâğıdı kullandıkları ve temizlikle ilgili bilgileri anne, baba ve akrabalarından edindikleri saptanmıştır.

Araştırmanın sonucunda; yatılı ve gündüzlü öğrencilerin kişisel bakım uygulamalarının benzer özelliklerde olduğu, öğrenim türünün kişisel bakım uygulamaları üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı saptanmıştır.

Yapılan bu araştırma ile Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'nda okuyan yatılı ve gündüzlü öğrencilerin kişisel bakımlarına ilişkin uygulamaları tespit edilerek bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kişisel Bakım, Hijyen, Yatılı İlköğretim Bölge Okulu

ABSTRACT

THE PRACTICES ABOUT THE PERSONAL CARES OF BOARDING AND DAY STUDENTS IN BOARDING DISTRICT ELEMENTARY SCHOOLS

ALTINSOY, Müslüm

Master Thesis, Department of Family Economy and Nutrition Education

Thesis Adviser: Assistant Professor Dr. Şadan TOKYÜREK

May – 2008, Pages:115.

This research has been made with the aim of determining the practices about the personal cares of boarding and day students in the boarding district elementary school of Kıbrısçık which is a town of Bolu. The research has been carried out via applying the survey prepared by the researcher himself to a total of 190 students, including 108 boarding and 82 day students, who attended this school in the years of 2006-2007.

The students being searched consist of 52.1% boys (53.7% boarding students, 50% day students) and 47.9% girls (46.3% boarding students, 50.0% day students) 57.9% of the students are between the ages of 10-12 and a considerable number of them (68.4%) have got siblings between the ages of 1-3. In addition, it has been found that more than half of the mothers of these students (56.9%) are between the ages of 33-39 the ages of 40-46. The average age of the mothers is ± 37.9 and the average age of the fathers ± 41.9 . Most of the mothers (79.3%) and more than half of the fathers (54.0%) were graduated from a primary school. Nearly all mothers are housewives and the majority of the fathers are farmers. About half of the families in this research group (38.4%) have an income between 700-899 YTL so the average pay is ± 781.7 YTL for each family.

According to the result of the research, the boarding students have much more complaint about the bad smell of foot than day students. The difference between the boarding girls' complaint and day girls' complaint about the bad smell of foot has been found meaningful ($p < 0.01$). It has been seen that boarding girls' hair become scurfy more frequently than day girls' hair. The difference between the frequency of boarding girls' having scurfy hair and the frequency of day girls' having scurfy hair has been found extremely significant ($p < 0.001$). Furthermore, day students change their underwear more commonly than boarding students. The difference between the girls' being a boarding student or day student and the frequency of changing their underwears has been found meaningful after the evaluation ($p < 0.05$).

Moreover, it has been seen that both male and female students attending the school in day time prefer both water and soap, especially liquid soap, while washing their face and hands much more than day students. Besides, boarding girls brush their teeth more frequently than day females. Day males brush their teeth more frequently than the boarding males. Also, most of the day and boarding students don't use tooth rope but they go to a dentist when they have a toothache.

Also, nearly most of the students wash their hands after toilet, wash their feet, dry them with a foot towel, change their socks everyday, cut their nails once a week in order to be clean and they have a bath once a week. They use soap and shampoo while having bath and clean their ear with the help of a cotton bud after the bath. Moreover, it has been realized that all the students clean their nose with a handkerchief or a piece of napkin. They have often a bath in order to prevent bad smell of sweat, use toilet paper and water at the lavatory and learn information about cleanliness from their parents.

At the end of the research, it has been recognized that both boarding and day students' personal cares have similar features and the educational type of the students doesn't have a considerable effect on the practices about personal cares.

At the end of the research, it has been recognized that both boarding and day students' personal cares have similar features and the educational type of the students doesn't have a considerable effect on the practices about personal cares.

By doing this research, the practices about the personal cares of both boarding and day students have been found out and some suggestions about this survey have been offered.

Key Words: Personal Care, Hygiene, Boarding District Elementary School.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	x

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2. Araştırmanın Önemi.....	4
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
1.4. Varsayımlar.....	5
1.5. Tanımlar.....	6

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. Türkiye’de Temel Eğitim.....	7
2.1.1. Türkiye’de Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Bu Okullarda Karşılaşılan Sorunlar.....	9
2.2. Hijyen ve Kişisel Bakım.....	12
2.2.1. Deri Temizliği ve Bakımı.....	14
2.2.2. El Temizliği ve Bakımı.....	15
2.2.3. Yüz, Boyun Temizliği ve Bakımı.....	16
2.2.4. Göz, kulak, burun Temizliği ve Bakımı.....	17
2.2.5. Ağız, Diş Temizliği ve Bakımı.....	18
2.2.6. Saç Temizliği ve Bakımı.....	20
2.2.7. Ayak Temizliği ve Bakımı.....	22
2.2.8. Tuvalet Sonrası Beden Temizliği.....	22
2.2.9. Giysi Temizliği.....	23
2.3. Kişisel Bakım Davranışlarının Kazanılmasında Aile ve Okul Eğitimi.....	24
2.4. Konu İle İlgili Yapılmış Çeşitli Araştırmalar.....	27

BÖLÜM III	
YÖNTEM	38
3.1. Araştırma Modeli.....	38
3.2. Evren ve Örneklem.....	38
3.3. Veri Toplama Teknikleri.....	40
3.4. Verilerin Analizi.....	40
BÖLÜM IV	
BULGULAR VE TARTIŞMA	41
4.1. Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine Ait Bulgular.....	41
4.2. Öğrencilerin Kişisel Bakım Uygulamalarına İlişkin Bulgular.....	45
4.2.1. Öğrencilerin Kişisel Bakım Araç Gereçlerine Sahip Olma Durumları.....	45
4.2.2. Öğrencilerin Kişisel Bakım Araç Gereçlerini Kişisel ya da Ortak Kullanma Durumları.....	47
4.2.3. Öğrencilerin El Yüz Yıkama Durumları.....	52
4.2.4. Öğrencilerin El ve Yüz Yıkama Uygulamaları.....	56
4.2.5. Öğrencilerin Ağız Temizliği ve Diş Bakımına İlişkin Uygulamaları.....	58
4.2.6. Öğrencilerin Ayak Temizliği ve Bakımına İlişkin Uygulamaları.....	60
4.2.7. Öğrencilerin Banyo Yapmaya İlişkin Uygulamaları.....	64
4.2.8. Öğrencilerin Vücutlarında Karşılaştıkları Sorunlar.....	66
4.2.9. Öğrencilerin Kişiyi Rahatsız Eden Sorunlardan Rahatsız Olma Durumları.....	69
4.2.10. Öğrencilerin Kişisel Bakıma Ait Diğer Uygulamaları.....	71
BÖLÜM V	
SONUÇ VE ÖNERİLER	75
5.1. Sonuçlar.....	75
5.2. Öneriler.....	80
KAYNAKÇA	82
EKLER	93
EK-1. Anket Formu.....	94
EK-2. Anket Uygulama İzni.....	101

TABLULAR LİSTESİ

<u>Tablo No.</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine Göre Dağılımı.....	41
Tablo 2. Öğrencilerin Anne Babalarına Göre Kişisel Bilgilerinin Dağılımı.....	42
Tablo 3. Öğrencilerin Anne Babalarının Hayatta Olma ve Birliktelik Durumlarına Göre Dağılımı.....	43
Tablo 4. Öğrenci Ailelerinin Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımı.....	43
Tablo 5. Öğrenci Ailelerinin Yaşadığı Konuta Ait Genel Bilgiler.....	44
Tablo 6. Kız ve Erkek Öğrencilerin Kişisel Bakım Araç Gereçlerine Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılımı.....	45
Tablo 7. Kız ve Erkek Öğrencilerin Kişisel Bakımda Kullandıkları Araç Gereçleri Kişisel ya da Ortak Kullanma Durumuna Göre Dağılımı.....	48
Tablo 8. Kız ve Erkek Öğrencilerin El ve Yüz Yıkama Durumlarına Göre Dağılımı	53
Tablo 9. Kız ve Erkek Öğrencilerin El ve Yüz Yıkama Uygulamalarına Göre Dağılımı.....	57
Tablo 10. Kız ve Erkek Öğrencilerin Diş Temizliği ve Bakımına İlişkin Uygulamalarına Göre Dağılımı.....	58
Tablo 11. Kız ve Erkek Öğrencilerin Ayak Temizliği ve Bakımına İlişkin Uygulamalarına Göre Dağılımı.....	61
Tablo 12. Kız ve Erkek Öğrencilerin Banyo Yapmaya İlişkin Uygulamalarına Göre Dağılımı.....	64
Tablo 13. Kız ve Erkek Öğrencilerin Vücutlarında Karşılaştıkları Sorunlara Göre Dağılımı.....	67
Tablo 14. Kız ve Erkek Öğrencilerin Kişiyi Rahatsız Eden Sorunlardan Rahatsız Olma Durumlarına Göre Dağılımı.....	69
Tablo 15. Kız ve Erkek Öğrencilerin Kişisel Bakıma Ait Diğer Uygulamalarına Göre Dağılımı	71

BÖLÜM I

GİRİŞ

Hijyen, sağlığı koruma ve sürdürme bilimine denmektedir. Bireyin sağlıklı olması ve yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürmesi ise kişisel bakımına dikkat etmesiyle mümkündür. Kişisel bakım; bireyin sağlığını sürdürmek için yaptığı “öz bakım” uygulamalarını içermekte ve sabah kalkıp gece yatıncaya kadar bireyin sağlığını koruması ve sağlıklı olarak kalabilmesi için yapması gereken davranışların tümünü kapsamaktadır. Aynı zamanda kişisel bakım; kişinin anatomik, fizyolojik, psikolojik, genetik, kalıtsal özellikleri gibi doğuştan getirdiği nitelik ve yetenekleriyle sonradan edindiği, geliştirdiği yetenekleri, kültürel, moral özellikleri, giyim, temizlenme, kültürfizik, beslenme alışkanlıkları gibi şahsi özelliklerine ve davranışlarına ait çalışmaların düzenlenmesidir (Güçhan,1992;Erdal,1993:60-70; Görgülü,2000:36-43).

Kişisel bakım uygulamaları, bireye özgüdür ve bireyler arasında farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar yapılan hijyenik uygulamaların biçiminde ve yapılma sıklığında gözlenebilir. Kişisel bakım uygulamaları kişinin inançları, değerleri ve alışkanlıkları doğrultusunda geliştirdiği uygulamalardır. Bu nedenle kişisel bakım uygulamalarını, kültürel, sosyal, ailesel faktörler ile bireyin sağlık ve hijyene ilişkin bilgi düzeyi ve gereksinimleri etkilemektedir (İnanç ve ark.,1994:5-30; Ulaş,1998; Görgülü ve Ulusoy,2001:20-47).

Ayrıca, bir ülkenin kalkınmışlık düzeyinin belirlenmesinde, o ülkedeki sağlıklı insan gücünün önemli rolü vardır. İnsan sağlığının olumlu ve olumsuz bir biçimde gelişmesi de davranışlara bağlıdır. Günümüzde, gerek hastalık ve sakatlıklardan korunmak, gerekse bedensel, ruhsal ve sosyal iyilik halinin sağlanması konularına yönelik olarak bilimin belirlediği davranışlar vardır. İnsanların bu davranışlara sahip olması ve bu davranışları uygulaması sağlıklı olmanın temel koşuludur. Bu koşul, çocukluktan başlayarak sağlıklarının bilincinde olan, sağlığını

koruyan ve sağlığı bozulduğunda fark eden bireylerin yetiştirilmesi ile sağlanabilir. Bu da ancak eğitimle m¼mk¼nd¼r (Dirican, 1990:275-280; zden,2003:17).

Eğitim, genel olarak bireyde davranış değiştirme s¼reci olarak tanımlanmaktadır. Eğitimin bu genel amacını yerine getirmek için T¼rk Eğitim Sistemi; yetişmekte olan çocukların ve gençlerin topluma sağlıklı ve verimli bir Şekilde uyum sağlamalarına yardım etmektedir. Bu uyumun gerçekleştirilmesi için bireyin yetenekleri eğitim yolu ile en son sınırına kadar geliştirilir. T¼rk Eğitim sisteminde bu amaçları gerçekleştirmek için açılmış olan çeşitli eğitim kurumları mevcuttur. Bu mevcut eğitim kurumlarının ¼nemli bir basamağını da İlköğretim okulları oluşturmaktadır (Arı, 2002:119).

T¼rkiye' de ilköğretim; normal, taşımalı ve yatılı Şekillerde yapılmaktadır. Bu Şekillerin ortaya çıkmasında T¼rkiye'nin geniş y¼zl¼m¼ne sahip bir ¼lke olması ¼nemli bir etkidir. T¼rkiye' de n¼fusun dağılımlı dağınık olup n¼fusun ¼nemli bir bl¼m¼ köy, mezra, oba, kom ve yayla gibi yerleşim yerlerinde oturmaktadır. Özellikle Karadeniz, Doğu ve G¼neydođu Anadolu Bölgelerinde coğrafı engeller yaşamı ve eğitime devamı etkilemektedir. İklimin elverişsiz olduğu yörelerde uzun zaman yollar kapanmakta, yaşam koşulları zorlaşmaktadır. Bunun yanı sıra köyden kente göç sorunu y¼z¼nden k¼¼k yerleşim birimlerinde n¼fus azalmaktadır. Bu durum, buralarda yaşayan ilköğretim çağındaki öğrencilerin eğitim talebinin merkezi bir eğitim kurumunda karşılanması z¼m¼n¼ g¼ndeme getirmektedir. Bu gerçeklerden hareketle, ¼zellikle kalkınmada ¼ncelikli yerleşim birimlerine yatılı veya g¼nd¼zli eğitim-ğretim veren YİBO'ların (Yatılı İlköğretim Bölge Okulu) kurulması yoluna gidilmiştir. Bu okullarda öğrencilere eğitim-öğretimin yanı sıra, aynı zamanda eğitimleri boyunca barınma, yeme, içme vb. olanaklar da sağlanmaktadır (MEB, 2002:20-27).

T¼rkiye' de, 2007 – 2008 yılı Milli Eğitim istatistiklerine göre 603 tane YİBO bulunmakta, bu okullarda 110.670 kız, 156.846 erkek olmak ¼zere toplam 267.516 ğrenci öğrenim görmektedir. Okullardaki toplam derslik sayısı ise

10.183'tür. Ayrıca bu okullarda 12.015 kadrolu, 1.465 sözleşmeli olmak üzere toplam 13.480 öğretmen görev yapmaktadır (MEB, 2008:49).

Okul genellikle çocukların korunaklı yuvalarından çıkıp toplum içine girdikleri ilk yerdir. Bu durumun yaratacağı ruhsal ve sosyal sorunlar için çocuk desteklenmelidir. Çocukluk dönemi sağlık alışkanlıklarının geliştirilmesi için de uygun bir dönemdir. Sağlıklı bilgi, tutum ve davranışları geliştiren öğrenciler çevrelerindeki bireyler için de eğitici olabilmektedir. Bu durum okullarda yaşanan sağlık, beslenme, hijyen ve kişisel bakım sorunlarının diğer sorunlardan daha da önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Şahin, 2000:40).

Yapılan araştırmalar, Türkiye nüfusunun çoğunluğunu oluşturan okul dönemi çocuklarının istenilen düzeyde koruyucu sağlık hizmetlerinden yararlanmadığını göstermektedir. Bu nedenle çocuklara okullarda verilecek hijyen ve kişisel bakım davranışlarına yönelik doğru eğitim ile birçok bulaşıcı hastalığın ortaya çıkması ve yayılması kolaylıkla engellenebilir (Aydın,1996; Örsal ve ark.,2002:609).

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, Bolu'nun Kıbrısık ilçesi Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'ndaki iki öğrenci grubunun (yatılı ve gündüzlü) kişisel bakımlarına ilişkin uygulamaları arasında fark bulunup bulunmadığını saptamaktır.

Bu genel amacı gerçekleştirmek için şu sorulara cevap aranmıştır:

1. YİBO'daki yatılı öğrencilerin kişisel bakımlarına ilişkin uygulamaları nelerdir?
2. YİBO'daki gündüzlü öğrencilerin kişisel bakımlarına ilişkin uygulamaları nelerdir?
3. YİBO'daki yatılı ve gündüzlü öğrencilerin kişisel bakımlarına ilişkin uygulamaları arasında manidar bir fark var mıdır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Sağlıklı yaşama şartlarını öğreten bir bilim olan hijyen, aynı zamanda birey ve toplum olarak insan sağlığının korunması, geliştirilmesi, yaşamın verimli, sağlıklı düzeyde uzun süre devamı için sağlıkla ilgili bilgileri bir sentez halinde uygulayan bilim kompleksidir. Hijyen ve kişisel bakım, kişinin inançları, değerleri ve alışkanlıkları doğrultusunda geliştirdiği uygulamalardır. Kültürel, sosyal, ailesel faktörler ile bireyin sağlık ve hijyene ilişkin bilgi düzeyi, tutumları ve gereksinimleri kişisel bakım ve hijyen uygulamalarını etkiler (Yavuz, 2000).

Türk eğitim sistemi içinde önemli bir yere sahip olan YİBO' ların kendi içinde bazı sorunları mevcuttur. Bunlar; Eğitimin niteliğine ilişkin sorunlar, personel sorunları, toplumun okula bakış açısına ilişkin sorunlar, okulun ekonomik ve fiziksel koşullarına ilişkin sorunlar, öğrenci-veli sorunları, hijyen ve kişisel bakım, sağlık, beslenme gibi hizmetlerin yetersizliğiyle ilgili sorunlardır (MEB, 2002:20-27).

Bu araştırma Bolu'nun Kıbrısçık ilçesi Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'na devam eden yatılı ve gündüzlü öğrencilerin kişisel bakımlarına ilişkin uygulamaları ve farklı ortamlarda yaşamının kişisel bakım davranışlarını etkileyip etkilemediğini ortaya çıkaracağı için önemlidir.

Ayrıca, önemli bir öğrenci potansiyeli olan YİBO'larla ilgili yapılan literatür taramasında YİBO'larda kalan yatılı ve gündüzlü öğrencilerin kişisel bakımlarına ilişkin uygulamaları ortaya koyan herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu durumda YİBO'larda kalan yatılı ve gündüzlü öğrencilerin kişisel bakımlarına ilişkin uygulamaları araştırılması gereken bir problem olduğundan bu araştırma önemlidir.

Araştırma sonuçları, okul idarecileri ile öğretmenlere; öğrencilerin kişisel bakımları konusunda verilecek eğitimde bir yol gösterici olabilir. Bu araştırma ayrıca, bundan sonra yapılacak araştırmalara da yol gösterici olabilir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın planlanması ve uygulanması sırasında karşılaşılan bazı zorluklar araştırmaya bazı sınırlılıklar getirmiştir. Araştırmacının tespit edebildiği sınırlılıklar şunlardır:

- Bu araştırma Bolu' nun Kıbrısık ilçesiyle sınırlıdır.
- Araştırma öğrencilerin kişisel bakım uygulamalarıyla sınırlıdır.
- Araştırma 190 öğrenciyle sınırlıdır. Diğer öğrenciler kapsam dışındadır.

Bütün bu sınırlılıklara rağmen araştırma planlandığı şekilde tamamlanmıştır.

1.4. Varsayımlar

Araştırmada kabul edilen varsayımlar şunlardır:

- Bu çalışmada belirlenen örneklem evreni temsil edecek niteliktedir.
- Araştırmada kullanılan veri toplama aracı geçerli ve güvenlidir.
- Anketin geliştirilmesinde kendilerine başvuru alan uzmanlar alanlarında yeterlidir.
- Araştırma kapsamına alınan öğrenciler kişisel bakım uygulamalarını samimi olarak belirtmişlerdir.
- Öğrencilerin evde veya okulda yaşamaları kişisel bakım uygulamalarında farklılıklara sebep olur.
- YİBO'larda okuyan öğrencilerin kişisel bakım uygulamalarını saptamak; bu okullarda doğru uygulamaları yerleştirmek ve sağlığı geliştirmek için gereklidir.

1.5. Tanımlar

Hijyen: Sağlığa zarar verecek ortamlardan korunmak için yapılacak uygulamalar ve alınan temizlik önlemleridir.

Kişisel Bakım: Sabah kalkıp gece yatıncaya kadar bireyin sağlığını koruması ve sağlıklı olarak kalabilmesi için yapması gereken davranışların tümüdür.

Sağlık: Yalnızca hastalık ya da sakatlığın olmayışı değil; bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik halinde olmaktır.

Eğitim: Genel olarak bireyde davranış değiştirme süreci olarak tanımlanmaktadır.

Temel Eğitim: İlköğretim basamaklarını içine alan, 6-14 yaş gurubuna verilen 8 yıllık süreyi kapsayan ve her bireyin görmesi gereken eğitimidir.

YİBO (Yatılı İlköğretim Bölge Okulu): Çeşitli sebeplerle henüz bir ilkokul açılmamış olup, birbirlerine yakın birkaç köyün bulunduğu yerlerde ya da evleri ve ev grupları dağınık olan köylerde kurulan, sekiz yıllık parasız eğitim ve öğretim veren yatılı ilköğretim kurumlarıdır.

Yatılı Öğrenci: YİBO'larda eğitim-öğretimin yanı sıra, aynı zamanda eğitimleri boyunca barınma, yeme, içme vb. olanaklardan faydalanan öğrencilerdir.

Gündüzlü Öğrenci: YİBO'nun eğitim-öğretimin sürecine tabi olan ancak yatılı öğrenciler gibi barınma, yeme, içme vb. olanaklardan yararlanmayan öğrencilerdir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Türkiye’de Temel Eğitim

Eğitim, genel olarak bireyde davranış değiştirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Her çocuk, genç ve yetişkin, kendi öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmış eğitim olanaklarından yararlanabilmelidir.

Eğitimin genel amacı, yetişmekte olan çocukların ve gençlerin topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde uyum sağlamalarına yardım etmektir. Bu uyumun gerçekleştirilmesi için bireyin yetenekleri eğitim yolu ile en son sınırına kadar geliştirilir ve insan davranışları, milli eğitimin amaçları doğrultusunda değiştirilir. Bu 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Yasası ile belirlenmiştir. Millî Eğitim Sistemi, “**yaygın eğitim**” ve “**örgün eğitim**” olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır.

Yaygın eğitimde, millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş olan veya herhangi bir kademesinde bulunan ya da bu kademedен çıkmış yurttaşlara örgün eğitimin yanında veya dışında; okuma-yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim olanağı hazırlamak amaçlanır.

Örgün eğitim; belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla okul çatısı altında yapılan düzenli eğitimidir. Örgün eğitim, okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır. (Başaran, 1982:40-41).

Türkiye’ de 2007-2008 istatistiklerine göre Örgün Eğitime devam eden öğrenci durumuna bakacak olursak; Okul Öncesi Eğitimde: 335.553 kız, 366.209 erkek olmak üzere toplam 701.762 öğrenci; İlköğretimde: 5.193.698 kız, 5.676.872

erkek olmak üzere toplam 10.870.570 öğrenci; Ortaöğretimde: 1.456.084 kız, 1.789.238 erkek olmak üzere toplam 3.245.322 öğrenci öğrenim görmektedir. Ayrıca, 2006-2007 istatistiklerine göre; Yükseköğretime: 1.044.539 kız, 1.209.125 erkek olmak üzere toplam 2.453.664 öğrenci devam etmektedir (MEB, 2008:43-73; Anon 2008a: <http://www.osym.gov.tr/>).

İlköğretim sistemi, daha önceleri beş yıl ilkokul ve üç yıl ortaokul şeklinde uygulanmaktaydı. 1997 yılında İlköğretim ve Eğitim Kanununda yapılan değişiklikle “*Mecburi ilköğretim çağı, 6 - 14 yaş grubundaki çocukları kapsar.*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu kanuna göre; ilköğretimin zorunlu ve kesintisiz sekiz yıl olarak kabul edilmiş, ilkokul ve ortaokul birleştirilerek İlköğretim adını almıştır (Anon 2007c: <http://mevzuat.meb.gov.tr/>).

Aslında İlköğretim ya da temel eğitim, Türkiye’de oldukça eski bir kavramdır. 1983 yılında İlköğretim adını alan temel eğitim, ilk kez 1961 yılında, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nda kullanılmış; ‘**İlköğretim, Her Yurttaşın Görmesi Gereken Temel Eğitimidir.**’ biçiminde açıklanmıştır (MEB, 2000:8-9). Temel eğitim, her yurttaşa yaşamında karşılaştığı ve karşılaşacağı kişisel, toplumsal sorunları çözmeye; toplumun değerlerine uyum sağlamada; üretken ve tutumlu olmada temel yeterliklerini, alışkanlıkları kazandıran bir eğitimidir (Başaran,1982:40-41).

İlköğretimin amacı; her Türk çocuğunun iyi birer yurttaş olabilmesi için, gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, millî ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini, ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını sağlamaktır. Bu anlamda İlköğretim kız ve erkek bütün yurttaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır. İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir (MEB, 2000:8-9).

2.1.1. Türkiye’de Yatılı İlköğretim Bölge Okulları ve Bu Okullarda Karşılaşılan Sorunlar

Türkiye’de ilköğretim; normal, taşınmalı ve yatılı şekillerde yapılmaktadır. Bu şekillerin ortaya çıkmasında Türkiye’nin geniş yüzölçümüne sahip bir ülke olması önemli bir etkidir. Türkiye’de nüfusun dağılımı dağınık olup nüfusun önemli bir bölümü köy, mezra, oba, kom ve yayla gibi yerleşim yerlerinde oturmaktadır. Özellikle Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde coğrafi engeller yaşamı ve eğitime devamı etkilemektedir. İklimin elverişsiz olduğu yörelerde uzun zaman yollar kapanmakta, yaşam koşulları zorlaşmaktadır. Bunun yanı sıra köyden kente göç sorunu yüzünden küçük yerleşim birimlerinde nüfus azalmaktadır. Bu durum, buralarda yaşayan ilköğretim çağındaki öğrencilerin eğitim talebinin merkezi bir eğitim kurumunda karşılanması çözümünü gündeme getirmektedir. Bu gerçeklerden hareketle, özellikle kalkınmada öncelikli yerleşim birimlerine yatılı veya gündüzlü öğretim veren YİBO’larının kurulması yoluna gidilmiştir. Bu okullarda öğrencilere eğitim-öğretimin yanı sıra, aynı zamanda eğitimleri boyunca barınma, yeme, içme vb. olanaklar da sağlanmaktadır (MEB, 2002:20-27).

YİBO’lar 1961 yılında 222 sayılı İlköğretim ve Temel Eğitim Kanunu’na göre hazırlanan Bölge Okulları Yönetmeliği’nin 1. maddesindeki “*Çeşitli sebeplerle henüz bir ilkokul açılmamış olup, birbirlerine yakın birkaç köyün bulunduğu yerlerde veya evleri ve ev grupları dağınık olan köylerde, Yatılı İlköğretim Bölge Okulları açılır*” hükmü gereğince planlanarak açılmaya başlanmıştır. Daha sonra 1739 sayılı Milli Eğitim Kanununun 25. ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 9. maddesi çerçevesinde YİBO’ların açılmasına devam edilmiştir.

YİBO’lara öğrenciler şu şekillerde kaydedilir: İlköğretim kurulları bölgeye giren ilköğrenim çağındaki çocukların listesini okullar açılmadan beş ay önce okul idaresine teslim ederler. Listeler okul idarelerince incelenir ve kadro imkânlarına göre kabul edilecek çocukların isimlerini gösteren listeler okul açılmadan bir ay önce muhtarlık vasıtasıyla köy ilköğretim kurullarına verilir. Bölge okullarına öncelikle okulsuz köylerin mecburi öğrenim çağındaki çocukları alınır (Arı, 2002:119).

YİBO'ların idari sistemleri ise şöyledir: Okul müdürü; kanun, yönetmelik, program ve emirlere uygun olarak okulun bütün işlerini yürütmeye, düzene koymaya denetlemeye yetkilidir. Müdür, okulun amaçlarına uygun olarak yönetilmesinden, değerlendirilmesinden sorumludur. Müdür başyardımcısı; okulun her türlü eğitim-öğretim, yönetim, öğrenci, tahakkuk, ayniyat, yazışma, eğitici faaliyetler, yatılılık, güvenlik, beslenme, bakım, koruma, temizlik, düzen, halkla ilişkiler gibi işleri ile ilgili olarak okul müdürü tarafından verilen görevleri yapar. Diğer müdür yardımcıları da müdüre karşı aynı sorumlulukları taşır. Nöbetçi öğretmenler nöbetin başladığı andan itibaren bittiği saate kadar okuldan ayrılmaz, geceyi nöbetçi öğretmene ayrılan odada geçirir, nöbet süresi 24 saattir. Nöbetçi öğretmen, okulun temizliği, disiplini, gece bekçisinin kontrolü, çamaşır banyo işlerinin zamanında yapılması, etüt saatlerinin düzeni, hasta öğrencilerin durumu, yemek ve yatma saatlerinin ayarlanması vb. konulardan sorumludur (MEB, 2002:20-27).

Türkiye' de, 2007 – 2008 yılı Milli Eğitim istatistiklerine göre 603 tane YİBO bulunmakta, bu okullarda 110.670 kız, 156.846 erkek olmak üzere toplam 267.516 öğrenci öğrenim görmektedir. Okullardaki toplam derslik sayısı ise 10.183'tür. Ayrıca bu okullarda 12.015 kadrolu, 1.465 sözleşmeli olmak üzere toplam 13.480 öğretmen görev yapmaktadır (MEB, 2008:49).

YİBO'ların öğrencilerin sağlık, beslenme ve temizlik alışkanlıklarından, kıyafetlerinin sağlıklı ve düzenli olmasına kadar öğrenciyi olumlu yönde geliştirmek ve öğrencilerin günlük sorunlara duyarlı bilinçli yurttaşlar olmalarına yardımcı olmak gibi önemli görevleri vardır (Arı, 2002:119).

Bu önemli görevlerinin yanında YİBO'ların kendi içinde bazı sorunları mevcuttur. Bunlar; eğitimin niteliğine ve toplumun okula bakış açısına ilişkin sorunlar, personel ve öğrenci-veli sorunları, okulun ekonomik ve fiziksel koşullarına ilişkin hizmetlerin yetersizliği sorunlarıdır.

Eğitimin niteliğine ilişkin sorunlar genellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki okullarda görülmektedir. Kız öğrencilerin sayısının azlığı, kız

öğrencilerin ikinci kademeye devam etmemeleri, taşınmalı sistemden YİBO'lara öğrenci aktarılması bu boyuttaki sorunları oluşturmaktadır.

İkinci bir sorun; norm kadro uygulaması nedeniyle Resim, Müzik, Beden Eğitimi, Rehberlik gibi branşlarda öğretmen sıkıntısı görülmektedir. İş yükünün fazla olması nedeniyle yardımcı personel sayısı da yeterli değildir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu da öğretmen dolaşımının çok fazla olması eğitim öğretimin verimini düşürmektedir.

Diğer bir sorun ise; sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan bölgelerde, kız çocuklarının YİBO'lara gönderilmemesi ya da çok az sayıda gönderilmesidir.

Ayrıca; ülkemizdeki YİBO'ların birçoğunun alt yapıları yetersiz, sınıf mevcutları kalabalık ve sayı ve kapasiteleri de yetersizdir. Birçok okulda spor salonu, çok amaçlı salon bulunmamaktadır. Bunun yanında çocukların yaşları küçük olduğu ve büyük öğrencilerin küçük öğrencileri ezeceği düşünüldüğü için çocuklar velileri tarafından bu okullara gönderilmek istenmemektedir (MEB, 2002:20-27).

Türk eğitim sistemi içinde önemli bir yere sahip olan YİBO'ların kendi içindeki bütün bu sorunlarının yanında sağlık, beslenme, hijyen ve kişisel bakım gibi sorunlar diğer önemli sorunları oluşturmaktadır. Çünkü okul genellikle çocukların korunaklı yuvalarından çıkıp toplum içine girdikleri ilk yerdir. Bu durumun yaratacağı ruhsal ve sosyal sorunlar için çocuk desteklenmelidir. Çocukluk dönemi sağlık alışkanlıklarının geliştirilmesi için de uygun bir dönemdir. Sağlıklı bilgi, tutum ve davranışları geliştiren öğrenciler çevrelerindeki bireyler için de eğitici olabilmektedir. Bu da okullarda yaşanan sağlık, beslenme, hijyen ve kişisel bakım sorunlarının diğer sorunlardan daha da önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Şahin, 2000:40).

2.2. Hijyen ve Kişisel Bakım

Sağlam, sağlıklı anlamına gelen “Hijyen” kelimesi tıp diline Yunan mitolojisinden girmiştir. Yunan mitolojisinde, tıbbın babası olarak anılan Aesculapius’un kızı Hygiea; sağlığı koruyan güzel bir ilahedir. Bu nedenle bütün dünya literatüründe sağlığı korumak üzere çalışan bilim koluna bu ilahenin isminden hareketle “hijyen” adı verilmiştir (Gibson, 1959 ; Yumurtuğ, 1988:30-35).

Hijyen bilimini Hippocrates’ in (M.Ö 460-377) ortaya koyduğu söylenmektedir. Ancak Hippocrates’ten çok önceki dönemlerde, asırlar önce yaşamış insanların da sağlığı koruma hakkında bilgileri, düşünceleri vardır. Hijyen, hayatını korumak ve sağlığına zarar veren etkenlerden kaçınmak iç güdüsü ile yaşamaya çalışan ilk insanla beraber doğmuştur. İnsan doğanın verdiği içgüdülerle ve zekâsının sınırları içinde varlığını devam ettirmesi ve daha rahat yaşaması için gerekli olan bilgileri edinmiştir (Şentürk, 1993). Fakat insanların sağlığı koruma çabaları gerçek bir bilim niteliği taşımamaktadır. Hippocrates’ in (Hava, su ve yer) yazdığı kitap, orta çağın sonlarına kadar tıp alanında önemle üzerinde durulan bir eserdir. Aynı zamanda hijyen bilimine ait ilk bilgiler de Hippocrates’ in el yazısıyla yazdığı bu kitapta verilmiştir (Yumurtuğ, 1988:30-35).

Sağlıklı yaşama şartlarını öğreten bir bilim olan hijyen, birey ve toplum olarak insan sağlığının korunması, geliştirilmesi, yaşamın verimli, sağlıklı düzeyde uzun süre devamı için sağlıkla ilgili bilgileri bir sentez halinde uygulayan bilim kompleksidir (Erdem,1990; Bediş,1997; Özden,2003:12). Aynı zamanda hijyen, sağlığa zarar verecek ortamlardan korunmak için yapılacak uygulamalar ve alınan temizlik önlemleri olarak tanımlanmaktadır (Anon 2007a: <http://www.bilkent.edu.tr>).

Beden, ağız ve diş temizliği, el-ayak bakımı, tuvalet alışkanlığı ve temizliği başta olmak üzere, bireysel temizlik davranışlarının, toplumun büyük bir kesimi tarafından, bilinçli alışkanlık haline getirilmesi önemlidir. Aksi durumda diş çürükleri, bakteriler ve mantarlara bağlı deri enfeksiyonları ve kişisel hijyene bağlı daha bir çok ciddi sağlık sorunlarıyla karşılaşılabilir (Ömercikoğlu, 2001).

Ayrıca, günümüzde Bilim ve teknolojinin ilerlemesine karşın, çeşitli çevresel sorunlar (nükleer patlamalar, kimyasal kirlilikler, iklim ve atmosfer değişiklikleri gibi), ticaret, turizm nedeni ile ülkeler arası giriş çıkışların kolay yapılması sağlığı olumsuz etkileyebilmekte ve bunun sonucunda AIDS, Kanser ve hepatit gibi bulaşıcı hastalıkların yayılımı hızlanmaktadır. Hemen her ülke bu durumdan etkilenmekte, kendi toplumunun sağlığını korumak için çaba harcamasına rağmen bu çabalar yetersiz kalmaktadır. Bu noktada bireylerin hijyen unsurlarına dikkat ederek bu tür hastalıkların yayılmasını engellemeye çalışmak önemli ve gereklidir (Bediş, 1997).

Hijyen, yukarıda da belirtildiği gibi, sağlığı koruma ve sürdürme bilimine denmektedir. Bireyin sağlıklı olması ve yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürmesi ise kişisel bakımına dikkat etmesiyle mümkündür. Kişisel bakım; bireyin sağlığını sürdürmek için yaptığı “öz bakım” uygulamalarını içermekte ve sabah kalkıp gece yatıncaya kadar bireyin sağlığını koruması ve sağlıklı olarak kalabilmesi için yapması gereken davranışların tümünü kapsamaktadır. Aynı zamanda kişisel bakım; kişinin anatomik, fizyolojik, psikolojik, genetik, kalıtsal özellikleri gibi doğuştan getirdiği nitelik ve yetenekleriyle sonradan edindiği, geliştirdiği yetenekleri, kültürel, moral özellikleri, giyim, temizlenme, kültürel, beslenme alışkanlıkları gibi şahsi özelliklerine ve davranışlarına ait çalışmaların tertiplenmesidir (Güçhan, 1992; Erdal,1993:60-70; Görgülü,2000:36-43).

Kişisel bakım uygulamaları, bireye özgüdür ve bireyler arasında farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar yapılan hijyenik uygulamaların biçiminde ve yapılma sıklığında gözlenebilir. Kişisel bakım uygulamaları kişinin inançları, değerleri ve alışkanlıkları doğrultusunda geliştirdiği uygulamalardır. Kültürel, sosyal, ailesel faktörler ile bireyin sağlık ve hijyene ilişkin bilgi düzeyi, tutumları ve gereksinimleri kişisel bakım ve hijyen uygulamalarını etkiler. (İnanç ve ark.,1994:14; Ulaş,1998; Görgülü ve Ulusoy, 2001:24).

Günlük hayatta uygulanması gereken kişisel bakım uygulamaları; Deri temizliği ve bakımı, el temizliği ve bakımı, yüz-boyun temizliği ve bakımı, göz, kulak, burun temizliği ve bakımı, ağız-diş temizliği ve bakımı, saç temizliği ve

bakımı, ayak temizliği ve bakımı, tuvalet sonrası beden temizliği ve giysi temizliği gibi uygulamaları içermektedir.

2.2.1. Deri Temizliği ve Bakımı

Vücutun dış yüzünü tümüyle örten deri, sağlam, yumuşak ve elastiki olmalıdır. Vücut ısısının düzenlenmesi, vücuttan atılacak kimi artıkların bir kısmının atılması işlevlerini; yapısında bulunan damarlar ve ter bezleri aracılığıyla sağlayan deri, mikroorganizmaların vücuda girişini önlemekte de çok önemli rol oynamaktadır (Yumurtuğ ve Sungur,1980:97).

Derinin sağlıklı bir şekilde çalışabilmesi ve vücuda yararlı olabilmesi için en sık, su ve sabun kullanılır. Yalnız başına su yeterli değildir. Sabun, deriye yapışmış kirleri buldukları yerlerden ayırır ve su da bunları o bölgeden uzaklaştırır (Unat, 1990:102). Sağlık açısından her gün yıkanmak uygundur. Yıkama imkânları olmadığı veya zor olduğu durumlarda sabunlu bir bez ve su ile vücut bölümleri (boyun, koltuk altı, kasık bölgesi, cinsel organlar, ayaklar vb.) silinebilir.

Deri bakımının temel amacı: deriyi artık maddeler, ölü epitel dokuları, yağ, ter, bakteriler ve tozdan arındırmaktır. Temizlik banyoları, küvet, duş, vb. şekillerde deriyi temizlemek, dolaşımı uyarmak, artıkları atmak, sağlıklı bir beden için gereklidir (Lash, 1989:24-27).

Deri ve vücut sağlığını koruyan önemli uygulamalardan birisi de yaralanmalarda uygun bakımın yapılmasıdır. Deri yaralandığında, eller ve yara bölgesi su ve sabun ile yıkanmalıdır. Temiz bir bez ile sarılarak sağlık kuruluşuna başvurulmalı ve tetanoz aşısı yaptırılmalıdır. Çünkü deri yaralayan her şeyle tetanoz bulaşabilir.

2.2.2. El Temizliği ve Bakımı

Eller vücutta en çok kirlenen ve mikroorganizmalarla en çok temas eden organlardır. Elleri temiz tutmak, çatlak ve sıyrıkların oluşmasını önlemek, bazı bulaşıcı hastalıkların yayılmasını engelleme yollarından biridir. ABD’de 1995 yılında Massachusetts Halk Sağlığı Bölümü tarafından yapılan bir çalışmada, kötü el hijyeni ve yetersiz el yıkamanın bir yılda 1 milyon Gastrointestinal hastalık görülmesine, 3 bin Shigella ve 10 bin Hepatit-A olgusuna, 250 ölüme neden olduğu ve ayrıca yapılan bir başka araştırmaya göre başta Rota virüs olmak üzere tüm gastroenterik patojenlerin, fekal-oral yolla bulaştığı belirlenmiştir. Bu nedenle kişilerin küçük yaştan itibaren özellikle tuvalete gitme öncesi ve sonrası, yemeklerden önce ve sonra el yıkama alışkanlığı kazanmaları gerekir (Wenzel, 1995:79-87; Dirican, 1990: 275-280; Dennehy, 2000:103-105).

Eller; yemeklerden önce ve sonra, yemek hazırlamadan önce ve sonra, besinleri ellemeden önce, diş, ağız, yüz, göz temizliği yapmadan önce, hapşırma, öksürme, ağzı ve burunu temizleme sonrası, tuvalet gereksiniminin giderilmesinden önce ve sonra, kirli, tozlu bir işi tamamladıktan sonra, dışarıdan eve ve işten geldikten sonra, para ile temas ettikten sonra, hasta ziyaretinden sonra ve ayrıca eller kirli hissedildiği zamanlarda su ve sabun kullanılarak iyice temizlenmelidir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2003; Kalıncı, 2006).

Ellerin tırnak yatakları ve parmak araları mikroorganizmaların yerleşmesine ve temizlenmediği sürece burada kalmasına oldukça müsaittir. Eller yıkanırken üzerinde durulması gereken üç önemli etken; akar su, sabun ve friksiyon (ovuşturma) olarak gösterilir. Akarsuyun mekanik kuvveti ile elleri ovuşturma, deri kıvrımları ve tırnak aralarına yerleşen mikroorganizmaları yerlerinden çıkmasını sağlar. Sabun ise toz ve kiri eriterek geçici mikroorganizmaların ciltten kayarak akmasına yardımcı olur. Aynı zamanda sabun alerjik etkiye sahip zararlı bulaşanların (nikel, kurşun, demir ve diğer alerjen metaller ve tozlar) uzaklaştırılmasında da en etkili yöntemlerdendir. Bütün bunlara ek olarak, eller yıkanırken yüzüklerin

altları da mutlaka yıkanmalıdır, çünkü buralar tehlikeli mikrop yataklarıdır (Sefit, 1996; Oğur ve Hasde, 2003:1-4).

Bu kadar önemli olan el temizliğinde unutulmaması gereken bir diğer nokta ise el tırnaklarının temizliği ve bakımudur. Tırnakların parmak uçlarını koruyucu görevleri vardır ve genellikle haftada 1 mm uzarlar. Sağlıklı bir tırnak şeffaf, yüzeyi düzgün, pürüzsüz, hafif tümsek, tırnak yatağı pembe, tırnak uçları ise yarı şeffaf görünümündedir. Ayrıca, tırnak yatağının çevresindeki deri düzgün ve bütünlüğü bozulmamış dinç bir görünümündedir. (Ulaş, 1998; Görgülü, 2001). Tırnak uçlarının altında kir ve yağ kolayca birikir. Ayrıca burada birçok mikroorganizma kolayca yerleşip üreme imkanı bulabilir. Bu nedenle tırnakların düzenli olarak kesilmesi ve banyo yaparken de tırnak fırçası ile fırçalanarak temizlenmesi gerekir. Tırnak hijyeni yeterli sağlanmaz ise dolama, mantar enfeksiyonları, tırnak batması, çatlama, tırnakların kat kat ayrılması ve kırılması gibi sorunlar görülebilir (Görgülü ve Ulusoy, 2001:20-47; T.C. Sağlık Bakanlığı, 2003).

Tırnaklar ne çok uzun ne de çok kısa olmalıdır. El tırnaklarının köşeleri oval olacak biçimde kesilmelidir. Tırnaklar haftada bir kez banyodan sonra tırnak makası ile kesilmeli, kesildikten sonra eller su ve sabunla yıkanmalıdır. Tırnak kenarındaki kütikül denilen deri parçalarının kesilmesi iltihaplanmalara neden olabileceği için koparılmamalıdır. Tırnak cilaları, ojeler, ve oje çıkarıcılar tırnaklarda kuruluğa ve tırnakların kat kat ayrılmasına, kırılmasına neden olduğu için mümkün olduğunca kullanılmamalıdır (Ulaş,1998; Görgülü ve Ulusoy,2001:20-47; 2007a: <http://www.bilkent.edu.tr>).

2.2.3. Yüz, Boyun Temizliği ve Bakımı

Yüz ve boyun temizliği sağlığı korumada önemli bir yere sahiptir. Gece boyunca terleyen yüz ve boyun, sabah kalkınca mutlaka yıkanmalıdır. Ancak gün içinde de gerekli görüldükçe (terlenildiğinde, tozlu ortamda bulunulduğunda, okul ve işten dönüldüğünde vb.) yüz yıkanmalıdır (Tezcaner, 1997:91-93).

Yüz derisinin yapısı, vücudun diğer bölgelerindeki derinin yapısına göre daha ince olduğundan diğer bölgelere göre hassastır. Bu nedenle yüz derisinin temizliği özel önem taşır. Temizlik sırasında yapılan işlemlerde derinin zedelenmesine yol açacak uygulamalardan kaçınılmalıdır (Ulaş, 1998).

Yüz temizliğinde, genel vücut temizliğinde olduğu gibi, su ve pH'sı 5.5 olan sabunla kullanılmalıdır. Fakat bayanlar yüzlerini yıkamadan önce, yüzdeki makyaj malzemelerini uygun temizleyicilerle deriden uzaklaştırılmalı daha sonra su ve sabun kullanmalıdırlar (Ulaş, 1998; Görgülü ve Ulusoy, 2001: 20-47).

Yüz kurulanırken, yumuşak havlular kullanılmalı ve havlu deriye sadece dokundurularak yüz kurulanmalıdır. Her bireyin kendisine ait yüz havlusunun olması da önemli ve gereklidir. Çünkü ortak havlu kullanımı, çeşitli enfeksiyonların bir bireyden diğerine geçmesinde kolaylıkla taşıyıcı rol oynar (Ulaş, 1998).

2.2.4. Göz, kulak, burun Temizliği ve Bakımı

Gözler vücudumuzun en önemli organlarından. Bu nedenle göz temizliği ve bakımı önemlidir. Aslında gözler için özel bir bakıma ihtiyaç yoktur. Çünkü gözler sürekli olarak gözyaşı ile kendi kendine temizlenir, göz kapakları ve kirpikler de gözleri dış etkilere karşı korur, yabancı cisimlerin göze girmesini engeller. Sağlıklı kişinin göz kapaklarının iç köşesinin ve kirpik diplerinde biriken kurumuş sekresyonların (çapak) temizlenmesi yeterlidir. Bütün bunların yanında göz temizliğinde temel ilke, gözlerin her zaman göz kapağının iç kenarından dış kenarına doğru temizlenmesidir. Temizlik ılık, duru su ile yapılmalı, kesinlikle sabun kullanılmamalıdır. Ayrıca, göz sağlığını korumak için; gözler zorda kalmadıkça eller ve parmaklarla ovuşturulmamalı, yakın çalışma yaparken her yarım saatte bir gözler dinlendirilmeli, okurken ve yazarken ışığın soldan gelmesine özen gösterilmeli, parlak ışıktan sakınılmalı ve güneşten korunmalı, gözlerle herhangi bir şekilde bastırılmamalı, beslenmeye özen gösterilmeli ve yeterli miktarda A vitamini alınmalı ve ayrıca gözler düzenli aralıklarla muayene ettirilmelidir.

Kulak temizliği de diğer organların temizliği gibi önemli ve gereklidir. Çünkü iyi ve dikkatli temizlenmeyen kulak, duyma güçlüğü ve hatta işitme kaybına maruz kalabilir. Bu da kişinin yaşam kalitesini doğrudan etkileyen olumsuz bir durumdur. Kulak kiri, dış kulak kanalındaki yağ bezleri salgısının tozla karışması sonucu oluşur. Bu kirin birikmesiyle oluşan tıkaç (buşon) kulak zarının titreşmesine ve iyi çalışmamasına engel olur. Kulak temizleme işlemi yapılırken kulak kanalına herhangi bir şey sokulmamalıdır. Çünkü dış kulak yoluna itilen cisimler, kulak yolunda travmaya, timpanik zarın yırtılmasına sebep olabilir. Ayrıca, kulak kirinin kulak yolunun içine doğru itilerek burada sıkışıp birikmesine ve kişinin işitmesini engelleyen buşon oluşumuna da neden olur. Bu nedenle kulak temizliği itinayla ve dikkatlice yapılmalıdır. Temizlik işlemi işaret parmağına dolanan bir el bezi ya da peçete ile sadece dış kulak ve kulak arkasında yapılmalıdır (Hovardaoğlu ve Şenocak,1992:20-22; Erdal,1993:60-70; İnanç ve ark.,1994:5-30; Ulusoy ve Görgülü 1995:85).

Burun, koku duyusunu almasının yanı sıra solunan havanın ısıtılıp nemlendirildiği ve içindeki yabancı cisimlerin tutulduğu organdır. Burun genellikle özel bir bakım gerektirmez ve normal koşullarda burun içinde biriken burun salgıları, akan su ya da yumuşak bir kağıt mendil yardımı ile temizlenebilir (Ulusoy ve Görgülü 1995:85).

2.2.5. Ağız, Dış Temizliği ve Bakımı

Ağız hijyeni, bireyin benlik saygısını, konuşmasını, beslenmesini ve genel olarak kendisini iyi hissetmesini doğrudan etkiler. Ağız bakımı, ağız mukozasının, dişlerin, dişetlerinin ve dudakların sağlıklı durumda olmalarına yardım etmektedir. Ağız bakımında amaç; ağzın tüm mikroorganizmalardan temizlenmesi değil, birikmiş yiyecek artıklarından temizlenmesidir. Ağız bakımına dikkat edilmezse, özellikle ağzın yumuşak ve sert dokularını ilgilendiren bozukluklar oluşur ve bunun sonucunda giderek sinüzit, endokardit, miyokardit, nefrit gibi birçok sistemik hastalık gelişebilir.

Ayrıca dişlerin üzerinde oluşan bakteri plakları ve diş taşları ağız içi hastalıkların bir diğer nedenidir. Diş plaklarının düzenli ve etkili olarak temizlenmesi, dişeti hastalıklarını kontrol altına alır. Etkili plak kontrolü mekanik temizleme yolu ile yapılır. Temizleme yönünden kullanılan aletler, diş fırçası, diş ipi, ve elektrikli fırçalardır. Ağız ortamında birçok bakteri bulunur. Ağız mukozası sağlıklı ve tükürük salgısı yeterli ve normalse bu bakterilerin zararlı etkisi en aza inmesine yardımcı olur (Aytaç, 1999: 8-9).

Dişlerin yiyecek artıklarından ve plaktan temizlenmesi en etkin hijyenik uygulamadır. Bu etkinliği daha da artırmak için ise dişleri düzenli olarak fırçalamak gerekir. Diş fırçalama, ağız bakımının en önemli kısmını oluşturur. Dünya Sağlık Örgütü, diş çürüklerinin önlenmesinde Fluorid'in dişlere, diş macunları ve ağız çalkalama solüsyonları gibi yollar ile uygulanmasının son derece önemli rol oynadığını belirtmektedir (Erdal, 1993:60-70).

Dişler mutlaka her gün düzenli olarak günde üç defa bu mümkün değilse en az iki defa yemeklerden sonra 20 dakika içinde yatmadan önce ve en az 3 dakika süreyle fırçalanmalı, dişler kürdan dahil hiçbir şeyle karıştırılmamalı, ve dişler fırçalandıktan sonra diş araları diş ipi ile temizlenmelidir. Dişlerin çürümemesi için tatlı yiyecekler azaltılmalı ve eğer tatlı yiyecek alınmışsa en azından ağız su ile çalkalanması yararlı olacaktır. Diş fırçası; kıl demetleri açıldığında veya kılları döküldüğünde, birkaç ayda bir değiştirilmeli mümkün olmayan durumlarda bu süre altı 6 geçmemelidir (Biçer,1996; Bediş,1997; Güler,1998:23-46; Ulaş,1998; Aytaç,1999: 8-9; Çakıroğlu,2000).

Diş fırçalanmasında fırçanın duruşu dışındaki temel hareket aynıdır: Fırça dişeti çizgisine eğimli olarak yerleştirilir. Bu durum bozulmadan küçük dairesel hareketlerle dişler fırçalanır. Daha sonra fırça, bir fırça boyu kadar kaydırılarak fırçalama sürdürülür. Sonra diş fırçası 45 derecelik açı yapacak biçimde tutulur ve diş eti hizasından başlanarak ağız boşluğuna doğru fırçalamaya başlanır. Diş yüzeylerden başlayan fırçalama sert darbeler halinde değil, yumuşak ve daireler çizecek biçimde, ön dişlerden arka dişlere doğru yapılmalıdır. Daha sonra dişlerin iç

yüzeyleri aynı şekilde fırçalanır. Bu işlemde fırça eğik tutularak, diş etinden ağız boşluğuna doğru hareket ettirilir. Son olarak ise; dişlerin çiğneme yüzeyleri fırça düz olarak ileri geri hareket ettirilerek fırçalanır ve ağız çalkalanarak fırçalama işlemi bitirilir. Bütün bunlara ek olarak bilinmesi gereken bir başka nokta ise; diş fırçasının kişiye ait ve kesinlikle başkalarıyla ortak kullanılmayan bir araç olduğudur.

Günümüzde diş çürükleri toplumumuzun genel ağız sağlığını tehdit eden başlıca sorunlardan birisi olarak görülmektedir. İlkokul çocukları üzerinde yapılmış çeşitli çalışmalar, % 42-58 oranında diş çürüğüne rastlandığını göstermektedir. Hatalı beslenmede (şeker ağırlıklı diyet gibi) diş çürüklerine ve ağız sağlığının bozulmasına yol açmaktadır. Uzmanlar diş sağlığı bakımından 3-14 yaşları arasındaki dönemin önemini vurgulamakta ve bu dönemde, ihmal nedeniyle diş çürüklerinin tüm yaşam boyunca görülen en yüksek oranda ortaya çıktığını belirtmektedirler (Toksöz ve ark., 1996:21-26; T.C. Sağlık Bakanlığı,2003).

2.2.6. Saç Temizliği ve Bakımı

Bireyin bedensel, ruhsal ve sosyal sağlığını etkileyebilen saçların, temiz tutulması önemli ve gereklidir. Bu amaçla yapılacak saç yıkamalarının saçların kaç gün arayla yapılacağı, kişisel alışkanlığın yanı sıra çevre koşullarına, saçın kuru ve yağlı olmasına göre de değişebilir. Saçlar, dermis tabakasında bulunan foliküllerden büyür. Saçlar normalde parlak ve esnektir. Hormonal değişimler, psikolojik ve fizyolojik stres, yaşlanma, enfeksiyonlar ve bazı hastalıklar, saçın özelliklerini etkilemektedir. Bu nedenle saç yıkama, tamamen bireye özgü ve pek çok faktör tarafından etkilenen bir uygulamadır. Bu da saç bakımının bireye özgü düzenlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Kavlak,1992; Erdal,1993:60-70).

Görüldüğü gibi saç hem koruyucu hem de insanlar arasındaki ilişkilerde ve kendini iyi hissetmede etkisi olan olumlu dış görünüş açısından da önemli bir kavramdır (Güler, 2004:121).

Sağlıklı saçlar için düzenli fırçalama, yeterli ve dengeli beslenme ve uygun biçimde şampuanlama gerekmektedir. Saçın yıkama sıklığını belirlemede saçın özelliği (kuru, yağlı vb.), iklim koşulları, fiziksel aktivite ve yapılan iş önemlidir. Saçlar yağ dengesini bozmayacak şekilde haftada en az iki kez yıkanmalıdır. Kirli ve ölü kılların uzaklaştırılması için saçlar düzenli olarak fırçalanmalıdır. Fırçalama sert biçimde yapılmamalıdır. Fırça ve tarak kişisel araçlardır, başkasının fırçası ve tarağı kullanılmamalıdır (İnanç ve ark.,1994:5-30; Güler,1998:23-46; Çakıroğlu,2000; Görgülü ve Ulusoy, 2001:20-47).

Saçların yıkanması için kullanılan sabunların ve şampuanların esasını kolay çözünebilir özellikteki yağ eritici bir madde oluşturur. Şampuanlara ayrıca koku, renk ve yoğunlaştırıcı maddeler eklenir. Bu ek maddeler saçlı deride tahrişe yol açabilirler. Piyasada bulunan şampuanlarda kullanılan bazı maddeler alerjik reaksiyonlara neden olabilir. Bu nedenle şampuan seçiminde, niteliği bilinmeyen maddelerden kaçınılmalıdır (Güler, 2004:121).

Saçlar ılık su ile iyice ıslatıldıktan sonra bir miktar şampuan saçın her tarafına ulaşabilecek şekilde yayılarak sürülmeli, bilhassa şakaklar, ense ve kulakların arkasındaki bölgeler ovularak şampuan iyice dağıtılmalıdır. Daha sonra durulama bol su ile yapılmalıdır. Saçlar yıkandıktan sonra kurulama işlemi yumuşak bir havlu ile yapılmalıdır. Yumuşak havlu başa sarılmalı, saçlar suyu emdirilecek şekilde kurulanmalıdır. Saç tellerinin zarar görmesine ve kırılmasına neden olabileceği için saçlar kurutulurken ovuşturulmamalıdır. Ayrıca; saçları tararken daima saç uçlarından başlayıp yavaşça yukarıya çıkılmalı, saç kökünü dayanıksız hale getirmemek ve saç ölümüne yol açmamak için saçlar çok gergin bir şekilde toplanmamalı ve her zaman aynı yerden ayrılmamalı ve bütün bunlara ek olarak saç derisinin sağlığı için saçlar ne çok sık ne de çok seyrek yıkanmalıdır (Ulaş,1998; Görgülü ve Ulusoy,2001:20-47).

Saç temizlik ve bakımının yeterince ve tam anlamıyla yapılmaması sonucu bir çok rahatsızlık görülmektedir. Bu rahatsızlıklardan en önde gelenlerinden olan baş biti (*Pediculois capitis*) okul öncesi ve okul çocuklarında sık görülür. Bitlenme

oluşumu sıklıkla temiz olmayan, sık yıkanmayan, sık çamaşır değiştirmeyen kişilerde fazladır. Oysa günümüzde bitle savaş çok kolaydır ve biraz sabırla sağlık eğitimini gerektirir. Literatür bilgilerine göre bit, pis ve fakir insanların kaderi değil, ihmal edilmiş hijyen kurallarının ve toplu yaşamın getirdiği yoğunluktan doğan bir olgudur (Genç ve Zorbaz, 1989:2-5).

2.2.7. Ayak Temizliği ve Bakımı

Ayak bakımı, enfeksiyonların ve travmaların önlenmesi, ayak kokusunun giderilmesi açısından gereklidir. Ayaklarda ortaya çıkan bir çok problemin nedeni, ayak bakımının yeterli olmayışı ve uygun ayakkabı giyilmeyişidir (Hovardaoğlu ve Şenocak, 1992:20-22).

Ayaklar her gece ılık sabunlu suyla yıkanmalı, özellikle parmak araları ayak havlusuyla iyice kurulanmalıdır. Islak kalan parmak aralarındaki nemli ortam mantar enfeksiyonlarının oluşmasını kolaylaştıracağından ayaklar mutlaka kurulanmalı ıslak ve nemli bırakılmamalıdır (Erdal, 1993:60-70).

Bunların yanında her bireyin kendisine ait bir ayak havlusu olmalı ve bu havluyu sadece ayaklarını kurulamak için kullanmalıdır. Ayrıca, ayak tırnakları batmalarını önlemek için ayak tırnakları düz olarak kesilmelidir. Giyilen ayakkabı ayağa iyice uymalı, parmakları sıkmamalı, ökçesi geniş olmalı ve vücut ağırlığını öne atacak kadar yüksek olmamalıdır. Ayakkabı uygun ve rahat değilse ayaklarda nasır, tırnak hipertrofisi, ayak şekil bozuklukları oluşabilir. Deri hava akımına izin verdiği, teri emdiği için deri ayakkabılar tercih edilmelidir. Giyilen çoraplar her gün değiştirilmeli ve yıkanmalı, ayakkabılar havalandırılmalıdır (Aytaç, 1999:8-9).

2.2.8. Tuvalet Sonrası Beden Temizliği

Beslenme kişinin bedensel gelişimi için ne kadar önemliyse sindirim de o kadar önemlidir. Sindirim sisteminde önemli bir yere sahip olan bağırsakların düzenli çalışması için uygun aralıklarla tuvalete çıkılması, düzenli tuvalet alışkanlığının

gelişmesine yardımcı olur. Aynı zamanda düzenli tuvalet alışkanlığı sindirim sisteminin de uyumlu çalışmasını sağlar.

Tuvalet sonrası beden temizliğinde, tuvalete girmeden önce ve sonra ellerin yıkanması gereklidir. Ayrıca, tuvalet ihtiyacı giderildikten sonra makatın önce tuvalet kağıdı ile silinmesi, daha sonra yıkanarak kurulanması önemlidir. Bunun yanında tuvaletten çıktıktan sonra mutlaka ellerin bol sabunlu suyla yıkanması da gereklidir. Eller yıkanmadan sağa sola dokunulmaması, tuvalet kullanıldıktan sonra temiz bırakılması ve bu davranışların bir alışkanlık haline getirilmesi de önemli ve gereklidir. Ancak ellerde istenmeyen bir bulaşmanın olduğu durumlarda kullanılan musluk, sifon ya da kapı kolu ve benzeri bir yüzeye dokunmak gerekiyorsa, buralara doğrudan temas yerine tuvalet kağıdı kullanarak dokunmak, tuvalet kağıdının ruloda kalan bölümünü kirletmemek, hem daha sonra kendimizi için hem de birlikte ortamı paylaştığımız insanlara mikrop bulaştırmamak açısından önemlidir (Tezcaner, 1997:91-93; T.C. Sağlık Bakanlığı, 2003).

2.2.9. Giysi Temizliği

Kişilerin görünümünün iyi ve temiz olması, kişinin kendisine güven duyması için gerektiği kadar sosyal sorumluluk bilincine sahip olması yönünden de büyük önem taşır. Bu nedenle çağımızda çoğu toplum ve kültürler için giyinme ve kişisel temizlik önemli bir aktivite olarak nitelenmektedir. Giyinme aktivitesi, kişinin bedensel korunma ile geleneksel ve kültürel ifadenin yanı sıra seksüel ifadeyi yansıttığı gibi sözsüz iletişim yollarından birini de oluşturmaktadır (Sabuncu ve ark.,1991:134-136).

Giysiler ya bitkisel (keten, pamuk gibi); ya hayvansal (yün, deri, kürk ve ipek gibi); ya da sentetik (nylon, terilen ve dakron gibi) maddelerden elde edilir. Sağlık açısından giyecekler hava, mevsim ve sıcaklık şartlarına uygun olmalı, cildi tahriş etmeyecek, alerji yapmayacak ve teri emebilecek özellikteki maddelerden yapılmış olmalıdır. Giysilerin hava ve gazları geçirme özelliği derinin kolayca solunumu yapması ve terin buharlaşması yönünden önemli ve gereklidir. Teri geçirme özelliği

keten kumaşlarda çok azdır, pamuklularda biraz daha iyi ve yünlü kumaşlar da çok daha iyidir. Giysilerin ıslanma yeteneği ham maddenin türüne ve iplikler arası hava boşluklarının yaygınlığına bağlıdır. Hayvansal hammaddelerden yapılan ürünler çok geç ve zor ıslanırken; bitkisel hammaddelerden yapılan kumaşlarla sentetik kumaşlar çok çabuk ıslanırlar. Dış sıcaklığı emme yeteneği giysinin rengine göre değişir. Güneşten gelen termik ışınları geri gönderdiği için beyaz renkli giysiler sıcaklığı pek emmez, dolayısıyla vücudu serin tutar. Bu ışınları yansıtmayıp emen koyu renkli giysiler ise vücudun ısınmasına sebep olurlar. Bu nedenle yaz aylarında giyilecek en uygun giysiler, beyaz ve açık renk kumaşlardan yapılanlardır (Dirican,1990:275-280; Güler,1998:23-46).

Ayrıca, giyim eşyalarında sağlık bakımından aranan diğer özellikler arasında; ısıyı tutma ve kaçırma derecesi (deri solunumuna ve ter buharlarının dışarı çıkmasına engel olmaması), serbest hareket etmeyi sağlaması, deriyi tahriş etmemesi, ucuz ve dayanıklı olması, fazla dar ve bol olmaması gibi nitelikler de sayılabilir (Sabuncu ve ark.,1991:134-136).

2.3. Kişisel Bakım Davranışlarının Kazanılmasında Aile ve Okul Eğitimi

Sağlık Eğitim, bireyin ve toplumun sağlıkla ilgili bilgi ve uygulamalarını istenen yönde değiştirme bilimidir. Sağlıklı bir toplumun meydana gelmesinde ve okul sağlığı hizmetlerinin başarıya ulaşmasında sağlık eğitiminin rolü büyüktür Okulda sağlık eğitiminde öğrencilerin düzenli ve sağlıklı yaşayabilecekleri dönemi geçirebilmeleri için bilmeleri gerekenler öğretilmelidir. Sağlık eğitimi ile öğrencilere doğru sağlık bilgileri aktararak sağlık konusunda olumlu davranışlar kazandırılmalıdır (Bertan ve Güler,1997:23; Kartoğlu,1989:23-29).

Bununla birlikte, kişisel bakım becerilerinin kazanılması için verilecek sağlık eğitiminin, ailede ve okulda, çocuğa küçük yaşlardan itibaren verilmesi önemli ve gereklidir.

Aile çocuğun fiziksel, duygusal ve sosyal tüm gereksinimlerinin karşılandığı yerdir. Aile çocuğun barındığı, beslendiği, kişisel bakım becerilerini ve sosyal - kültürel değerleri öğrendiği bir ortamdır. Çocuğun zeka, yetenek ve kişiliğinin gelişiminde ailenin önemli bir yeri vardır (Temel ve Magdan, 1989:4).

Aile, 6-14 yaş arasındaki çocukların kişisel bakım becerilerini öğrenmesinde en etkili kurumdur. Çünkü çocuğun kişiliğinin oluşumu, biçimlenmesi ve kişisel bakım becerilerini kazanılması büyük ölçüde özdeşim modelleri olan ana-babanın tutum ve davranış yapılarına bağlıdır. Çocuklar küçük yaşlardan itibaren anne-babalarını onlardan habersiz izlemeye devam ederler ve daha önemlisi izleyip, duyduklarını kaydederler. Bu onların hayatı anlama yorumlama ve taklit yöntemleridir. Anne ve babanın davranışlarını kendine model alan çocuk, böylelikle istenen ve istenmeyen davranışları onlardan öğrenir ve kendini bu doğrultuda yönlendirir.

Bu nedenle el-yüz yıkama, dış fırçalama, banyo yapma gibi kişisel temizlik alışkanlıkları ile ilgili anne-babaların tutumları çok önemlidir. Anne-babası tarafından sürekli uyarılan ya da her konuda anne-babasından yardım almaya alışmış olan çocuklar kişisel bakım becerilerini kazanma ve geliştirme konusunda zorlanabilmektedirler. Anne ile birlikte aynanın karşısında dişlerini fırçalayan, babası ile birlikte saçlarını tarayan çocuğun zaman içinde bu temel alışkanlıkları kazanma olasılığı artacak ve zamanında öğretilen beceriler, süreç içinde kazanılan doğru alışkanlıklara dönüşecektir. Tam tersi durumda ise oturmuş, uygun olmayan alışkanlıkları değiştirmek çok daha zor olacaktır. Çünkü anne-babanın 10 yaşına gelmiş bir çocuktan beklediği sorumlu bir birey modeli yaşamın ilk yıllarında edinilen kazanımlarla ilgilidir. Bu nedenle çok küçük yaşlarda çocuklara kişisel bakım becerileri kazandırılmaya çalışmalı ve çocuklara her anlamda iyi model olunmalıdır. (Yavuzer, 2005:129-138; Bakanay, 2007:9).

Aile, çocuğun kişisel bakım becerilerini kazanmasında ne kadar önemli ise; aile dışında zamanının büyük kısmını geçirdiği okulda o kadar önemlidir. Bu noktada öğrencilerin okulda öğrendikleri çeşitli bilgilerin yanında, kişisel bakımla ilgili

konulara yer verilmesi, çocukların kişisel bakım becerilerini kazanmalarına yardımcı olacağı gibi gelecekte kişisel bakım uygulamalarını bilen ve bunları uygulayan bir toplumun yetişmesini sağlayacaktır. Ayrıca çocuklar okuldan aldıkları bilgi, tutum ve davranışları kardeşlerine ve ailedeki diğer bireylere yansıtacaktır. Bu da, ilköğretim öğrencilerinin öğrenme gücü, öğrendiklerini eve götürme ve toplumun en doğrunun okuldan öğrenilebileceği konusundaki değer yargıları da sağlık ve kişisel bakımla ilgili bilgi, tutum ve davranışın toplumu etkilemesini sağlayacaktır (Bertan ve Güler,1997:27-30; Erdem,1990).

Genel olarak okullarda öğrenciye kişisel bakım becerileri konusunda kendisine düşenleri yapmayı öğretmek için kazandırılacak bilgi, tutum ve davranışlar planlanıp uygulanmalı ve sonucu değerlendirilmelidir. Kişisel bakımla becerileri konusunda verilecek sağlık eğitimi okullarda verilen eğitimin bir parçası olmalıdır (Neyzi ve Ertuğrul, 1993:67-68).

Bu anlamda Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü ile birkaç özel kuruluşun katkısıyla yürütülen proje ile; İlköğretim çağındaki çocukların temel kişisel hijyen ilkeleri, sağlayacağı yararlar, koruyacağı hastalıklar ile doğru el yıkama ve tuvalet temizliğinin sağlık açısından önemi konusunda bilinçlendirilmeleri ve doğru temizlik alışkanlıkları kazanmaları amaçlanarak yola çıkılmış ve 2004 yılı sonu itibarıyla 2.338.073 öğrenciye eğitim verilmiştir. Proje kapsamında okullarda eğitim desteği sağlanmış, yetişme çağında kolaylıkla öğrenilebilecek temel bilgilerle çocukların doğru kişisel temizlik alışkanlıkları edinmelerine katkı sağlayacak bilgilere yer verilmiş ve öğrenmeyi kolaylaştıran görsel materyaller desteği de sağlanmıştır. Ayrıca; eğitimlerin kalıcılığının sağlanması amacıyla eğitimlerin gerçekleştirildiği tüm okullara hatırlatıcı bilgiler içeren görsel afişler ile öğretmenler için öğretmen eğitim kitleri verilmiştir. Öğrencilere ise bilgilendirici kitapçıklar dağıtılmıştır (Anon 2008b: <http://iogm.meb.gov.tr/>).

Bu ve bunun gibi benzer uygulamalar öğrencilerin aileden veya okuldan kazandıkları kişisel bakım becerilerinin, edinilen doğru bilgilerle pekiştirilmesine, yanlış becerilerin ise düzeltilmesinde önemli ve gereklidir.

2.4. Konu İle İlgili Yapılmış Çeşitli Araştırmalar

Ural'ın (2007) Konaklama işletmelerinde çalışan personelin kişisel hijyen bilgi ve uygulamalarını belirlemek için yaptığı araştırma, 27 konaklama işletmesinde çalışan 113 erkek, 111 kadın toplam 224 personel üzerinde yürütülmüştür. Araştırmaya göre; personelin, değerlendirmeler sonucu, çoğunluğunun kişisel hijyen ile ilgili uygulamayı gerçekleştirmediği, doğru bilgiyi bilenlerin yüksek oranda uygulamayı da doğru yaptıkları, bilmeyenlerin ise tesadüfi olarak alışkanlıklarından ve kültürel özelliklerinden dolayı doğru uygulamayı yaptığı bulunmuştur. Personelin, çoğunluğunun (%74.1) burun hijyeni ve bakım yöntemini bildiği ve %80.8'inin uyguladığı, en az oranda (% 30.8) kulak hijyeni ve bakımına ilişkin yöntemi bildiği ve %19.6'sının uyguladığı saptanmıştır (Ural, 2007).

Kalınacı (2006), 5. sınıf öğrencilerinin el hijyenine yönelik davranışlarını belirleme ve etki eden olası değişkenleri incelenmek için araştırmasını 5. sınıfta öğrenim gören 585 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin el hijyeni ile ilgili bilgi almalarına, okul öncesi eğitim durumlarına, elleri ile ilgili sağlık sorunu yaşama durumlarına göre el hijyeni davranış puanı anlamlı farklılık göstermektedir ($p=0.001$). Ayrıca, cinsiyete, babanın ve annenin eğitimine, doğum sırasına, algılanan aile gelir düzeyine göre el hijyeni puanının anlamlı fark gösterdiği belirlenmiştir ($p=0.001 - p=0.025$). Ayrıca, Öğrencilerin, evlerinde banyo varlığına ve çeşme varlığına göre el hijyeni puanları yönünden gruplar arası farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($p=0.002, p=0.015$).

Çetinkaya ve arkadaşları (2005)' nın Sivas İl Merkezi'nde sosyoekonomik düzeyi farklı üç ilköğretim okulunda 5-8. Sınıflarda okuyan toplam 563 öğrencinin kişisel hijyen alışkanlıklarını incelemek amacıyla yaptıkları araştırmada; dişlerini iki dakikadan fazla fırçalama, haftada iki ya da daha fazla banyo yapma, her gün çorap değiştirme, tuvalet kâğıdı kullanma ve tuvaletten sonra sifon çekme alışkanlığının sosyoekonomik düzeyi yüksek olan okuldaki öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p<0.01$). Bu sonuçlara göre kişinin sağlığının korunmasında önemli yeri olan kişisel hijyen davranışlarını geliştirmek

için, kişilerin erken yaşta bilinçlendirilmesi, okulların erken dönemlerinden itibaren hijyen eğitim programları düzenlenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Güler ve arkadaşları (2005), Alibaba Sağlık Ocağı Bölgesi'ndeki üç ilköğretim okulunda öğrenim gören 139 kız öğrencinin menstrüasyon ve perine hijyeni konusundaki uygulamalarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada; öğrencilerin %15.1'inin menstrüasyon sırasında banyo yapmadığı, %23.7'sinin tuvaletten sonra perine bölgesini arkadan öne doğru temizlediği, %15.1'inin yıkanabilen bez kullandığı, yaklaşık üçte birinin (%28.0) pedini günde bir ya da iki kez değiştirdiği, beşte birden fazlasının (%22.3) külotunu haftada bir kez değiştirdiği ve yalnızca %12.9'unun külotunu her gün değiştirdiği belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre, öğrencilerin perine ve menstrüasyon hijyenine ilişkin uygulamalarının yetersiz olduğu ve bu durumun enfeksiyon açısından risk oluşturduğu belirtilmiştir.

Ay ve arkadaşları (2005), Aile ve öğretmenlere verilen ağız hijyeni eğitiminin farklı IQ seviyelerine sahip çocukların ağız sağlığı durumu üzerindeki etkilerinin karşılaştırmalı değerlendirilmesi için Isparta Meslek Okulunda eğitim görmekte olan, yaşları 7 ve 23 arasında değişen 166 öğrencinin ağız içi muayenesi yapılarak belirlenen teşhisleri kayıtları almıştır. Daha sonra Aile ve öğretmenlere mental engelli çocuklara yönelik ağız hijyen eğitimi verilerek bir ay sonra tüm öğrencilerin arasından IQ seviyelerine göre rastgele seçilen ve yaşları 7-18 arasında değişen 68 çocuk tekrar değerlendirmeye alınmıştır. Eğitim öncesi ve sonrasında karşılaştırmada grup içi ve gruplar arası anlamlı farklılık olmadığı saptanmış ($p>0.05$), ancak babanın eğitim durumu ve aile ilgi düzeyi, arasında kuvvetli korelasyonlar olduğu tespit edilmiştir ($p<0.001$). Çalışma sonucuna göre mental engelli çocuklarda, aile ve öğretmenlere verilen hijyen eğitiminin kötü olan ağız sağlık durumunu değiştirmedeği belirlenmiştir.

Trabzon'da iki farklı yerleşim yerindeki ilköğretim öğrencilerinin kişisel hijyen alışkanlıklarını saptamak için yapılan bir başka çalışmada; el yıkama alışkanlığı açısından kırsal bölgedeki öğrencilerin kentsel bölgedeki öğrencilerden anlamlı bir şekilde "sabah kalkınca" ve "tuvalete girmeden önce" daha fazla el

yıkama alışkanlıklarının olduğu saptanmıştır ($p=0.026$, $p=0.000$). Ayrıca, kişisel hijyen durumu üzerinde; anne eğitiminin, aile yapısının çekirdek aile olmasının ve konutta tuvalet varlığının etkili olduğu bulunmuştur (Çan ve ark. 2004:170-177).

Dinç (2003), Zihinsel engelli çocuğa sahip olan annelerin çocuklarının kişisel hijyen hakkında bilgi ve uygulamalarını saptanması için Ankara belediyesi sınırları içinde eğitim veren beş öğretilbilir zihinsel engelli okulda öğrenim gören toplam 240 öğrencinin anneleri araştırma kapsamına almıştır. Araştırma sonuçlarına göre kişisel hijyen uygulamalarında istendik davranış geliştirmede hem annenin hem de çocuğun yetersiz kaldığı sonucuna varılarak, annelerin çocuklarının kişisel hijyen uygulamalarına ilişkin bilgi düzeyinin yeterli olmadığı bulunmuş ve annelere kişisel hijyen konusuyla ilgili eğitim verilmesinin önemi belirtilmiştir.

Ceylan ve arkadaşları (2001), MEBS okulu ve eğitim merkez komutanlığındaki erbaş ve erlerin kişisel konusundaki bilgi düzeylerinin saptanması için yaptıkları çalışmada, erbaş ve erlerin kişisel hijyen konusundaki bilgi düzeylerini ve bu konudaki eğitim gereksinimlerini tespit etmişlerdir. Erbaş ve erlerin kişisel hijyen uygulamaları konusunda bazı alanlarda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıkları ve eğitime ihtiyaçlarının bulunduğu belirlenmiş, elde edilen verilerin erbaş ve erlere verilmesi düşünülen sağlık eğitiminde belirleyici rol oynayacağı ifade edilmiştir.

İlköğretim çağındaki çocuklarda el hijyenini belirlemek için 300 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmaya göre; 300 öğrencinin el ve parmak aralarından steril sıvayla alınan örnekler sonucuna göre 111 (%37) S.aureus, 24 (%8) S.epidermis, 28 (%9.3), S.İntermedius, 27 (%9) S.hyicus ssp. hyicus, 1 (%0.3) S.capitis, 1 (%0.3) S.chonei, 9(%3) Streptococcus ssp. 5 (%0.66) Bacillus ssp., 2 (%0.66) Klebsiellasp., 35 (%11.8) Mantar ssp. izolasyonu yapılarak, elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin el hijyen konusunda yetersiz bilgiye sahip oldukları ve ilköğretim ders programlarında hijyen ve sağlık konusunda az yer verildiği ve ailelerin hijyen bilgilerinin yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır (Sarıkaya, 2001).

Güleç ve arkadaşları (2001)'nin Emekli subayların bazı sağlık davranışları ve sağlık düzeyleri ile ilgili yaptıkları araştırma sonucunda; emekli subayların %0.9'unun dişini hiç fırçalamadığı, %36.9'unun ise günde iki-üç kere fırçaladığı, %54.2'sinin hastalanmadan düzenli olarak sağlık kontrolü yaptırdukları, sigara ve alkol kullanımlarının toplumun diğer bireyelerine nazaran daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre; emekli subaylara sağlık, ağız hijyeni, ve emekliliğe hazırlık konusu ile ilgili bilgi verilmesinin önemi vurgulanmıştır.

Ömercikoğlu, tarafından 2001 yılında yapılan ilköğretim okullarındaki öğrencilere bireysel hijyen konusunda yapılan iki farklı eğitim yönteminin hijyen davranışlarına etkisini incelemek amacıyla planladığı çalışmasını 140 öğrenci üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucuna göre; hem anlatım+broşür kullanımı yönteminin hem de yalnızca broşür kullanılarak yapılan eğitimin çocuklarda bireysel hijyen konusundaki davranışlar kazandırılmasında eşit etkisi olduğu ancak eğitimden 15 gün sonra eğitimin etkisinin azaldığı saptanmıştır.

Açıkel (2000)'in, Askeri Tıp Fakültesi mutfaklarında görev yapan personelin kişisel hijyen ve besin hijyeni konularındaki bilgi düzeylerini saptadığı, bu konularda eğitim verdiği ve el hijyenini değerlendirdiği çalışmasında, "besin elleyicilerin" bilgi düzeylerinin yeterli olmadığını belirtmiş ve besin elleyicilerinin, çalışma yerlerinde kişisel hijyen için gerekli malzemelerinin (yeterli miktarda sabun, lavabo, kağıt havlu vs.), bulundurulması, kişisel hijyen ile ilgili bilgi ve uygulamalarının sağlanması için eğitim verilmesi ve bu eğitimin sürekliliğinin sağlanması gerektiği belirtilmiştir.

Ankara'da sosyo-ekonomik düzeyi farklı iki yerleşim yerindeki iki ilköğretim okulunda seçilen öğrencilerde el yıkama alışkanlıklarının araştırıldığı bir çalışma, 384 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Çalışmanın sonucunda kız öğrencilerin günde ortalama 6.2 ± 0.3 kez, erkeklerin ise 7.1 ± 0.5 kez ellerini yıkadıkları bulunmuştur. Buna karşın el yıkama alışkanlıklarının olduğu durumlar açısından kız öğrencilerin erkek öğrencilere sosyo-ekonomik durumu yüksek olanların düşük olanlara göre yüksek olduğu da bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin büyük kısmının ellerini yıkarken sabun kullandıkları da saptanmıştır (Güleç ve ark, 2000: 71-76).

Ünal (2000)'ın yaptığı çalışmada, Toplu beslenme yapılan resmi kurumlarda çalışan beslenme servisi elemanlarının hijyen bilgileri ölçülmüştür. Buna göre; kişisel hijyen için gerekli olan temizlik malzemesi ve duş olanaklarının yetersiz olduğu, periyodik sağlık kontrollerinin düzenli ve zamanında yapılmadığı, yeterli olmamakla birlikte eğitim düzeyi arttıkça kişisel hijyen ve bulaşıcı hastalık etkenleri konusunda çalışanların bilgili oldukları belirlenmiştir. Buna bağlı olarak, mutfak ve yemekhane fiziki şartlarının düzeltilerek eksiklerin giderilmesi, hijyen koşullarının sağlanması, başta yöneticiler olmak üzere personele hijyen eğitimi verilmesi ve bu eğitimin sürekliliğinin sağlanması önerilmiştir.

Önder ve arkadaşları (1998), Ebe ve hemşirelerin ağız ve diş sağlığı konusundaki bilgi ve tutumlarını incelemiş, ağız ve diş sağlığı konusunda ebe ve hemşirelerin bilgi puanlarının istenen düzeyde olmadığını saptamışlardır. Ebe ve hemşirelerin sadece %46.2'sinin düzenli olarak diş fırçaladığı saptanmış, ebe ve hemşirelere gerek okul gerekse hizmet içi eğitim programlarında ağız ve diş sağlığı konularında daha fazla bilgi verilmesinin önemi vurgulanmıştır.

Ulaş (1998)'ın Lise öğrencilerinin vücut hijyenine ilişkin alışkanlıklarını incelediği çalışmada, öğrencilerin vücut hijyenine ilişkin bazı uygulamalarının yetersiz olduğu ve öğrencilerin okudukları okullara göre tanıtıcı özellikleri, yaşanan konutun özellikleri ve vücut hijyenine ilişkin bazı uygulamaları açısından aralarında fark bulunduğu belirlenmiştir. Buna göre; sağlık eğitimi çalışmalarında vücut hijyeni konusuna ağırlık verilmesi, kitle iletişim araçlarında doğru hijyen bilgi ve uygulamalarını içeren programlara yer verilmesinin faydalı olabileceği belirtilmiştir.

Bir başka araştırma; ilkokul 5.sınıf öğrencilerinin sağlıklarını korumalarına ilişkin bilgi, tutum ve davranışlarını, bunu etkileyen faktörleri belirlemek ve bu bulgular doğrultusunda okul sağlık hizmetleriyle ilgili öneriler ortaya koymak amacıyla planlanmış ve 414 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda; öğrencilerin 100 puan üzerinden genel puan ortalamaları 69.6 olduğu bulunmuştur. En düşük cevaplanma oranının (%20.2) dokunma yoluyla bulaşan hastalık sorusuna, en yüksek cevap verme oranın ise (%98.6) sabah kalkınca yapılan ilk iş ve tırnak

kesme sıklığı sorularında olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin bazı sağlık konularında yetersiz olması; ilkokul ders programlarında sağlığa az yer verilmesinden ve öğretmenlerin mesleki eğitimleri sırasında sağlıkla ilgili derslerin yeterli olmamasında kaynaklandığı sonucuna varılmıştır (Aksakal, 1996).

Aydın (1996)'ın, Öğrencilerin beslenme, ağız ve genel vücut hijyenine ilişkin uygulamaları ve var olan sorunlarını belirlemek amacıyla 282 öğrenciyi araştırma kapsamına almıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin öğünleri düzenli olarak yemedikleri ve yemeyenlerin oranının düşük sosyo-ekonomik bölgede daha fazla olduğu belirlenmiştir. Gofret, çikolata gibi besinlerin düşük sosyo-ekonomik bölgede daha fazla tüketildiği ve öğrencilerin reklamlardan etkilenerek en fazla satın aldığı yiyeceğin cips olduğu belirlenmiştir. Öte yandan öğrencilerde diş hijyeninin yetersiz ve diş çürüğü probleminin önemli boyutlarda olduğu ve diş çürüğünün düşük sosyo-ekonomik bölgede daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Yapılan genel vücut hijyeni değerlendirmesinde düşük sosyo-ekonomik bölgedeki öğrencilerin hijyen durumlarının diğer iki bölgeye göre oldukça yetersiz olduğu da saptanmıştır.

Biçer (1996), Erlerin kişisel hijyen bilgilerinin saptanması ve bu konudaki sağlık eğitimi yöntemlerinin değerlendirmesi amacıyla yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre; broşür ve konferans ile verilen kişisel hijyen konusundaki sağlık eğitiminin, katılımcıların eğitim öncesindeki bilgi puanlarını eğitim sonrasında artırmıştır. Her iki yöntem, katılımcıların eğitim sonrası bilgi puanını artırması bakımından karşılaştırılmış aralarında istatistiksel anlamda bir fark bulunmamıştır. Sağlık eğitimi yöntemleri etkinlik açısından karşılaştırıldığında ise, eğitim öncesi başarısız olanlardan eğitim sonrası başarılı duruma getirilenlerin oranı, konferans yöntemi ile verilen eğitimden, yazılı broşür yöntemine göre iki katı daha fazla olduğu sonucu bulunmuştur.

“Kocaeli Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Kişisel Hijyen Bilgilerinin Saptanması ” başlıklı araştırma, okula devam eden 214 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Öğrencilerin el yıkama ile ilgili durumları incelendiğinde %33.1 (71) kadarının her işlemde önce ve sonra ellerini yıkadıkları saptanmıştır. Bu durum

cinsiyetle karşılaştırıldığında kız öğrenciler aleyhine ileri derecede anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.01$). Ayrıca öğrencilerin ağız ve diş sağlığı ile ilgili alışkanlıklarının olduğu, diş sağlığının kız öğrencilerin lehine çok ileri düzeyde anlamlılık olduğu bulunmuştur ($p<0.001$) (Sefit, 1996).

Özdemir ve arkadaşları (1995)'nin yaptığı araştırmada GATA' da görevli erlerin oral hijyen ve dental sağlık durumları ortaya koyulmuş ve dişlerini fırçalayanların bakteri plağını dişlerden tamamen uzaklaştıramadıkları, incelenen grubun %86.0'sının en az ilkokul ve daha yukarı düzeyde eğitim almış olmalarına rağmen diş fırçalama ve ara yüz temizliği konusunda yeterli eğitim almadıkları, sonuçta çürük, dolgu ve kayıp diş sayısında artış olduğu gözlenmiştir. Bu veriler doğrultusunda, verilecek ağız hijyeni eğitiminin er ve erbaşların askerlik sonrası yaşamlarında da sağlıklı ağız yapısına sahip olmalarının ve bu eğitimi ailelerine de aktarmalarının sağlanabileceği öngörülmüştür.

Orbak (1993)'in, Erzurum ve İstanbul illeri yüksekokul öğrencilerinde ağız-diş sağlığı ile ilgili araştırması sonucunda her iki ilde de dişlerini fırçalayanların, fırçalama işlemini bakteri plağının tamamını uzaklaştırabilecek bir etkinlikle yapamadıkları, diş taşı oluşumunun Erzurum'daki öğrencilerde İstanbul'daki öğrencilere göre daha yüksek olduğu, diş fırçalama sıklığına göre diğer yüksekokul öğrencilerinde “günde 1 kere” cevabının %32, diş hekimliği fakültesinin öğrencilerinde “günde 2 kere” cevabının %53.5 olduğu, diş hekimliği fakültesi öğrencilerinin bu konuda diğer yüksekokul öğrencilerine göre daha duyarlı oldukları, bunun da aldıkları eğitimden kaynaklandığı saptanmıştır.

Özperk tarafından 1993 yılında yapılan “İltekin İlkokulu Öğrenci ve Öğretmenlerinin Ağız ve Diş Sağlığı Bilgi ve Tutumlarının Saptanması ve Öğrencilere Uygulanan Bir Müdahale Araştırması” başlıklı araştırma 4. ve 5. sınıfta okuyan öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Araştırmada öğrenciler müdahale ve kontrol gurubu diye ikiye ayrılmıştır. Müdahale gurubundaki öğrencilerin ağız ve diş sağlığı konusundaki bilgi düzeylerinde önemli bir gelişme olmuştur. Birinci testte müdahale gurubundaki öğrencilerin %66'sı başarılı iken ikinci testte %94'ü başarılı olmuştur.

Kontrol gurubunda ise önemli bir değişiklik olmamıştır. İlk testte öğrencilerin %36'sı başarılı iken ikinci testte %56'sı başarılı olmuştur. İlk ve son test sonuçlarına göre her iki gurupta başarılı olanların yüzdeleri arasındaki fark istatistiksel olarak önemli olup, müdahale gurubunun yararınadır. Çalışmaya destek veren diğer bölümde İltekin İlkokulu öğretmenlerinin ağız ve diş sağlığı konusundaki bilgi düzeylerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Öğretmenlerin %28.9'unun öğretmenlik eğitimleri sırasında ağız ve diş sağlığı eğitimi almışken %68.4'ü almadıklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin %50.0'sinin en iyi arayüz temizlik aracı olarak ipliği seçerken %34.2'sinin diş fırçasını, %15.8'inin de kürdanı seçtiği görülmüştür. Araştırma sonucuna göre öğrenci bilgilerinin yetersiz olduğu konularda öğretmenlerin de yetersiz olduğu görülmüştür.

Şahin (1993)'in, Üniversite öğrencilerinin sağlık sorunlarını, sağlıkla ilgili konularda bilgi isteklerini ve hemşirelerden beklentilerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışma sonucunda, öğrencilerin %50.2'sinde üst solunum yolu enfeksiyonu, %12.9'unda sindirim sisteminde, %9.5'inde kas iskelet sistemine ilişkin hastalıklarının olduğu, %80.7'sinin sorunlarına ilişkin kendilerine herhangi bir açıklama yapılmadığını bildirdiği, %95.0'inin sağlıkla ilgili konularda bilgi istedikleri belirlenmiştir. Bu nedenle, öğrencilerin belirlenen sağlık sorunlarının en aza indirgenmesi, enfeksiyonların yayılımının önlenmesi için yurtlarda havalandırma, ısınma, temizlik ve hijyene daha fazla özen gösterilmesi, kas iskelet sistemine ilişkin rahatsızlıkların azaltılması amacıyla yurt yataklarının ve sportif faaliyetlerin sağlık açısından denetlenmesinin, doktorlar ve hemşireler tarafından sağlık eğitimi verilmesinin yararlı olacağının önemli olabileceği belirtilmiştir.

Çiftçi (1992), Erlerin sağlık konusunda bilgi tutum ve davranışları ile beslenme durumu ve bazı sağlık sorunlarını saptamak amacıyla planladığı araştırmasını 205 er üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırmaya alınan erlerin A,B,C ve D kaynağı yiyecekleri doğru bilme oranı ortaokul ve üzere eğitim görenlerde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Erlerin bir günde alması gereken ortalama enerji ve besin öğeleri miktarları ile günlük aldığı enerji ve besin öğeleri miktarları karşılaştırıldığında tüm enerji ve besin öğelerinin yeterli olduğu görülmüştür. Ayrıca,

erlerin her gün diş fırçalama oranı %24.9 iken, erlerin %96.6'sının haftada en az bir sefer banyo yaptığı da belirlenmiştir.

Bozkurt (1991)'un, Gemlik, Şükrü Şenol İlköğretim Okulunda 321 8.sınıf öğrencisi arasında ağız ve diş sağlığı düzeylerini ve etkili olan unsurları belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada; diş fırçalayanlarla fırçalamayanlar arasındaki çürük hızı anlamlı çıkmamış, öte yandan annenin eğitim durumunun fırçalama alışkanlıklarına olumlu etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin yanlış zaman ve biçimde ve yetersiz araçlara diş bakımı yaptıkları sonucuna varılmıştır.

Yapılan bir başka araştırma ise, Küçük çocuklu annelerin, hastalıkların nedenleri ve hastalıklardan korunma hakkındaki bilgileri ile kişisel temizlik ve ev temizliği ile ilgili bilgi ve davranışları incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre, annelerin genellikle elleri çok kirli değil ve kötü kokmuyor ise, sadece su ile sabunsuz yıkama eğiliminde oldukları belirtilmiştir. Anneler tarafından pisliğin görülebilen, koklanabilen bir kavram olarak kabul edildiği ve televizyonda verilen çocuk sağlığı ile ilgili programları ilgi ile izledikleri ve bunun sonucuna göre de eğitildikleri saptanmıştır. Bu doğrultuda sağlık sektörünün eğitim, diyanet ve yerel yönetimlerin katılımıyla kadınların temizlik ve sağlık ile ilgili konulardaki bilgi düzeylerinin yükseltilmesi için eğitim programlarının hazırlanması önerilmiştir (Gürüş, 1991).

Kırcalıoğlu (1991)'nin, Etimesgut merkez, ortabereket ve yaprakcık sağlık ocağı bölgelerindeki ilkokul öğrencilerinin sağlık düzeylerinin değerlendirdiği araştırmada öğrenciler ileri tetkik ve tedavi için bir üst kuruluşa sevk edilmiştir. Araştırma sonucunda, sağlık kuruluşlarında muayene edilen öğrencilerin %18, 5'inin sağlam bulunduğu, %71.6'sına muayene önerildiği, %4.1'inin ise düzelmez denilerek geri çevrildiği saptanmıştır. Diş çürüğü prevalans hızının en yüksek (%82.9) 9 yaş grubunda olduğu belirlenmiş ve okullarda yöneticilere ve öğretmenlere sağlıkla ilgili bilgilerin verilmesi önerilmiştir.

Gölbaşı Eğitim ve Araştırma Bölgesinde 0-6 yaş çocuğu olan 580 anne üzerinde yapılan bir araştırmada; ailelerin önemli bir bölümünün yaşadıkları evlerin çevre şartlarının sağlık koşullarına uygun olmadığı ve annelerin ev hijyeni ve kişisel hijyen tedbirleri konusunda bilgi, tutum ve davranışlarının da istenene düzeyde olmadığı saptanmıştır (Özaltın, 1991).

Yiğit, tarafından 1991 yılında “Annelerin İlkokul Çağındaki Çocuklarının Sağlığını Korumalarına İlişkin Bilgi Düzeyi” başlıklı araştırma ilkokulda okuyan 225 öğrencinin annesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; Annelerin el hijyenine ilişkin bilgilerde kendi ellerini yıkama zamanı, çocuklarının ellerini yıkama zamanı ve ayrı havlu kullanma nedenine ilişkin konularda yetersiz bilgiye sahip oldukları saptanmıştır. Ayrıca annelerin aşılamanın yararları konusunda yeterli bilgiye sahip oldukları, ancak bulaşıcı hastalıkların bulaşma yolları ve çocukları bu hastalıklardan korumak için alınan önlemlerle ilgili konularda yetersiz bilgiye sahip oldukları görülmüştür.

İstanbul ilinin Ataköy ve Sultançiftliği bölgelerinde iki ilkokuldaki öğrencilerin kişisel temizlik bilgi ve uygulamalarının araştırıldığı bir çalışma 300 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Kişisel temizlik olayının öğrenme, görme ve yaşama olgusu olduğu, öğrencilerin ailedeki sosyo-ekonomik kültürel düzeyden ve temizlik konusundaki tutum ve davranışlarından olduğu kadar okulun da bu konuya verdiği önemden etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır (Erdem, 1990).

Zorbaz, tarafından 1989 yılında yapılan “İzmir İli Buca İlçesine Bağlı İki İlkokuldaki Diş Çürüğü Olan ve Olmayan Son Sınıf Öğrencilerinin Beslenme ve Ağız Hijyeni Alışkanlıklarının İncelenmesi” isimli araştırma 325 öğrenci üzerinde yürütmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre; öğrencilerin beslenme ve ağız hijyeni alışkanlıklarının diş çürüğü ile ilişkili olduğu ve ağız diş sağlığı konusunda eğitime gereksinimleri olduğu belirlenmiştir.

Kâtiboğlu (1980), Adolesan dönemindeki kız ve erkek çocuklarında diş çürüğü dağılımı, çürüğün beslenme ve ağız hijyeni ile ilişkisini araştırdığı çalışmasını 300 kız ve 300 erkek üzerinde yapmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; adolesan dönemdeki kız çocuklarında erkeklere oranla daha fazla çürük olduğu, çürük ve ağız hijyeni arasında bir ilişki olmamasına karşın beslenmenin çürüğün oluşmasında önemli olduğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama teknikleri ve verilerin analizi alt başlıkları ile açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada **tarama modeli** kullanılmıştır. Tarama modeli: “Geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışılır.” şeklinde tanımlanabilir (Karasar, 2002:77).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evreni olarak belirlenen Kıbrısık, Anadolu'nun Kuzeybatısında Karadeniz Bölgesinin batı bölümünde, Bolu ilinin yaklaşık 65 km güneyinde Köroğlu zirvesinin eteklerinde yer almaktadır. Kıbrısık 1100 m yüksekliğe ve 621 km² bir alana sahiptir. İlçenin batısında Seben İlçesi, kuzeyinde Bolu ve Dörtdivan, güneyinde ise Ankara'nın Beypazarı İlçesi bulunmaktadır (Anon,2007e: <http://www.kibriscik.bel.tr/>; Anon,2007f: <http://okulweb.meb.gov.tr/>).

İlçenin nüfusu 2007 adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre 3932'dir. Bunun 1466'sı ilçe merkezinde, 2466'sı ise köylerde yaşamaktadır. Ayrıca İlçede toplam 22 köy vardır (Anon, 2008c: <http://www.tuik.gov.tr/>).

Kıbrısık topraklarının yaklaşık %53'ü ormanlarla kaplıdır. İlçe arazisinin dağlık, engebeli ve taşlık olması sebebiyle tarıma elverişli toprakları azdır. Arazinin tarım yönünden fazla verimli olmaması hayvancılığın önemini artırmıştır. İlçede ekonomik durum ise; 1990'lı yıllara kadar önemli geçim kaynağı olan ormanlardır. Ancak ormancılık faaliyetlerinin uzun yıllar devam etmesi ormanların gençleşmesine

ve ormandan elde edilen gelirin düşmesine sebep olmuştur. Bu sebeplerle son yıllarda ilçe ekonomisinde en önemli yeri Tavuk besiciliği almıştır. İlçede 250 civarında tavuk kümesinden yaklaşık 20.000 ton beyaz et üretilmektedir. Bunun yanında buğday, pirinç üretilmekte elma ve üzüm meyveciliği ve arıcılık yapılmaktadır (Anon, 2007e: <http://www.kibriscik.bel.tr/> ; Anon,2007f: <http://okulweb.meb.gov.tr/>).

İlçede hâlihazırda bir Yatılı İlköğretim Bölge Okulu ve Çok Programlı Lise bulunmaktadır. İlçede 1945 yılında ilköğretim çalışmalarına başlanmıştır. Şuandaki Kıbrısık Yatılı İlköğretim Bölge Okulu 1991-1992 yılına kadar İlköğretim olarak çalışmalarını sürdürürken 1994-1995 Eğitim Öğretim yılında Sosyal Yardımlaşma Vakfınca yaptırılan pansiyon binasının okulun hizmetine verilmesiyle Yatılı İlköğretim Bölge Okuluna dönüştürülmüştür. Okulda 2006 – 2007 yılı itibariyle 186 erkek, 173 kız olmak üzere toplam 359 öğrenci eğitim-öğretime devam etmektedir. Bu öğrencilerin 228'i yatılı, 131'i gündüzlü eğitim-öğretim almaktadır (Anon, 2007d: <http://okulweb.meb.gov.tr/>).

Ayrıca Kıbrısık İlçesi; araştırmacının kolay ulaşabileceği bir bölge olması, doğru ve güvenilir bilgi elde etmek bakımında bilindik bir bölge olması, daha önce bu tarzda bir araştırmanın bu bölgede yapılmamış olması, ilçe merkezi ve köylerin hemen hemen aynı sosyal kültürel ve ekonomik yapıya sahip olması sebebiyle seçilmiştir.

Bu araştırmanın çalışma evreni Bolu'nun Kıbrısık ilçesindeki Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda 2006 – 2007 yılında eğitim öğretime devam eden 359 öğrencidir. Bu sayı fazla görüldüğünden örneklem yoluna gidilmiştir. Örneklem için okulda bulunan 4.,5.,6.,7. ve 8. sınıfların A ve B şubelerinden basit tesadüfi yöntemle seçilen 108 yatılı 82 gündüzlü toplam 190 öğrenci araştırmaya alınmış ve bu öğrencilere araştırmacı tarafından geliştirilen anket uygulanmıştır.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Bu araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu yoluyla toplanmıştır. Anket formu geliştirilmesine başlamadan önce konu ile ilgili literatür taraması yapılıp, bu konuda yapılan araştırmalar incelenerek, bir anket taslağı hazırlanmıştır. Bu taslak konunun uzmanları ve araştırma uzmanlarına inceletip örnekleme oluşturan bir gruba uygulanarak, konunun uzmanları ve araştırma uzmanlarının eleştirileri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Daha sonra anket taslağına, son şekli verilerek örnekleme sayısı kadar anket çoğaltılmıştır. Anketler örnekleme grubuna araştırmacı tarafından bizzat uygulanmış ve toplanan anketler tam ve doğru doldurulma bakımından gözden geçirilerek uygun istatistiksel yöntemlerle değerlendirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Anket yoluyla toplanan veriler, uygun istatistiksel yöntemlerle (bilgisayar ortamında SPSS 13.0 istatistik paket programı kullanılarak) değerlendirilmiştir. Anket verilerinin programda analiz edilebilmesi için seçenekler sayısallaştırılıp, kişisel bilgiler ve kişisel bakım uygulamalarına ait veriler gruplandırılmıştır. Ayrıca öğrencilerin kişisel bilgilerine ve kişisel bakım uygulamalarına ait verilerin sayı ve yüzdeler alınarak tablolaştırılmıştır. Öğrencilerin öğrenim türünün (yatılı ve gündüzlü), kişisel bakım uygulamaları üzerinde herhangi bir etkisinin olup olmadığını belirlemek için çapraz tablo uygulanıp, “khi kare testi” ile gruplar arasındaki farklılıklar tespit edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE TARTIŞMA

Yatılı ve gündüzlü öğrencilerin kişisel bakımlarına ilişkin uygulamaları ve farklı ortamlarda yaşamının kişisel bakım davranışlarını etkileyip etkilemediğini ortaya koymak amacıyla planlanıp yürütülen araştırmanın bu bölümünde; yatılı ve gündüzlü öğrencilere ait kişisel bilgiler ile öğrencilerin kişisel bakım uygulamalarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

4.1. Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine Ait Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin; kendilerine, anne-babalarına ait kişisel bilgiler ile aile ve ev durumlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1’de öğrencilerin cinsiyet, yaş, kardeş sayısı okuldaki düzeylerine ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine Göre Dağılımı

Öğrencilerin Kişisel Bilgileri	Öğrenim Türü				Toplam N:190		
	Yatılı N:108		Gündüzlü N:82				
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Cinsiyet							
Kız	50	46.3	41	50.0	91	47.9	
Erkek	58	53.7	41	50.0	99	52.1	
Yaş (Yıl)							
10 – 12	62	57.4	48	58.5	110	57.9	
13 – 15	45	41.7	34	41.5	79	41.6	
16 – 18	1	0.9	-	-	1	0.5	
Kardeş Sayısı							
1-3 Kişi	68	63.0	62	75.6	130	68.4	
4-6 Kişi	38	35.2	16	19.5	54	28.4	
7-9 Kişi	2	1.9	4	4.9	6	3.2	
Sınıf Düzeyi							
Birinci Kademe	4.sınıf	22	20.4	15	18.3	37	19.5
	5.sınıf	20	18.5	18	22.0	38	20.0
İkinci Kademe	6.sınıf	20	18.5	17	20.7	37	19.5
	7.sınıf	23	21.3	15	18.3	38	20.0
	8.sınıf	23	21.3	17	20.7	40	21.0

Tablo 1’de de görüldüğü gibi öğrencilerin %52.1’ini (%53.7 yatılı, %50.0 gündüzlü) erkek öğrenciler, %47.9’unu da (%46.3 yatılı, %50.0 gündüzlü) kız öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin %57.9’unun (%57.4 yatılı, %58.5 gündüzlü) 10-12 yaş grubunda yer aldığı ve çoğunlukla (%68.4) (%63.0 yatılı, %75.6 gündüzlü) 1-3 arasında kardeşe sahip olduğu görülmektedir. Tabloda öğrencilerin sınıflara göre dağılımı incelendiğinde; öğrencilerin %39.5’ini birinci kademeye (4. ve 5. sınıf) %60.5’inin ise ikinci kademeye (6.7. ve 8.sınıf) devam ettiği saptanmıştır.

Tablo 2’de öğrencilerin anne babalarının yaşı, eğitim durumu ve mesleği gibi kişisel bilgileri verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Anne Babalarına Göre Kişisel Bilgilerinin Dağılımı

Anne Babalarının Kişisel Bilgileri	Anne N:188		Baba N:187		Toplam N:375	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yaş						
32 ve altı	21	11.2	3	1.6	24	6.5
33-39	107	56.9	60	32.1	167	44.5
40-46	51	27.1	87	46.5	138	36.8
47-53	7	3.7	31	16.6	38	10.1
54 ve üstü	2	1.1	6	3.2	8	2.1
Eğitim Durumu						
Okuma yazma bilmiyor	5	2.7	2	1.1	7	1.8
İlkokul mezunu	149	79.3	101	54.0	250	66.7
Ortaokul mezunu	18	9.5	35	18.7	53	14.1
Lise ve dengi mezunu	15	8.0	40	21.4	55	14.7
Üniversite / Yüksekokul mezunu	1	0.5	9	4.8	10	2.7
Mesleği						
Ev Hanımı	174	92.5	-	-	174	46.4
Çiftçi	-	-	118	63.1	118	31.5
İşçi	5	2.7	9	4.8	14	3.7
Memur	9	4.8	27	14.4	36	9.6
Diğer(Serbest Meslek)	-	-	33	17.6	33	8.8

Tablo 2 incelendiğinde; annelerin yarısından fazlasının (%56.9) 33-39 yaşlarda, babaların ise yarıya yakınının (%46.5) 40-46 yaşlarda olduğu ve annelerin yaş ortalamasının ± 37.9 babaların ise ± 41.9 olduğu belirlenmiştir. Eğitim düzeyine bakıldığında annelerin çoğunluğunun (%79.3) babalarında yarısından fazlasının (%54.0) ilkokul mezunu olduğu ve annelerin tamamına yakınının (%92.5) ev hanımı, babaların ise çoğunluğunun (%63.1) çiftçi olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin anne babalarının hayatta olma ve birliktelik durumlarının dağılımı Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Anne Babalarının Hayatta Olma ve Birliktelik Durumlarına Göre Dağılımı

Anne Babalarının Hayatta Olma ve Birliktelik Durumu	Sayı	%
Anne baba sağ ve birlikte	182	95.8
Anne vefat etmiş baba sağ	2	1.1
Anne sağ baba vefat etmiş	3	1.6
Anne baba sağ ve ayrılar	3	1.6
Toplam	190	100.0

Tablo 3'te de görüldüğü gibi öğrencilerin tamamına yakınının (%95.8) anne babası sağ ve birliktedir. Öğrencilerin %1.1'ini annesinin vefat ettiği babasının sağ olduğu, %1.6'sının annesinin sağ babasının vefat ettiği ve yine aynı oranda anne ve babasının sağ ve ayrı oldukları belirlenmiştir.

Tablo 4'te öğrenci ailelerinin aylık gelir dağılımına ait bilgiler verilmektedir.

Tablo 4. Öğrenci Ailelerinin Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

Aylık Gelir Dağılımı	Sayı	%
499 ve altı	19	10.0
500 – 699	45	23.7
700 – 899	73	38.4
900 – 1099	41	21.6
1100 ve üstü	12	6.3
Toplam	190	100.0

Tablo 4’de de görüldüğü gibi araştırma gurubundaki ailelerin yarıya yakınının (%38.4) aylık geliri 700-899 YTL arasında ve ailelerin aylık gelirlerinin ortalamasının da ± 781.7 YTL olduğu tespit edilmiştir.

Öğrenci ailelerinin yaşadığı konuta ait genel bilgiler Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Öğrenci Ailelerinin Yaşadığı Konuta Ait Genel Bilgiler (N:190)

Konuta Ait Genel Bilgiler	Sayı	%
Konut Tipi		
Gecekondu	4	2.1
Tek katlı bahçeli yapıli ev	171	90.0
Apartman dairesi	14	7.4
Diğer	1	0.5
Konutta Şehir Şebeke Suyu		
Var	190	100.0
Konutun İçinde Tuvalet Durumu		
Var	190	100.0
Konutta Banyo Durumu		
Var	185	97.4
Yok	5	2.6
Konutta Öğrenciye Ait Oda Durumu		
Kendisine ait odası olan	32	16.8
Odasını kardeşiyle(leriyle) paylaşan	78	41.1
Kendisine ait odası olmayan	80	42.1

Tablo 5 incelendiğinde; yaşanan konut tipinde ailelerin tamamına yakınının (%90.0) tek katlı bahçeli yapıli evde oturduğu ve bu ailelerinin tamamının konutunda içinde şehir şebeke suyu ve tuvalet olduğu ayrıca %97.4’ünün konutunun içinde banyo olduğu belirlenmiştir. Konutta öğrenciye ait oda durumuna bakıldığında öğrencilerin %42.1’ini kendisine ait odasının olmadığı saptanmıştır.

4.2. Öğrencilerin Kişisel Bakım Uygulamalarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde yatılı ve gündüzlü öğrencilerin kişisel bakım uygulamalarına ilişkin bulgular ve bulgulara dayalı olarak yapılan yorumlar yer almaktadır.

4.2.1. Öğrencilerin Kişisel Bakım Araç Gereçlerine Sahip Olma Durumları

Tablo 6'da kız ve erkek öğrencilerin kişisel bakım araç gereçlerine sahip olma durumlarına göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 6. Kız ve Erkek Öğrencilerin Kişisel Bakım Araç Gereçlerine Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılımı

Araç ve Gereçler	Sahip Olma Durumu	KIZ						ERKEK					
		Yatılı N:50		Gündüzlü N:41		Toplam N:91		Yatılı N:58		Gündüzlü N:41		Toplam N:99	
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
El Yüz Havlusu	Var	49	98.0	40	97.6	89	97.8	55	94.8	37	90.2	92	92.9
	Yok	1	2.0	1	3.4	2	2.2	3	5.2	4	9.8	7	7.1
Ayak Havlusu	Var	43	86.0	29	70.7	72	79.1	32	55.2	19	46.3	51	51.5
	Yok	7	14.0	12	29.3	19	20.9	26	44.8	22	53.7	48	48.5
		$\lambda^2 = 3.179$ Sd = 1 p = .075						$\lambda^2 = .750$ Sd = 1 p = .386					
Banyo Havlusu	Var	49	98.0	41	100.0	90	98.9	58	100.0	40	97.6	98	99.0
	Yok	1	2.0	-	-	1	1.1	-	-	1	2.4	1	1.0
Diş Fırçası	Var	50	100.0	41	100.0	91	100.0	57	98.3	40	97.6	97	98.0
	Yok	-	-	-	-	-	-	1	1.7	1	2.4	2	2.0
Diş İpi	Var	5	10.0	3	7.3	8	8.8	3	5.2	2	4.9	5	5.1
	Yok	45	90.0	38	92.7	83	91.2	55	94.8	39	95.1	94	94.9
Tırnak Makası	Var	47	94.0	40	97.6	87	95.6	57	98.3	40	97.6	97	98.0
	Yok	3	6.0	1	2.4	4	4.4	1	1.7	1	2.4	2	2.0
Tarak	Var	50	100.0	41	100.0	91	100.0	56	96.6	38	92.7	94	94.9
	Yok	-	-	-	-	-	-	2	3.4	3	7.3	5	5.1
Sabun	Var	49	98.0	41	100.0	90	98.9	57	98.3	39	95.1	96	97.0
	Yok	1	2.0	-	-	1	1.1	1	1.7	2	4.9	3	3.0
Şampuan	Var	43	86.0	41	100.0	84	92.3	54	93.1	35	85.4	89	89.9
	Yok	7	14.0	-	-	7	7.7	4	6.9	6	14.6	10	10.1
Deodorant	Var	10	20.0	19	46.3	29	31.9	12	20.7	10	24.4	22	22.2
	Yok	40	80.0	22	53.7	62	68.1	46	79.3	31	75.6	77	77.8
		$\lambda^2 = 7.199$ Sd = 1 p = .007						$\lambda^2 = .190$ Sd = 1 p = .663					
Krem	Var	42	84.0	39	95.1	81	89.0	53	91.4	32	78.0	85	85.9
	Yok	8	16.0	2	4.9	10	11.0	5	8.6	9	22.0	14	14.1
		-						$\lambda^2 = 3.516$ Sd = 1 p = .61					

Tablo 6 incelendiğinde yatılı (%98.0) ve gündüzlü (%97.6) kız öğrencileri ile yatılı (%94.8) ve gündüzlü (%90.2) erkek öğrencilerin tamamına yakınının el yüz havlusuna sahip olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin banyo havlusuna sahip olma durumlarına bakıldığında yatılı kız öğrencilerin %98.0'ının, gündüzlü kız öğrenciler ile yatılı erkek öğrencilerin tamamının, gündüzlü erkek öğrencilerin ise %97.6'sının banyo havlusuna sahip olduğu saptanmıştır.

Araştırmaya katılan yatılı ve gündüzlü kız öğrencilerin tamamı diş fırçasına sahipken; yatılı erkek öğrencilerin ise %98.3'ünün ve gündüzlü erkek öğrencilerin %97.6'sının diş fırçasına sahip olduğu tespit edilmiştir. Diş ipine bakıldığında ise; yatılı (%90.0) ve gündüzlü (%92.7) kız öğrencilerin tamamına yakını ile yatılı erkeklerin %94.8'inin gündüzlü erkeklerin %95.1'inin diş ipinin olmadığı saptanmıştır. Dişler fırçalandıktan sonra diş ve diş eti çizgisi ile dişler arasında kalan yemek artıklarının temizlenmesi için diş ipi kullanılır. Bu artıklar en önemli çürük nedenlerindedir. Bu çalışmada bulgularına göre kız ve erkek öğrencilerin diş ipine sahip olma durumlarının istenen seviyede olmaması diş ipi kullanma alışkanlığının toplumumuza henüz yerleşmediğini göstermektedir.

Bunun yanında yatılı (%94.0) ve gündüzlü kız öğrenciler (%97.6) ile yatılı (%98.3) ve gündüzlü erkek öğrencilerin (%97.6) tamamına yakınının tırnak makasına sahip olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin tıraş olma durumlarına bakıldığında; yatılı ve gündüzlü kız öğrencilerin tamamı ile yatılı (%96.6) ve gündüzlü (%92.7) erkek öğrencilerin tamamına yakınının tıraş olma durumu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin Sabuna sahip olma durumlarında; yatılı kız öğrencilerin %98.0'ının gündüzlü kız öğrencilerin tamamı ile yatılı erkek öğrencilerin %98.3'ünün ve gündüzlü erkek öğrencilerin %95.1'inin sabuna sahip oldukları saptanmıştır. Yatılı kız öğrencilerin %86.0'ı gündüzlü kız öğrencilerin tamamı ile yatılı erkek öğrencilerin %93.1'inin gündüzlü erkek öğrencilerin %85.4'ünün şampuna sahip olduğu belirlenmiştir.

Ayrıca, kız öğrencilerden yatılı olanların %86.0'ının ve gündüzlü olanların %70.7'sinin, yatılı erkek öğrencilerin (%55.2) yarısından fazlasının, gündüzlü erkek öğrencilerin (%46.3) yarıya yakınının, ayak havlusuna sahip oldukları saptanmıştır. Yapılan istatistikî değerlendirmeye göre; Kız ve erkek öğrencilerin yatılı ve gündüzlü olmalarının ayak havlusuna sahip olma durumları ile arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Öğrencilerin deodorant durumlarına bakıldığında; yatılı kız öğrencilerin %80,0'ının gündüzlü kız öğrencilerin (%53.7) yarısından fazlasının deodorantının olmadığı belirlenmiştir. Öğrenciler arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan değerlendirme sonucuna göre kız öğrencilerin yatılı ve gündüzlü olmaları ile deodoranta sahip olma durumları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($p<0.01$). Ayrıca, yatılı erkeklerin %79.3'ünün ve gündüzlü erkeklerin %75.6'sının deodorantının olmadığı tespit edilmiş olup, yapılan değerlendirme sonucunda erkek öğrencilerin yatılı ve gündüzlü olmalarıyla deodoranta sahip olma durumları arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$).

Araştırma kapsamına alınan kız öğrencilerinden yatılı olanların %84.0'ının gündüzlü olanların %95.1'inin kreme sahip olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında yatılı erkek öğrencilerin %91.4'ünün gündüzlü erkek öğrencilerin %78.0'ının kreme sahip olduğu saptanmıştır. Erkek öğrencilerin arasındaki bu farkın anlamlılığı için yapılan değerlendirme sonucuna göre erkek öğrencilerin yatılı ve gündüzlü olmaları ile kreme sahip olma durumları arasında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). Bu sonuca göre erkeklerde yatılı olanların gündüzlülere göre krem kullanma konusunda daha hassas olduğu ancak bunun istatistiksel anlamda önemli olmadığı görülmektedir.

4.2.2. Öğrencilerin Kişisel Bakım Araç Gereçlerini Kişisel ya da Ortak Kullanma Durumları

Tablo 7'de kız ve erkek öğrencilerin kişisel bakımda kullandıkları araç gereçleri kişisel ya da ortak kullanma durumuna göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 7. Kız ve Erkek Öğrencilerin Kişisel Bakımda Kullandıkları Araç Gereçleri Kişisel ya da Ortak Kullanma Durumuna Göre Dağılımı

Araç ve Gereçler	Kullanma Durumu	KIZ						ERKEK					
		Yatılı N:50		Gündüzlü N:41		Toplam N:91		Yatılı N:58		Gündüzlü N:41		Toplam N:99	
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
El Yüz Havlusu	Kişisel K.	37	75.5	18	45.0	55	61.8	36	65.5	26	70.3	62	67.4
	Ortak K.	12	24.5	22	55.0	34	38.2	19	34.5	11	29.7	30	32.6
	Toplam	49	100.0	40	100.0	89	100.0	55	100.0	37	100.0	92	100.0
	$\lambda^2=8.683$ Sd=1 p=.003						$\lambda^2=.233$ Sd=1 p=.629						
Ayak Havlusu	Kişisel K.	38	88.4	20	69.0	58	80.6	24	75.0	15	78.9	39	76.5
	Ortak K.	5	11.6	9	31.0	14	19.4	8	25.0	4	21.1	12	23.5
	Toplam	43	100.0	29	100.0	72	100.0	32	100.0	19	100.0	51	100.0
	$\lambda^2=4.164$ Sd=1 p=.041						-						
Banyo Havlusu	Kişisel K.	36	73.5	33	80.5	69	76.7	38	66.7	33	82.5	71	73.2
	Ortak K.	13	26.5	8	19.5	21	23.3	19	33.3	7	17.5	26	26.8
	Toplam	49	100.0	41	100.0	90	100.0	57	100.0	40	100.0	97	100.0
	$\lambda^2=.615$ Sd=1 p=.433						$\lambda^2=3.003$ Sd=1 p=.083						
Diş Fırçası	Kişisel K.	49	98.0	41	100.0	90	98.9	57	100.0	40	100.0	97	100.0
	Ortak K.	1	2.0	-	-	1	1.1	-	-	-	-	-	-
	Toplam	50	100.0	41	100.0	91	100.0	57	100.0	40	100.0	97	100.0
	$\lambda^2=.615$ Sd=1 p=.433						$\lambda^2=3.003$ Sd=1 p=.083						
Diş İpi	Kişisel K.	5	100.0	3	100.0	8	100.0	3	100.0	2	100.0	5	100.0
	Ortak K.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	5	100.0	3	100.0	8	100.0	3	100.0	2	100.0	5	100.0
	$\lambda^2=.615$ Sd=1 p=.433						$\lambda^2=3.003$ Sd=1 p=.083						
Tırnak Makası	Kişisel K.	20	41.7	19	47.5	39	44.3	30	52.6	24	60.0	54	55.7
	Ortak K.	28	58.3	21	52.5	49	55.7	27	47.4	16	40.0	43	44.3
	Toplam	48	100.0	40	100.0	88	100.0	57	100.0	40	100.0	97	100.0
	$\lambda^2=.301$ Sd=1 p=.583						$\lambda^2=.517$ Sd=1 p=.472						
Tarak	Kişisel K.	42	84.0	33	80.5	75	82.4	48	85.7	31	81.6	79	84.0
	Ortak K.	8	16.0	8	19.5	16	17.6	8	14.3	7	18.4	15	16.0
	Toplam	50	100.0	41	100.0	91	100.0	56	100.0	38	100.0	94	100.0
	$\lambda^2=.192$ Sd=1 p=.661						$\lambda^2=.289$ Sd=1 p=.591						
Sabun	Kişisel K.	35	71.4	18	43.9	53	58.9	38	66.7	23	59.0	61	63.5
	Ortak K.	14	28.6	23	56.1	37	41.1	19	33.3	16	41.0	35	36.5
	Toplam	49	100.0	41	100.0	90	100.0	57	100.0	39	100.0	96	100.0
	$\lambda^2=6.986$ Sd=1 p=.008						$\lambda^2=6.908$ Sd=1 p=.009						
Şampuan	Kişisel K.	24	55.8	19	46.3	43	51.2	24	44.4	19	57.6	43	49.4
	Ortak K.	19	44.2	22	53.7	41	48.8	30	55.6	14	42.4	44	50.6
	Toplam	43	100.0	41	100.0	84	100.0	54	100.0	33	100.0	87	100.0
	$\lambda^2=.754$ Sd=1 p=.385						$\lambda^2=1.413$ Sd=1 p=.235						
Deodorant	Kişisel K.	11	91.7	16	84.2	27	87.1	8	66.7	9	90.0	17	77.3
	Ortak K.	1	8.3	3	15.8	4	12.9	4	33.3	1	10.0	5	22.7
	Toplam	12	100.0	19	100.0	31	100.0	12	100.0	10	100.0	22	100.0
	$\lambda^2=.576$ Sd=1 p=.448						$\lambda^2=.000$ Sd=1 p=.991						
Krem	Kişisel K.	24	57.1	19	48.7	43	53.1	29	54.7	17	54.8	46	54.8
	Ortak K.	18	42.9	20	51.3	38	46.9	24	45.3	14	45.2	38	45.2
	Toplam	42	100.0	39	100.0	81	100.0	53	100.0	31	100.0	84	100.0
	$\lambda^2=.576$ Sd=1 p=.448						$\lambda^2=.000$ Sd=1 p=.991						

Tablo 7’de de görüldüğü gibi; yatılı kız öğrencilerin %75.5’inin gündüzlü kız öğrencilerin %45.5’inin el yüz havlusunu kişisel kullandıkları ve aralarındaki bu farkın istatistiksel olarak da anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0.01$). Erkek öğrencilerin el yüz havlusunu kullanma durumlarına bakıldığında yatılı olanların %65.5’inin gündüzlü olanların ise %70.3’ünün el yüz havlusunu kişisel kullandıkları saptanmış olup, aralarındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$).

Öğrencilerin ayak havlusunu kullanma durumlarına bakıldığında; yatılı kız öğrencilerin %88.4’ünün, gündüzlü kız öğrencilerin %69.0’ının ayak havlusunu kişisel kullandıkları saptanmıştır. Gündüzlü kız öğrencilerin yatılılara oranla ayak havlusunu daha fazla kişisel kullanmalarına rağmen yapılan istatistiksel değerlendirme sonucuna göre bu farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$). Erkek öğrencilere bakıldığında ise; yatılı (%75.0) ve gündüzlü (%78.9) erkek öğrencilerin çoğunluğunun ayak havlusunu kişisel kullandıkları saptanmıştır.

Banyo havlusunu kullanma durumlarına bakıldığında; kız öğrencilerden yatılı olanların %73.5’inin, gündüzlü olanların %80.5’inin banyo havlusunu kişisel kullandıkları saptanmış, bu bağlamda yapılan istatistiksel değerlendirme sonucuna göre anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Erkek öğrencilerden yatılı olanların banyo havlusunu kullanma durumlarına bakıldığında yatılıların %66.7’sinin gündüzlülerin %82.5’inin banyo havlusunu kişisel kullandıkları belirlenmiştir. Yatılı ve gündüzlü erkek öğrenciler arasındaki bu farkın anlamlı olmadığı yapılan istatistikî değerlendirmeye göre saptanmıştır ($p>0.05$).

Araştırmaya alınan yatılı kız öğrencilerin (%98.0) tamamına yakını, gündüzlü kız öğrenciler ile erkek öğrencilerden yatılı ve gündüzlü olanların ise tamamının dış fırçasını kişisel kullandıkları belirlenmiştir. Dış ipine sahip olan öğrencilerin (yatılı ve gündüzlü- kız ve erkek) tamamının dış ipini kişisel kullandıkları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin tırnak makasını kullanma durumlarına bakıldığında; kız öğrencilerden yatılı olanların %58.3'ünün, gündüzlü olanların %52.5'inin tırnak makasını ortak kullandıkları saptanmış olup yapılan istatistikî değerlendirmeye göre gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Erkek öğrencilerin tırnak makası kullanma durumlarına bakıldığında; yatılı erkeklerin %52.6'sının gündüzlü erkeklerin %60.0'ının tırnak makasını kişisel kullandıkları, yatılı ve gündüzlü erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$).

Tarak kullanma durumları incelendiğinde kız öğrencilerden yatılı (%84.0) ve gündüzlü (%80.5) olanların büyük çoğunluğunun tarağı kişisel kullandığı ve yapılan istatistiksel değerlendirme sonucuna göre gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$). Erkek öğrencilerin durumları incelendiğinde yatılı öğrencilerin %85.7'sinin gündüzlü öğrencilerin %81.6'sının tarağı kişisel kullandığı ve yapılan istatistikî değerlendirmeye göre gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$).

Araştırma kapsamında sabun kullanan kız öğrencilerden yatılı (%71.4) olanların çoğunluğu sabunu kişisel kullanırken, gündüzlü (%56.1) olanların yarıdan fazlasının sabunu ortaklaşa kullandığı belirlenmiş ve gruplar arasındaki bu farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.01$). Erkek öğrencilerden yatılıların %66.7'sinin gündüzlülerin %59.0'ının sabunu ortaklaşa kullandıkları ayrıca, yatılı ve gündüzlü erkek öğrenciler arasındaki bu farkın anlamlı olduğu yapılan istatistikî değerlendirmeye göre tespit edilmiştir ($p<0.01$). Bu sonuca göre yatılı öğrencilerin gündüzlü öğrencilere göre sabunu daha çok kişisel kullanmaktadır. Aile üyelerinden ayrı yaşanan yurt ortamında sabunun kişisel kullanılması beklenen ve istenen bir durumdur.

Öğrencilerin şampuan kullanma durumları incelendiğinde yatılı kız öğrencilerin %55.8'i şampuanı kişisel kullanırken gündüzlülerin %53.7'sinin ise ortak kullandıkları saptanmış olup gruplar arasındaki bu farkın ise anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Erkek öğrencilerde yatılı olanların %55.6'sı şampuanı ortak kullanırken gündüzlülerin ise %57.6'sının

ise kişisel kullanmaktadır. Yapılan istatistikî değerlendirmeye göre yatılı ve gündüzlü erkek öğrenciler arasındaki bu farkın anlamlı olmadığı saptamıştır ($p>0.05$).

Deodorant kullanma durumlarına bakıldığında; yatılı (%91.7) ve gündüzlü (%84.2) kız öğrencilerin büyük çoğunluğu, Erkek öğrencilerden yatılıların %66.7'si gündüzlülerin ise %90.0'ı deodorantı kişisel kullanmaktadır. Ayrıca kız öğrencilerin krem kullanma durumları incelendiğinde; yatılı olanların %57.1'i kremi kişisel kullanırken gündüzlü (%51.3) olanların yarıdan fazlasının kremi ortak kullandıkları belirlenmiş olup yapılan istatistikî değerlendirmeye göre gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Krem kullanma durumunda erkek öğrenciler incelendiğinde yatılı (%54.7) ve gündüzlü (%54.8) öğrencilerin yarıdan fazlasının kremi kişisel kullandıkları belirlenmiş olup, gruplar arasındaki bu farkın ise anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$).

Özellikle bireyin fiziksel ve psikolojik yönden rahatsızlık duymaması ve çeşitli enfeksiyon ve bulaşıcı hastalıklardan korunması için; iç çamaşırı, havlu ve diş fırçası gibi kişisel bakımda kullanılan araç gereçlerin, kişisel kullanımı önemli ve gereklidir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin çoğunun buna dikkat ettiği sonucu sevindiricidir.

Ural (2007)'ın konaklama işletmelerinde çalışan personelin kişisel hijyen bilgileri ve uygulamalarını belirlemek için 27 konaklama işletmesinde çalışan 113 erkek, 111 kadın toplam 224 personel üzerinde yaptığı araştırma sonucuna göre; personelin %99.6'sının diş fırçasını, %94.6'sının tıraşını, %93.3'ünün banyo havlusunu bireysel olarak kullandığı; %43.8'inin el havlusunu, %37.1'inin yüz havlusunu, %22.0'sinin ayak havlusunu ortak kullandığını belirlediği sonuçlar bu araştırmada elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Şimşek (2006)'in on birinci sınıf öğrencilerinin kişisel bakım ve sağlığın korunmasına yönelik davranışlarının belirlenmesi için 215 öğrenci üzerinde yaptığı çalışmasında; kız (%96.8) ve erkek (%90.0) öğrencilerin tamamına yakınının diş fırçasını kişisel kullandıkları, kız öğrencilerin (%72.3) erkek öğrencilere (%55.0) göre tırnak makasını ve kız öğrencilerin (%89.4) erkek öğrencilere (%69.1) göre tarağını daha fazla kişisel kullandıkları saptamış olup, bu sonuçlardan kişisel diş fırçasını kullanma durumu araştırma ile benzerlik göstermesine karşın kişisel tırnak makası ve tarağı kullanma durumları araştırma bulguları ile paralellik göstermemektedir.

Kaya ve arkadaşları (2006)'nın öğrencilerin kişisel hijyen konusunda davranışlarının belirlenmesi için yapılan çalışmada; öğrencilerin çoğunluğunun kendilerine ait banyo havlusu (%88.1) ve tarak (%77.5) bulunması çalışma bulguları ile paralellik göstermesine rağmen, kız öğrencilerin tarak ve tırnak makasını kişisel kullanma durumunun erkek öğrencilere göre daha fazla olduğu sonucu, çalışma bulgularıyla uyuşmamaktadır.

4.2.3. Öğrencilerin El Yüz Yıkama Durumları

Tablo 8'de kız ve erkek öğrencilerin el ve yüz yıkama durumlarına göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 8. Kız ve Erkek Öğrencilerin El ve Yüz Yıkama Durumlarına Göre Dağılımı

El ve Yüz Yıkama Durumları		KIZ						ERKEK					
		Yatılı N:50		Gündüzlü N:41		Toplam N:91		Yatılı N:58		Gündüzlü N:41		Toplam N:99	
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Gece Yatmadan Yüzünü Yıkama	<i>Evet</i>	28	56.0	16	39.0	44	48.4	29	50.0	14	34.1	43	43.4
	<i>Hayır</i>	7	14.0	11	26.8	18	19.8	15	25.9	8	19.5	23	23.2
	<i>Bazen</i>	15	30.0	14	34.1	29	31.9	14	24.1	19	46.3	33	33.3
	$\lambda^2=3.339$ $Sd=2$ $p=.188$						$\lambda^2=5.359$ $Sd=2$ $p=.069$						
Sabahları Kalkınca Yüzünü Yıkama	<i>Evet</i>	48	96.0	40	97.6	88	96.7	54	93.1	41	100.0	95	96.0
	<i>Hayır</i>	1	2.0	-	-	1	1.1	3	5.2	-	-	3	3.0
	<i>Bazen</i>	1	2.0	1	2.4	2	2.2	1	1.7	-	-	1	1.0
Yemekten Önce Ellerini Yıkama	<i>Evet</i>	49	98.0	39	95.1	88	96.7	56	96.6	40	97.6	96	97.0
	<i>Hayır</i>	-	-	-	-	-	-	1	1.7	-	-	1	1.0
	<i>Bazen</i>	1	2.0	2	4.9	3	3.3	1	1.7	1	2.4	2	2.0
Yemekten Sonra Ellerini Yıkama	<i>Evet</i>	50	100.0	39	95.1	89	97.8	54	93.1	37	90.2	91	91.9
	<i>Hayır</i>	-	-	-	-	-	-	1	1.7	-	-	1	1.0
	<i>Bazen</i>	-	-	2	4.9	2	2.2	3	5.2	4	9.8	7	7.1
Tuvaletten Önce Ellerini Yıkama	<i>Evet</i>	25	50.0	18	43.9	43	47.3	36	62.1	27	65.9	63	63.6
	<i>Hayır</i>	13	26.0	9	22.0	22	24.4	11	19.0	7	17.1	18	18.2
	<i>Bazen</i>	12	24.0	14	34.1	26	28.6	11	19.0	7	17.1	18	18.2
	$\lambda^2=1.142$ $Sd=2$ $p=.565$						$\lambda^2=.149$ $Sd=2$ $p=.928$						
Tuvaletten Sonra Ellerini Yıkama	<i>Evet</i>	50	100.0	41	100.0	91	100.0	57	98.3	41	100.0	98	99.0
	<i>Hayır</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<i>Bazen</i>	-	-	-	-	-	-	1	1.7	-	-	1	1.0
Ellerini Kirli Hissettiği Durumlarda Yık.	<i>Evet</i>	46	92.0	36	87.8	82	90.1	53	91.4	34	82.9	87	87.9
	<i>Hayır</i>	3	6.0	2	4.9	5	5.5	-	-	1	2.4	1	1.0
	<i>Bazen</i>	1	2.0	3	7.3	4	4.4	5	8.6	6	14.6	11	11.1
Ellerini ve Yüzünü Yık. Sonra Kremleme	<i>Evet</i>	13	26.0	16	39.0	29	31.9	16	27.6	7	17.1	23	23.2
	<i>Hayır</i>	14	28.0	9	22.0	23	25.2	16	27.6	16	39.0	32	32.3
	<i>Bazen</i>	23	46.0	16	39.0	39	42.9	26	44.8	18	43.9	44	44.4
	$\lambda^2=1.781$ $Sd=2$ $p=.410$						$\lambda^2=2.120$ $Sd=2$ $p=.347$						

Tablo 8 incelendiğinde yatılı kız öğrencilerin %96.0'ı sabahları kalkınca yüzünü, %98.0'ı yemekten önce ellerini ve ayrıca, öğrencilerin tamamı yemekten ve tuvaletten, %92.0'ı ise ellerini kirli hissettiği durumlarda yıkadıkları tespit edilmiştir. Gündüzlü kız öğrencilere bakıldığında öğrencilerin %97.6'sı sabahları kalkınca yüzünü, %95.1'i yemekten önce ve yemekten sonra ellerini, öğrencilerin tamamı tuvaletten sonra ellerini, %87.8'i ise ellerini kirli hissettiği durumlarda yıkadıkları saptanmıştır.

Yatılı erkek öğrencilerin tamamına yakını (%93.1) sabahları kalkınca yüzünü, (%96.6) yemekten önce, (%93.1) yemekten sonra, (%98.3) tuvaletten sonra ve de (%91.4) ellerini kirli hissettiği durumlarda yıkadıkları belirlenmiştir. Gündüzlü erkek öğrencilere bakıldığında öğrencilerin tamamı sabahları kalkınca yüzünü, %97.6'sı yemekten önce ellerini %90.2'si yemekten sonra ellerini, öğrencilerin tamamı tuvaletten sonra ellerini %82.9'u ellerini kirli hissettiği durumlarda yıkadıkları tespit edilmiştir.

Ayrıca, kız öğrencilerin yatılı olanlarının %56.0'ı gündüz olanların %39.0'ının gece yatmadan yüzünü yıkadığı gruplar arasındaki bu farkın ise anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Erkek öğrencilerin yatılı olanlarının yarısı gece yatmadan yüzünü yıkarken gündüzlülerin (%46.3) yarıya yakınının gece yatmadan yüzünü bazen yıkadıkları tespit edilmiş ve yapılan istatistiksel değerlendirmeye göre yatılı ve gündüzlü öğrencilerin gece yatmadan yüzünü yıkama durumları arasında anlamlı fark olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$).

Tuvaletten önce ellerini yıkama durumları incelendiğinde; yatılı kız öğrencilerin yarısı, gündüzlülerin (%43.9) yarıya yakını, tuvaletten önce ellerin yıkadığı tespit edilmiş olup gruplar arasındaki bu farkın ise anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Yatılı erkek öğrencilerin ise %62.1'i gündüzlülerin %65.9'unun tuvaletten önce ellerini yıkadığı belirlenmiş ve bu sonuçlara dayanarak yapılan istatistiksel değerlendirmeye göre gruplar arasında anlamlı fark olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$).

Öğrencilerin ellerini ve yüzünü yıkadıktan sonra kreleme durumlarına bakıldığında; kız öğrencilerden yatılı (%46.0) olanların yarıya yakını, ellerini ve yüzünü yıkadıktan sonra, bazen kremlediği ve gündüzlü olanların %39.0'ının ellerini ve yüzünü yıkadıktan sonra kremlediği saptanmış olup, yapılan istatistiksel sonuca göre ise farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$). Erkek öğrenci grupları incelendiğinde; yatılıların %44.8'i gündüzlülerin %43.9'u ellerini ve yüzünü yıkadıktan sonra kremlemektedir. Bu sonuca göre yapılan istatistiksel

değerlendirmeye göre yatılı ve gündüzlü erkekler arasında anlamlı fark olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$).

Ural (2007)'ın 224 personel üzerinde yaptığı araştırma sonucuna göre; personelin %36.6'sının ellerin kirlendiğinden şüphelenilen her durumda, % 35.3'ünün tuvaletten sonra ellerini yıkadıkları sonucu araştırma bulgularıyla uyuşmamaktadır.

Kaya ve arkadaşları (2006)'nın öğrencilerin kişisel hijyen konusunda davranışlarının belirlenmesi için yaptıkları çalışmalarında; yemekten önce kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre, yemekten sonra ise erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre ellerini daha az yıkadıkları sonucu araştırma bulgularıyla örtüşmemekte, sabah kalkınca ve yatmadan önce ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre yüzlerini daha fazla yıkadıkları sonucu ise araştırma bulgularıyla uyuşmaktadır.

Yüksek öğrenim gören 309 kız öğrenci üzerinde yapılan bir çalışmada; kız öğrencilerin yarıdan fazlasının (%51,1) tuvaletten sonra ellerini yıkadıkları sonucu araştırma ile paralellik göstermektedir. (Erbil ve Aşık, 2005: 91-95).

Çetinkaya ve Arkadaşları (2005)'nin ilköğretim okulu öğrencilerinin kişisel hijyen alışkanlıklarını saptanmak için yaptıkları çalışmada; öğrencilerin %69.7'sinin tuvaletten önce, %98.0'inin tuvaletten çıkınca, %93.2'sinin yemekten önce, %90.4'ünün yemekten sonra, %91.5'inin oyun oynadıktan sonra ellerini yıkadıkları tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular bu çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Trabzon'da iki farklı yerleşim yerindeki ilköğretim öğrencilerinin kişisel hijyen alışkanlıkları ile ilgili yapılan bir başka çalışmada öğrencilerin % 92.3'ünün sabah kalkınca, % 89.7'sinin yemekten önce, % 95.5'inin yemekten sonra, % 98.7'sinin tuvaletten sonra ellerini yıkadıkları sonucu çalışmadan elde edilen bulgular ile paralellik göstermektedir (Çan ve Ark., 2004:170-177).

Güleç ve Arkadaşları (2000)'nin sosyoekonomik düzeyleri farklı iki ilköğretim okulundaki öğrencilerin el yıkama alışkanlıkları üzerine yaptıkları araştırmada; kız öğrencilerin ellerinin en fazla yemekten önce, erkek öğrencilerin ise tuvaletten sonra yıkadıkları sonucu araştırma bulgularıyla uyuşmazken, yemekten sonra ve akşam yatarken kızların erkeklere göre el yıkama alışkanlığının daha fazla olduğu sonucu araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Bebiş (1997)'in hemşire öğrencilerin kişisel hijyen bilgi ve uygulamalarının belirlenmesi çalışmasında öğrencilerin % 89.3'ünün yemekten önce, % 92.3'ünün yemekten sonra, % 51.1'inin tuvaletten önce, % 97.7'sinin tuvaletten sonra ellerini yıkadıklarını saptamıştır. Elde edilen bulgular bu çalışmanın sonuçlarından elde edilen bulgular ile paralellik göstermektedir.

Yapılan bir başka çalışmada, öğretmenlerin %90.1'i el yıkama alışkanlığının en önemlisinin “tuvaletten çıktıktan sonra el yıkama” olduğunu belirttikleri çalışma sonucu araştırma ile paralellik göstermektedir (Bostancı ve Hastürk,1989: 94-96).

Bu araştırmada diğer çalışmalara benzer şekilde tuvaletten çıktıktan sonra el yıkama alışkanlığının yatılı ve gündüzlü tüm öğrenciler arasında yüksek olması oldukça önemlidir. Çünkü yapılan bir araştırmalara göre; dünyada en sık görülen ve en çok öldüren hastalıklar grubunu enfeksiyon hastalıkları oluşturmakta, doğru el yıkama şekli ve alışkanlığı kazandırılması halinde fekal-oral yolla bulaşan bir çok mikroorganizmanın kontrolü sağlanarak, enfeksiyon hastalıklar azaltılabilmektedir (Nenstiel ve ark.,1997:55-58).

4.2.4. Öğrencilerin El ve Yüz Yıkama Uygulamaları

Kız ve erkek öğrencilerin el ve yüz yıkama uygulamalarına göre dağılımına Tablo 9'da yer verilmiştir.

Tablo 9. Kız ve Erkek Öğrencilerin El ve Yüz Yıkama Uygulamalarına Göre Dağılımı

El ve Yüz Yıkama Uygulamaları	KIZ						ERKEK					
	Yatılı N:50		Gündüzlü N:41		Toplam N:91		Yatılı N:58		Gündüzlü N:41		Toplam N:99	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Ellerini ve Yüzünü Yıkarken Kullandığı Gereç												
<i>Su</i>	5	10.0	-	-	5	5.5	10	17.3	1	2.4	11	11.1
<i>Su ve sabun</i>	45	90.0	41	100.0	86	94.5	48	82.7	40	97.6	88	88.9
Ellerini ve Yüzünü Yıkarken Kullandığı Sabun Türü												
<i>Sıvı sabun</i>	26	52.0	29	70.7	55	60.4	28	48.3	30	73.2	58	58.6
<i>Kalıp sabun</i>	24	48.0	12	29.3	36	39.6	30	51.7	11	26.8	41	41.4
Ellerini ve Yüzünü Yıkadığı Yer												
<i>Bahçe Çeşmesinde</i>	2	4.0	-	-	2	2.2	4	6.9	-	-	4	4.0
<i>Mutfak Lavabosunda</i>	-	-	-	-	-	-	5	8.6	-	-	5	5.1
<i>Tuvalet veya Banyoda</i>	17	34.0	27	65.9	44	48.4	21	36.2	24	58.5	45	45.5
<i>Evin içinde ayrı bir lavaboda</i>	31	62.0	14	34.1	45	49.5	28	48.3	17	41.5	45	45.5
Ellerini ve Yüzünü Yıkama Sebebi												
<i>Çirkin görünmemek</i>	2	4.0	-	-	2	2.2	1	1.7	-	-	1	1.0
<i>Hastalıklardan korunmak</i>	5	10.0	8	19.5	13	14.3	5	8.6	6	14.6	11	11.1
<i>Temiz olmak</i>	43	86.0	33	80.5	76	83.5	52	89.7	35	85.4	87	87.9

Tablo 9’da da görüldüğü gibi yatılı kız öğrencilerin %90.0’ı ellerini ve yüzünü yıkarken su ve sabun kullandığı, sabun türü olarak yatılı kızların (%52.0) yarısından fazlasının sıvı sabunu tercih ettiği, ayrıca yatılı kızların %62.0’ının ellerini ve yüzünü evin içinde ayrı bir lavaboda ve %86.0’ının ellerini ve yüzünü temiz olmak amacıyla yıkadıkları tespit edilmiştir. Gündüzlü kız öğrencilere bakıldığında ise; öğrencilerin tamamının ellerini ve yüzünü yıkarken su ve sabunu kullandığı, %70.7’sinin sıvı sabunu tercih ettiği, %65.9’unun ellerini ve yüzünü tuvalet veya banyoda ve %80.5’inin ellerini ve yüzünü temiz olmak için yıkadıkları saptanmıştır.

Aynı tabloda yatılı erkeklerin %82.7’sinin ellerini ve yüzünü yıkarken su ve sabun kullandığı, sabun türü olarak yatılı erkeklerin (%51.7) yarısından fazlasının kalıp sabunu tercih ettiği, ayrıca %48.3’ünün ellerini ve yüzünü evin içinde ayrı bir lavaboda ve %89.7’sinin ellerini ve yüzünü temiz olmak amacıyla yıkadıkları belirlenmiştir. Gündüzlü erkeklere bakıldığında ise; öğrencilerin %97.6’sının ellerini ve yüzünü yıkarken su ve sabunu kullandığı, %73.2’sinin sıvı sabunu tercih ettiği, %58.5’inin ellerinin ve yüzünü evin içinde ayrı bir lavaboda ve %85.4’ünün ellerini ve yüzünü temiz olmak için yıkadıkları tespit edilmiştir.

4.2.5. Öğrencilerin Ağız Temizliği ve Diş Bakımına İlişkin Uygulamaları

Tablo 10'da kız ve erkek öğrencilerin diş temizliği ve bakımına ilişkin uygulamalarına göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 10. Kız ve Erkek Öğrencilerin Diş Temizliği ve Bakımına İlişkin Uygulamalarına Göre Dağılımı

Diş Temizliği ve Bakımına İlişkin Uygulamalar	KIZ						ERKEK					
	Yatılı N:50		Gündüzlü N:41		Toplam N:91		Yatılı N:58		Gündüzlü N:41		Toplam N:99	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Diş fırçalama												
<i>Günde bir defa</i>	18	36.0	17	41.5	35	38.5	31	53.4	11	26.8	42	42.4
<i>Her yemekten sonra</i>	26	52.0	15	36.6	41	45.1	11	19.0	17	41.5	28	28.3
<i>Birkaç günde bir</i>	4	8.0	8	19.5	12	13.2	12	20.7	10	24.4	22	22.2
<i>Fırçalamayan</i>	2	4.0	1	2.4	3	3.2	4	6.9	3	7.3	7	7.1
Diş ipi Kullanma												
<i>Kullanan</i>	5	10.0	2	4.9	7	7.7	4	6.9	2	4.9	6	6.1
<i>Kullanmayan</i>	45	90.0	39	95.1	84	92.3	54	93.1	39	95.1	93	93.9
Dişi fırçalama şekli												
<i>Yukardan aşağıya</i>	19	38.0	18	43.9	37	40.7	16	27.6	18	43.9	34	34.3
<i>Sağdan sola</i>	7	14.0	10	24.4	17	18.7	19	32.8	10	24.4	29	29.3
<i>Daireler yaparak</i>	20	40.0	11	26.8	31	34.1	19	32.8	11	26.8	30	30.3
<i>Rastgele</i>	4	8.0	2	4.9	6	6.6	4	6.9	2	4.9	6	6.1
Diş fırçasını yenileme süresi												
<i>3 ayda bir</i>	19	38.0	17	41.5	36	39.6	23	39.7	18	43.9	41	41.4
<i>6 ayda bir</i>	19	38.0	13	31.7	32	35.2	17	29.3	12	29.3	29	29.3
<i>Yılda bir</i>	2	4.0	3	7.3	5	5.5	6	10.3	2	4.9	8	8.1
<i>Eskiyince</i>	10	20.0	8	19.5	18	19.8	12	20.7	9	22.0	21	21.2
Diş hekimine gidilme nedeni												
<i>Kontrol amacıyla</i>	20	40.0	11	26.8	31	34.1	12	20.7	13	31.7	25	25.3
<i>Diş ağrısı</i>	24	48.0	24	58.5	48	52.7	43	74.1	26	63.4	69	69.7
<i>Diş eti sorunu</i>	5	10.0	2	4.9	7	7.7	2	3.4	2	4.9	4	4.0
<i>Dişteki yapı bozukluğu</i>	1	2.0	4	9.8	5	5.5	1	1.7	-	-	1	1.0
Diş çürüğünü önlemenin en iyi yolu												
<i>Yiyecekleri iyi çiğnemek</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2.4	1	1.0
<i>Dişle kabuklu yiyecek kırmamak</i>	3	6.0	3	7.3	6	6.6	4	6.9	2	4.9	6	6.1
<i>Dişleri düzenli fırçalama</i>	32	64.0	26	63.4	58	63.7	34	58.6	24	58.5	58	58.6
<i>Diş hekimine gitmek</i>	3	6.0	1	2.4	4	4.4	12	20.7	6	14.6	18	18.2
<i>Hepsi</i>	12	24.0	11	26.8	23	25.3	8	13.8	8	19.5	16	16.2
Diş hekimine gidilme süresi												
<i>3 Ayda bir</i>	11	22.0	8	19.5	19	20.9	11	19.0	11	26.8	22	22.2
<i>6 Ayda bir</i>	19	38.0	8	19.5	27	29.7	15	25.9	8	19.5	23	23.2
<i>Yılda bir</i>	5	10.0	8	19.5	13	14.3	10	17.2	8	19.5	18	18.2
<i>Bilmeyen</i>	15	30.0	17	41.5	32	35.2	22	37.9	14	34.1	36	36.4
$\lambda^2=4.931$ Sd=3 p = .177						$\lambda^2=1.248$ Sd=3 p = .742						

Tablo 10 incelendiğinde; kız öğrencilerden yatılı olanların (%52.0) yarıdan fazlasının dişlerini her yemekten sonra fırçaladığı, %90.0'nin diş ipi kullanmadığı, %40.0'nin dişlerini daireler yaparak fırçaladığı, (%76.0) çoğunun diş fırçasını 3 ve 6 ayda bir değiştirdiği, (%48.8) yarıya yakınının diş hekimine diş ağrısı sebebiyle gittiği ve %64.0'nin diş çürüğünü önlemenin en iyi yolunun dişleri düzenli fırçalamak olduğu belirlenmiştir. Gündüzlü kız öğrencilere incelendiğinde ise; gündüzlü kızların %41.5'inin dişlerini günde bir defa fırçaladığı, (%95.1) büyük çoğunluğunun diş ipi kullanmadığı, %43.9'unun dişlerini yukardan aşağıya fırçaladığı, %41.5'inin diş fırçasını 3 ayda bir değiştirdiği, (%58.5) yarıdan fazlasının diş hekimine diş ağrısı sebebiyle gittiği ve %63.4'ünün dişlerini düzenli fırçalamanın diş çürüğünü önlemede en iyi yol olduğunu ifade ettikleri saptanmıştır.

Yatılı erkek öğrencilere bakıldığında; yatılı olanların (%53.4) yarıdan fazlasının dişlerini günde bir defa fırçaladığı, (%93.1) büyük çoğunluğunun diş ipi kullanmadığı, (%65.6) çoğunun dişlerini sağdan sola ve daireler yaparak fırçaladığı, %39.7'sinin diş fırçasını 3 ayda bir değiştirdiği, %74.1'inin diş hekimine diş ağrısı sebebiyle gittiği ve (%58.6) yarıdan fazlasının dişlerini düzenli fırçalamanın diş çürüğünü önlemede en iyi yol olduğunu ifade ettikleri tespit edilmiştir. Gündüzlü erkekler incelendiğinde; %41.5'inin dişlerini her yemekten sonra fırçaladığı, (%95.1) büyük çoğunluğunun diş ipi kullanmadığı, %43.9'unun dişlerini yukardan aşağıya fırçaladığı ve yine %43.9'unun diş fırçasını 3 ayda bir değiştirdiği, %63.4'ünün diş hekimine diş ağrısı için gittiği ve (%58.5) yarıdan fazlasının dişlerini düzenli fırçalamanın diş çürüğünü önlemede en iyi yol olduğunu ifade ettikleri saptanmıştır.

Ayrıca, yatılı kız öğrencilerin %38.0'nin diş hekimine 6 ayda bir gittiği gündüzlülerin %41.5 diş hekimine gidilme süresini bilmediklerini ifade ettikleri tespit edilmiş olup, guruplar arasındaki farkın ise anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$). Erkek öğrencilere bakıldığında; yatılı olanların %37.9'unun ve gündüzlü olanların %34.1'inin diş hekimine gidilme süresini bilmedikleri saptanmış olup yatılı ve gündüzlü erkekler arasındaki bu farkın ise anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Sefit (1996)'in yaptığı çalışmada, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre dişlerini günde üç defa daha fazla sıklıkla fırçaladıklarını ve öğrencilerin (%72.1) çoğunun diş hekimine diş ağrıdığından gittiğini saptamıştır.

Yürekten (2004)'in koruma ve güvenlik görevlilerinin kişisel hijyen durumlarının tespiti ile ilgili yaptığı çalışmasında kadınların çoğunluğunun dişlerini düzenli olarak doğru sıklıkta fırçaladıkları ve cinsiyet ile diş fırçasını değiştirme sıklığı ve diş hekimine gitme sıklığı arasında herhangi bir ilişki olmadığını tespit etmiştir.

Lise 9. ve 10. sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma sonucuna göre; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre diş fırçalama konusunda daha duyarlı oldukları saptanmıştır (Kaya ve ark. 2006:179-183).

Yapılan bu çalışmalarda kızların erkeklere oranla dişlerini daha doğru sıklıkta düzenli olarak fırçaladıkları belirlenmiştir. Bu araştırma bulguları, çalışmaların sonuçlarından elde edilen bulgular ile paralellik göstermektedir. Ayrıca, bu sonuçlar kız ve erkek öğrencilerin diş sağlığına gerekli önemi vermediğini, diş sağlığı için düzenli kontroller yerine diş ağrıları veya rahatsızlıklarıyla karşılaşınca diş hekimine gittiklerini göstermektedir.

4.2.6. Öğrencilerin Ayak Temizliği ve Bakımına İlişkin Uygulamaları

Tablo 11'de kız ve erkek öğrencilerin yatılı ve gündüzlü olmalarına göre ayak temizliği ve bakımına ilişkin uygulamalarına göre dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 11. Kız ve Erkek Öğrencilerin Ayak Temizliği ve Bakımına İlişkin Uygulamalarına Göre Dağılımı

Ayak Temizliği ve Bakımına İlişkin Uygulamalar	KIZ						ERKEK					
	Yatılı N:50		Gündüzlü N:41		Toplam N:91		Yatılı N:58		Gündüzlü N:41		Toplam N:99	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Ayakları yıkama sıklığı												
<i>Her gün</i>	47	94.0	31	75.6	78	85.7	51	87.9	27	65.9	78	78.8
<i>Haftada iki defa</i>	1	2.0	7	17.1	8	8.8	5	8.6	11	26.8	16	16.2
<i>Haftada bir defa</i>	-	-	2	4.9	2	2.2	2	3.4	2	4.9	4	4.0
<i>İki haftada bir defa</i>	2	4.0	1	2.4	3	3.3	-	-	1	2.4	1	1.0
Çorapları değiştirme sıklığı												
<i>Her gün</i>	43	86.0	33	80.5	76	83.5	42	72.4	31	75.6	73	73.7
<i>Haftada iki defa</i>	5	10.0	6	14.6	11	12.1	13	22.4	9	22.0	22	22.2
<i>Haftada bir defa</i>	2	4.0	2	4.9	4	4.4	3	5.2	1	2.4	4	4.1
Ayak kokusu şikâyeti												
<i>Var</i>	17	34.0	3	7.3	20	22.0	13	22.4	7	17.1	20	20.2
<i>Yok</i>	33	66.0	38	92.7	71	78.0	45	77.6	34	82.9	79	79.8
$\chi^2=9.353$ $Sd=1$ $p=.002$						$\chi^2=.425$ $Sd=1$ $p=.514$						
Ayakları kurulama durumu												
<i>Ayak havlusuyla</i>	40	80.0	29	70.7	69	75.8	33	56.9	22	53.7	55	55.6
<i>Evdeki havluyla</i>	2	4.0	8	19.5	10	11.0	6	10.3	5	12.2	11	11.1
<i>Her hangi bir bezle</i>	-	-	2	4.9	2	2.2	6	10.3	4	9.8	10	10.1
<i>Kurulamayan</i>	8	16.0	2	4.9	10	11.0	13	22.4	10	24.4	23	23.2
El ve ayak tırnaklarını kesme sıklığı												
<i>Haftada bir</i>	45	90.0	35	85.4	80	87.9	50	86.2	35	85.4	85	85.9
<i>15 günde bir</i>	4	8.0	3	7.3	7	7.7	7	12.1	4	9.8	11	11.1
<i>Ayda bir</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2.4	1	1.0
<i>Annem söyleyince</i>	1	2.0	3	7.3	4	4.4	1	1.7	1	2.4	2	2.0
El ve ayak tırnaklarını kesme nedeni												
<i>Çirkin görünmemek</i>	4	8.0	2	4.9	6	6.6	11	19.0	4	9.8	15	15.2
<i>Hastalanmamak</i>	13	26.0	17	41.5	30	33.0	13	22.4	10	24.4	23	23.2
<i>Okulda uyarı almamak</i>	1	2.0	-	-	1	1.1	1	1.7	-	-	1	1.0
<i>Temiz olmak</i>	32	64.0	22	53.7	54	59.3	33	56.9	27	65.9	60	60.6

Tablo 11’de de görüldüğü gibi yatılı kızların (%94.0) tamamına yakını ayaklarını her gün yıkamakta ve (%86.0) büyük çoğunluğu çoraplarını her gün değiştirmektedir. Gündüzlü kızların ise; %75.6’sının ayaklarını her gün yıkadığı ve %80.5’inin çoraplarını her gün değiştirdiği saptanmıştır. Erkeklerden yatılı olanlara bakıldığında; yatılıların (%87.9) büyük çoğunluğu ayaklarını her gün yıkamakta ve %72.4’ü çoraplarını her gün değiştirmektedir. Gündüzlü erkek öğrencilerin %65.9’unun ayaklarını her gün yıkadığı ve %75.6’sının çoraplarını her gün değiştirdiği tespit edilmiştir.

Araştırmaya alınan öğrencilerin ayak kokusu şikâyetlerine bakıldığında yatılı kızların %66.0'nın, gündüzlü kızların (%92.7) tamamına yakınının ayak kokusu şikâyeti bulunmamaktadır. Gruplar arasındaki bu farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan istatistiksel değerlendirmeye göre gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($p < 0.01$). Erkek öğrencilerden yatılı olanların %77.6'sının, gündüzlülerin ise %82.9'unun ayak kokusu şikâyeti bulunmadığı belirlenmiş olup, yapılan istatistiksel değerlendirmeye göre de gruplar arasında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir ($p > 0.05$).

Ayrıca, yatılı kızların %80.0'nın ayaklarını ayak havlusuyla kuruladığı, (%90.0) tamamına yakınının el ve ayak tırnaklarını haftada bir kestiği ve %64.0'nın el ve ayak tırnaklarını temiz olmak için kestiği saptanmıştır. Gündüzlü kızların %70.7'sinin ayaklarını ayak havlusuyla kuruladığı, (%85.4) büyük çoğunluğunun el ve ayak tırnaklarını haftada bir kestiği ve (%53.7) yarıdan fazlasının el ve ayak tırnaklarını temiz olmak için kestiği tespit edilmiştir. Erkek öğrenciler incelendiğinde ise; yatılı erkeklerin (%56.9) yarıdan fazlasının ayaklarını ayak havlusuyla kuruladıkları, %86.2'sinin el ve ayak tırnaklarını haftada bir kestikleri ve %56.9'unun el ve ayak tırnaklarını temiz olmak için kestiği belirlenmiştir. Ayrıca gündüzlü erkeklerin (%53.7) yarıdan fazlasının ayaklarını ayak havlusuyla kuruladıkları, %85.4'ünün el ve ayak tırnaklarını haftada bir kestiği ve %65.9'unun el ve ayak tırnaklarını temiz olmak için kestiği saptanmıştır.

Yapılan bir çalışmada (Kaya ve ark. 2006) erkek öğrencilerin (%75.2) kız öğrencilere (%63.2) göre daha sıklıkla tırnaklarını haftada bir defa kestikleri, yine erkek öğrencilerin (%71.6) kız öğrencilere (%51.2) göre çoraplarını daha sık değiştirdikleri sonucu araştırma bulgularıyla benzerlik göstermemesine rağmen, kız öğrencilerin (%66.1) erkek öğrencilere (%60.6) kıyasla ayaklarını daha sıklıkla her gün yıkadıkları sonucu araştırmadan elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir.

Şimşek (2006)' in çalışmasında kız öğrencilerin %91.4'ünde erkek öğrencilerin %73.3'ünde ayak kokusu şikâyeti olmadığı dolayısıyla erkek

öğrencilerin ayak kokusu şikâyetlerinin kız öğrencilere göre daha fazla olması sonucu çalışmadan elde edilen bulgularla uyuşmamaktadır.

Çan ve arkadaşları (2004)'nın iki farklı yerleşim yerindeki ilköğretim öğrencilerinin kişisel hijyen alışkanlıklarını belirlemek için yaptığı araştırmada; öğrencilerin çoğunluğunun (%76.9) ayaklarını her gün yıkadıklarını ve yarıdan fazlasının (%51.9) çoraplarını her gün değiştirdiklerini saptadığı çalışma sonucu, araştırma bulgularıyla benzerlik göstermesine karşın; öğrencilerin çoğunun (%67.9) ayak tırnaklarını bir haftadan daha uzun sürelerde kestiği sonucu, çalışma bulgularıyla uyuşmamaktadır.

Meslek yüksek okulu öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada yurttan kalan öğrencilerin %52.0'nun ailesiyle kalan öğrencilerin %69.5'inin ayaklarını her gün yıkadıklarını, dolayısıyla ailesiyle kalan öğrencilerin yurttan kalanlara oranla daha sık ayaklarının yıkadıklarını belirlediği araştırma sonucu, bu çalışma bulguları ile paralellik göstermemektedir (Sefit, 1996)

İlköğretim okulu öğrencilerinin kişisel hijyen alışkanlıklarını saptanmak için yapılan çalışmada öğrencilerin %84.6'sının el tırnaklarını haftada bir kestikleri saptanmıştır (Çetinkaya ve Ark., 2005: 229-236). Yapılan başka bir çalışmada öğrencilerin çoğunluğunun (%81,6) ayaklarını her gün yıkadığı, yarıdan fazlasının (%56,4) çoraplarını her gün değiştirdiği tespit edilmiştir (Bebiş, 1997). Bu her iki araştırma sonuçları çalışma bulgularıyla paralellik göstermektedir

Erdem (1990)'in iki ilkokuldaki öğrencilerin kişisel temizlik bilgi ve uygulamalarını tespiti için yaptığı çalışmada; öğrencilerin %37.6'sının ayaklarını kendi ayak havlusuyla, %42.0'nun evdeki havluyla kuruladığını saptaması çalışma bulgularıyla benzerlik göstermemesine karşın, öğrencilerin %87.0'nun tırnaklarını haftada bir %3.5'inin ise annesi söyleyince kestiği ve öğrencilerin çoğunun (%80.7)'sinin ayak tırnaklarını temiz olmak için kestiği sonucu araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

4.2.7. Öğrencilerin Banyo Yapmaya İlişkin Uygulamaları

Kız ve erkek öğrencilerin banyo yapmaya ilişkin uygulamalarına göre dağılımı Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Kız ve Erkek Öğrencilerin Banyo Yapmaya İlişkin Uygulamalarına Göre Dağılımı

Banyo Yapmaya İlişkin Uygulamalar	KIZ						ERKEK					
	Yatılı N:50		Gündüzlü N:41		Toplam N:91		Yatılı N:58		Gündüzlü N:41		Toplam N:99	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Banyo yapma sıklığı												
<i>Her gün</i>	2	4.0	2	4.9	4	4.4	1	1.7	1	2.4	2	2.0
<i>Haftada iki defa</i>	16	32.0	21	51.2	37	40.7	17	29.3	15	36.6	32	32.3
<i>Haftada bir defa</i>	30	60.0	18	43.9	48	52.7	37	63.8	25	61.0	62	62.6
<i>İki haftada bir defa</i>	2	4.0	-	-	2	2.2	3	5.2	-	-	3	3.3
Banyo yaparken kullanılan gereç												
<i>Şampuan</i>	13	26.0	9	22.0	22	24.2	21	36.2	12	29.3	33	33.3
<i>Sabun</i>	9	18.0	1	2.4	10	11.0	8	13.8	6	14.6	14	14.2
<i>Şampuan ve sabun</i>	28	56.0	31	75.6	59	64.8	29	50.0	23	56.1	52	52.5
$\lambda^2=6.453$ $Sd=2$ $p=.040$						$\lambda^2=.529$ $Sd=2$ $p=.768$						
Banyo yapma nedeni												
<i>Vücudu temizlemek</i>	40	80.0	32	78.0	72	79.1	42	72.4	27	65.9	69	69.7
<i>Hastalanmamak</i>	9	18.0	8	19.5	17	18.7	13	22.4	11	26.8	24	24.2
<i>Çirkin görünmemek</i>	1	2.0	1	2.4	2	2.2	3	5.2	3	7.3	6	6.1
Banyo sonrası kulak içlerini temizleme şekli												
<i>Havlu ucu</i>	15	30.0	3	7.3	18	19.8	26	44.8	16	39.0	42	42.4
<i>Ucu sivri cisimle (iğne .şiş vb.)</i>	1	2.0	-	-	1	1.1	5	8.6	-	-	5	5.1
<i>Pamuk sarılı kibrit çöpüyle</i>	8	16.0	4	9.8	12	13.2	4	6.9	2	4.9	6	6.1
<i>Aplikatörle</i>	24	48.0	34	82.9	58	63.7	23	39.7	22	53.7	45	45.5
<i>Temizlemeyen</i>	2	4.0	-	-	2	2.2	-	-	1	2.4	1	1.0

Tablo 12’ye bakıldığında kız öğrencilerden yatılı olanların %60.0’ının haftada bir defa banyo yaptığı, (%80.0) büyük çoğunluğunun banyo yapma nedeninin vücudunu temizlemek olduğu ve (%48.0) yarıya yakınının banyo sonrasında kulaklarını aplikatörle temizledikleri belirlenmiştir. Ayrıca, gündüzlü kızların (%51.2) yarıdan fazlasının haftada iki defa banyo yaptığı, %78.0’ının banyo yapma nedeninin vücudunu temizlemek olduğu ve %82.9’unun banyo sonrasında kulaklarını aplikatörle temizlediği saptanmıştır. Yatılı erkek öğrenciler incelendiğinde; %63.8’inin haftada bir defa banyo yaptığı, %72.4’ünün banyo yapma

nedeninin vücudunu temizlemek olduğu ve (%44.8) yarıya yakınının banyo sonrasında kulaklarını havlu ucuyla temizlediği tespit edilmiştir. Bunun yanında gündüzü erkeklerin %61.0'ının haftada bir defa banyo yaptığı, %65.9'unun vücudunu temizlemek için banyo yaptığı ve (%53.7) yarıdan fazlasının banyo sonrasında kulaklarını aplikatörle temizlediği saptanmıştır.

Öğrencilerin banyo yaparken kullandıkları gereç durumlarına bakıldığında yatılı kızların (%56.0) yarıdan fazlasının, gündüzlü kızların (%75.6) ise çoğunluğunun banyo yaparken şampuan ve sabun kullandıkları tespit edilmiş olup farkın anlamlılığı için yapılan istatistikî değerlendirmeye göre yatılı ve gündüzlü kızlar arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Erkek öğrencilerden yatılı olanların yarısının, gündüzlülerin ise %56.1'inin banyo yaparken şampuan ve sabun kullandığı tespit edilmiş olup yatılı ve gündüzlü erkekler arasındaki bu farkın ise anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p > 0.05$).

Sağlıklı bir deri için bireylerin her gün veya haftada en az iki kez banyo yapması gereklidir. Bu çalışmada öğrencilerin yarıdan çoğunun banyo yapma sıklığının sağlıklı bir deri için beklenen düzeyde olduğu görülmektedir. Erdem (1990)'in yaptığı çalışmada; öğrencilerin %61.5'inin haftada bir defa banyo yaptığı, %38.6'sının kulaklarını pamuğa sarılı kibrit çöpüyle temizledikleri saptanmıştır. Çan ve arkadaşlar (2004)'ünün yaptığı çalışmada öğrencilerin yarıdan fazlasının (%51.3) haftada iki defadan az, %48.7'sinin iki defadan fazla banyo yaptıkları saptanmıştır. Çetinkaya ve Arkadaşları (2005)'nin çalışmasında; öğrencilerin %50.2'sinin haftada bir kez banyo yaptığı belirlenmiştir. Bu çalışmalarda elde edilen sonuçlar çalışma bulgularıyla paralellik göstermektedir

Ayrıca, Sefit (1996)'in yaptığı çalışmada kız öğrencilerin %43.3'ünün erkek öğrencilerin %57.2'sinin haftada iki defa banyo yaptıkları dolayısıyla erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha sıklıkla banyo yaptıkları, öğrencilerin kaldıkları ortamın (aile, yurt, arkadaş) banyo yapma sıklığını etkilemediği ve öğrencilerin yarıdan fazlasının (%55.7) kulak içini pamuğa sarılı kibrit çöpü veya aplikatör ile temizlediğini tespit etmiştir.

Şimşek (2006)'in yaptığı çalışmada erkek öğrencilerin %61.5'i haftada bir-iki kez, kız öğrencilerin %51.7'si haftada üç-altı kez banyo yaptıkları saptanmıştır. Erbil ve Aşık (2005)'in yüksek öğrenim gören kız öğrencilerle yaptıkları çalışmalarında; öğrencilerin % 27.9'unun haftada bir-iki kez, % 59.2'sinin haftada üç kez, % 12.9'unun her gün banyo yaptığını saptamışlardır. Kaya ve arkadaşları (2006)'nın yaptığı çalışmada ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha sık banyo yaptıkları saptanmıştır.

Bu çalışmadan elde edilen bulgular Erbil ve Aşık (2005) ile Kaya ve arkadaşları (2006)'nın çalışma sonuçlarıyla uyuşmamakta, Sefit (1996) ve Şimşek (2006)'in bulguları ile paralellik göstermektedir.

4.2.8. Öğrencilerin Vücutlarında Karşılaştıkları Sorunlar

Tablo 13'de kız ve erkek öğrencilerin vücutlarında karşılaştıkları sorunlara göre dağılımı verilmektedir.

Tablo 13. KIZ ve Erkek Öğrencilerin Vücutlarında Karşılaştıkları Sorunlara Göre Dağılımı

Vücutta Karşılaşılan Sorunlar	Karşılaşma Sıklığı	KIZ						ERKEK					
		Yatılı N:50		Gündüzlü N:41		Toplam N:91		Yatılı N:58		Gündüzlü N:41		Toplam N:99	
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Sivilce, akne	Hiç	21	42.0	12	29.3	33	36.2	38	65.5	21	51.2	59	59.6
	Bir kez	13	26.0	7	17.1	20	22.0	10	17.2	13	31.7	23	23.2
	Birkaç kez	14	28.0	16	39.0	30	33.0	9	15.5	3	7.3	12	12.1
	Devamlı	2	4.0	6	14.6	8	8.8	1	1.7	4	9.8	5	5.1
Ağız yarası	Hiç	21	42.0	13	31.7	34	37.4	29	50.0	14	34.1	43	43.4
	Bir kez	13	26.0	13	31.7	26	28.6	15	25.9	16	39.0	31	31.3
	Birkaç kez	16	32.0	13	31.7	29	31.9	13	22.4	11	26.8	24	24.2
	Devamlı	-	-	2	4.9	2	2.2	1	1.7	-	-	1	1.0
Kepeklenme	Hiç	13	26.0	4	9.8	17	18.6	37	63.8	20	48.8	57	57.6
	Bir kez	14	28.0	18	43.9	32	35.2	10	17.2	6	14.6	16	16.2
	Birkaç kez	6	12.0	15	36.6	21	23.1	6	10.3	8	19.5	14	14.1
	Devamlı	17	34.0	4	9.8	21	23.1	5	8.6	7	17.1	12	12.1
	$\lambda^2=16.440$ Sd=3 p = .001						$\lambda^2=3.885$ Sd=3 p = .274						
Mantar	Hiç	47	94.0	39	95.1	86	94.5	56	96.6	38	92.7	94	94.9
	Bir kez	2	4.0	1	2.4	3	3.3	2	3.4	3	7.3	5	5.1
	Birkaç kez	1	2.0	1	2.4	2	2.2	-	-	-	-	-	-
Bitlenme	Hiç	46	92.0	37	90.2	83	91.2	56	96.6	41	100.0	97	98.0
	Bir kez	7	8.0	3	7.3	7	7.7	2	3.4	-	-	2	2.0
	Birkaç kez	-	-	1	2.4	1	1.1	-	-	-	-	-	-
Ayak kokusu	Hiç	32	64.0	34	82.9	66	72.5	41	70.7	23	56.1	64	64.6
	Bir kez	9	8.0	4	9.8	13	14.3	11	19.0	12	29.3	23	23.2
	Birkaç kez	5	10.0	2	4.9	7	7.7	4	6.9	5	12.2	9	9.1
	Devamlı	4	8.0	1	2.4	5	5.5	2	3.4	1	2.4	3	3.0
Deri döküntüsü	Hiç	39	78.0	34	82.9	73	80.2	45	77.6	32	78.0	77	77.8
	Bir kez	3	6.0	4	9.8	7	7.7	8	13.8	7	17.1	15	15.2
	Birkaç kez	7	17.0	3	7.3	10	11.0	2	3.4	1	2.4	3	3.0
	Devamlı	1	2.0	-	-	1	1.1	3	5.2	1	2.4	4	4.0

Tablo 13 incelendiğinde yatılı kızların %42.0'nın sivilce ve akneyle hiç, gündüzlü kızların %39.0'nın bir kez karşılaştığı; yatılı erkeklerin ise %65.5'inin gündüzlü erkeklerin (%51.2) yarısından fazlasının sivilce ve akneyle hiç karşılaşmadıkları; ağız yarası sorunu ile yatılı kızların %42.0'nın gündüzlü kızların %31.7'sinin hiç karşılaşmadığı; yatılı erkeklerin yarısının hiç, gündüzlü erkeklerin %39.0'nın ise ağız yarasıyla bir kez karşılaştığı tespit edilmiştir.

Ancak öğrencilerin kepeklenme problemlerine bakıldığında; kız öğrencilerden yatılı olanların %34.0'ının devamlı, gündüzlü olanların %43.9'unun bir kez kepeklenme ile karşılaştığı ve yatılı ve gündüzlü kızlar arasındaki bu farkın ileri derecede önemli olduğu yapılan istatistiksel değerlendirmeye göre saptanmıştır ($p<0.001$). Yatılı kızlardaki kepeklenme oranının gündüzlülere göre daha fazla olmasının; yatılı kız öğrencilerin banyo süresinin kısıtlı olmasının ve özellikle saçlarını rahatlıkla durulayamamalarının sebep olduğu düşünülmektedir.

Erkek öğrencilerin kepeklenme durumlarına bakıldığında; yatılıların %63.8'inin, gündüzlülerin (%48.8) yarıya yakınının kepeklenme ile hiç karşılaşmadıkları saptanmış olup yatılı ve gündüzlü erkekler arasındaki bu farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Araştırmaya alınan öğrencilerden yatılı kızların (%94.0) tamamına yakınının mantar, %92.0'nin bitlenme, %64.0'nin ayak kokusu ve (%78.0) çoğunluğunun deri döküntüsü problemleriyle hiç karşılaşmadığı belirlenmiştir. Ayrıca gündüzlü kızların (%95.1) tamamına yakınının mantar, (%90.2) bitlenme, (%82.9) ayak kokusu ve deri döküntüsü problemleriyle hiç karşılaşmadıkları saptanmıştır. Erkek öğrencilerden yatılı olanlara bakıldığında (%96.6) tamamına yakınının mantar ve bitlenme, %70.7'sinin ayak kokusu ve %77.6'sının deri döküntüsü problemleriyle hiç karşılaşmadığı tespit edilmiştir. Erkeklerden gündüzlülere bakıldığında %92.7'sinin mantar, tamamının bitlenme, (%56.1) yarıdan fazlasının ayak kokusu ve %78.0'nin deri döküntüsü problemleriyle hiç karşılaşmadığı saptanmıştır. Bu sonuçlara göre gerek yatılı ve gündüzlü kızlar arasındaki, gerekse yatılı ve gündüzlü erkekler arasındaki problemlerin ve bunlarla karşılaşma sıklıklarının benzer olduğu görülmektedir.

Biçer (1996)'in yaptığı çalışmada erlerin %68.6'sının ayaklarında mantar olduğu belirlenmiştir. Erdem (1990)'in çalışmasında öğrencilerin %34.0'ının bitlenmeyle karşılaştığı saptanmıştır. Bu çalışmada mantar ve bit gibi kolay bulaşan hastalıkların düşük oranda olması sevindiricidir. Ancak özellikle kız öğrencilerde

karşılaşılan bitlenme sorununun belirtilenden daha fazla olduğu, öğrencilerin çeşitli nedenlerden dolayı bunları ifade etmedikleri düşünülmektedir.

Toplu ve yatılı yaşanan ortamlarda kolay bulaşan hastalıkların önlenmesinin en önemli yolunun kişisel hijyenden geçtiği yapılmış birçok araştırmada belirlenmiştir. Dolayısıyla çalışmada öğrencilerin bu gibi sorunlarla daha az karşılaştıkları sonucu sevindiricidir

4.2.9. Öğrencilerin Kişiyi Rahatsız Eden Sorunlardan Rahatsız Olma Durumları

Tablo 14’de kız ve erkek öğrencilerin kişiyi rahatsız eden durumlarına göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 14. Kız ve Erkek Öğrencilerin Kişiyi Rahatsız Eden Sorunlardan Rahatsız Olma Durumlarına Göre Dağılımı

Kişiyi Rahatsız Eden Sorunlar	Rahatsız Etme Durumu	KIZ						ERKEK					
		Yatılı N:50		Gündüzlü N:41		Toplam N:91		Yatılı N:58		Gündüzlü N:41		Toplam N:99	
		S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Ağız Kokusu	<i>Rahatsız eder</i>	43	86.0	40	97.6	83	91.2	54	93.1	38	92.7	92	92.9
	<i>Rahatsız etmez</i>	7	14.0	1	2.4	8	8.8	4	6.9	3	7.3	7	7.1
Ayak Kokusu	<i>Rahatsız eder</i>	47	94.0	40	97.6	87	95.6	54	93.1	39	95.1	93	93.9
	<i>Rahatsız etmez</i>	3	6.0	1	2.4	4	4.4	4	6.9	2	4.9	6	6.1
Ter Kokusu	<i>Rahatsız eder</i>	48	96.0	40	97.6	88	96.7	54	93.1	37	90.2	91	91.9
	<i>Rahatsız etmez</i>	2	4.0	1	2.4	3	3.3	4	6.9	4	9.8	8	8.1
Kirli Eller	<i>Rahatsız eder</i>	49	98.0	38	92.7	87	95.6	54	93.1	39	95.1	93	93.9
	<i>Rahatsız etmez</i>	1	2.0	3	7.3	4	4.4	4	6.9	2	4.9	6	6.1
Uzun Tırnaklar	<i>Rahatsız eder</i>	45	90.0	35	85.4	80	87.9	50	86.2	39	95.1	89	89.9
	<i>Rahatsız etmez</i>	5	10.0	6	14.6	11	12.1	8	13.8	2	4.9	10	10.1
Kirli Elbiseler	<i>Rahatsız eder</i>	48	96.0	38	92.7	86	94.5	53	91.4	38	92.7	91	91.9
	<i>Rahatsız etmez</i>	2	4.0	3	7.3	5	5.5	5	8.6	3	7.3	8	8.1
Yağlı,Kepekli Saçlar	<i>Rahatsız eder</i>	49	98.0	40	97.6	89	97.8	54	93.1	35	85.4	89	89.9
	<i>Rahatsız etmez</i>	1	2.0	1	2.4	2	2.2	4	6.9	6	14.6	10	10.1
Çapaklı Gözler	<i>Rahatsız eder</i>	47	94.0	38	92.7	85	93.4	52	89.7	36	87.8	88	88.9
	<i>Rahatsız etmez</i>	3	6.0	3	7.3	6	6.6	6	10.3	5	12.2	11	11.1

Tablo 14 de görüldüğü gibi yatılı kızları çoğunlukla (%86.0) ağız kokusu, (%94.0) ayak kokusu, (%96.0) ter kokusu, (%98.0) kirli eller, (%90.0) uzun tırnaklar, (%96.0) kirli elbiseler, (%98.0) yağlı kepekli saçlar ve (%94.0) çapaklı gözler rahatsız etmektedir. Gündüzlü kızları ise yine çoğunlukla (%97.6) ağız kokusu, (%97.6) ayak kokusu, (%97.6) ter kokusu, (%92.7) kirli eller, (%85.4) uzun tırnaklar, (%92.7) kirli elbiseler, (%97.6) yağlı kepekli saçlar ve (%92.7) çapaklı gözlerin rahatsız ettiği tespit edilmiştir.

Erkeklerle bakıldığında yatılı erkekler çoğunlukla (%93.1) ayak kokusu, ağız kokusu, ter kokusu, kirli eller, (%86.2) uzun tırnaklar, (%91.4) kirli elbiseler, (%93.1) yağlı kepekli saçlar ve (%89.7) çapaklı gözler rahatsız etmektedir. Gündüzlü erkekleri de çoğunlukla (%92.7) ağız kokusunun, (%95.1) ayak kokusunun, (%90.2) ter kokusunun, (%95.1) kirli ellerin, (%95.1) uzun tırnakların, (%92.7) kirli elbiselerin, (%85.4) yağlı kepekli saçlar ve (%87.8) çapaklı gözlerin rahatsız ettiği saptanmıştır.

Biçer (1996)'in erlerin kişisel hijyen bilgilerinin saptanması için yaptığı çalışmada; ayak kokusu, ağız kokusu, yağlı saçlar gibi olumsuzluklar arasından erlerin çoğunluğunun (%70.6) ayak kokusundan rahatsız olduğu ve bir kişide elbise, saç, tırnak ve diş temizliği gibi durumlar arasından çoğunlukla (%71.6) elbise temizliğine dikkat ettikleri belirlenmiştir. Bu araştırmaya göre erkek öğrencilerin çoğunluğunun (%93.9) rahatsız olduğu konuların başında ayak kokusunun gelmesi çalışma ile paralellik göstermektedir.

Elde edilen bu verilere göre; gerek yatılı ve gündüzlü kızlar arasında, gerekse yatılı ve gündüzlü erkekler arasında, kişiyi rahatsız eden durumların benzer olduğu görülmektedir.

4.2.10. Öğrencilerin Kişisel Bakıma Ait Diğer Uygulamaları

Kız ve erkek öğrencilerin kişisel bakıma ait diğer uygulamalarına göre dağılımı Tablo 15’de gösterilmiştir.

Tablo 15. Kız ve Erkek Öğrencilerin Kişisel Bakıma Ait Diğer Uygulamalarına Göre Dağılımı

Kişisel Bakıma Ait Diğer Uygulamalar	KIZ						ERKEK					
	Yatılı N:50		Gündüzlü N:41		Toplam N:91		Yatılı N:58		Gündüzlü N:41		Toplam N:99	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Burnu Temizleme yöntemi												
<i>Kağıt mendil ya da peçete</i>	44	88.0	40	97.6	84	92.3	52	89.7	38	92.7	90	90.9
<i>Kumaş Mendille</i>	6	12.0	1	2.4	7	7.7	6	10.3	3	7.3	9	9.1
Ter Kokularını Önleme Yöntemi												
<i>Deodorant kullanmak</i>	8	16.0	7	17.1	15	16.5	8	13.8	10	24.4	18	18.2
<i>Kolonya kullanmak</i>	13	26.0	1	2.4	14	15.4	19	32.8	10	24.4	29	29.3
<i>Sık sık banyo yapmak</i>	25	50.0	26	63.4	51	56.0	28	48.3	16	39.0	44	44.4
<i>Sık sık sabunlu su ile vücudu silmek</i>	3	6.0	-	-	3	3.3	1	1.7	2	4.9	3	3.0
<i>Deodorant + Sık sık banyo yapmak</i>	1	2.0	7	17.1	8	8.8	2	3.4	3	7.3	5	5.1
Tuvalet İhtiyacından Sonra Kullanılan Araç-Gereç												
<i>Sadece su</i>	13	26.0	6	14.6	19	20.8	10	17.2	7	17.1	17	17.2
<i>Sadece bez</i>	2	4.0	1	2.4	3	3.3	-	-	-	-	-	-
<i>Sadece tuvalet kâğıdı</i>	11	22.0	12	29.3	23	25.3	19	32.8	12	29.3	31	31.3
<i>Su+Bez</i>	1	2.0	1	2.4	2	2.2	1	1.7	3	7.3	4	4.0
<i>Su+Tuvalet kâğıdı</i>	21	42.0	21	51.2	42	46.2	22	37.9	18	43.9	40	40.4
<i>Su+Bez+Tuvalet kâğıdı</i>	2	4.0	-	-	2	2.2	6	10.3	1	2.4	7	7.1
İç Çamaşırları (Külot. atlet vs.) Değiştirme Sıklığı												
<i>Her gün</i>	3	6.0	9	22.0	12	13.2	4	6.9	6	14.6	10	10.1
<i>2-3 günde bir</i>	21	42.0	22	53.7	43	47.3	23	39.7	18	43.9	41	41.4
<i>Haftada bir</i>	10	20.0	6	14.6	16	17.6	14	24.1	8	19.5	22	22.2
<i>Banyodan sonra</i>	16	32.0	4	9.8	20	22.0	13	22.4	7	17.1	20	20.2
<i>Kirlendiğinde</i>	-	-	-	-	-	-	4	6.9	2	4.9	6	6.1
$\chi^2=10.435$ Sd=3 p = .015												
Temizlikle İlgili Bilgilerini Edindiği Yer veya Kişi												
<i>Ev (Anne, baba ve akraba)</i>	29	58.0	31	75.6	60	65.5	40	69.0	25	61.0	65	65.7
<i>Okul (Öğretmeninden)</i>	3	6.0	2	4.9	5	5.5	3	5.2	2	4.9	5	5.1
<i>Sağlık personeli (Doktor,hemşire)</i>	3	6.0	-	-	3	3.3	-	-	1	2.4	1	1.0
<i>Ev+Okul</i>	9	18.0	6	14.6	15	16.5	11	19.0	3	7.3	14	14.1
<i>Ev +Sağlık Personeli</i>	2	4.0	-	-	2	2.2	1	1.7	2	4.9	3	3.0
<i>Ev+Okul+Arkadaş</i>	4	8.0	2	4.9	6	6.6	3	5.2	8	19.5	11	11.1

Tablo 15 incelendiğinde yatılı kızların (%88.0) tamamına yakınının burnunu kağıt mendil ya da peçeteyle temizlediği, yarısının ter kokularını önlemek için sık sık banyo yaptığı, (%42.0) yarıya yakınının tuvalet ihtiyacından sonra su+tuvalet kağıdını kullandığı saptanmıştır. Gündüzlü kızların ise (%97.6) tamamına yakınının burnunu kağıt mendil ya da peçeteyle temizlediği, (%63.4) yarıdan fazlasının ter kokularını önlemek için sık sık banyo yaptığı, %42.0'ının tuvalet ihtiyacından sonra su+tuvalet kağıdını kullandığı belirlenmiştir.

Erkek öğrencilerden yatılı olanlara bakıldığında; %89.7'sinin burnunu kağıt mendil ya da peçeteyle temizlediği, %48.3'ünün ter kokularını önlemek için sık sık banyo yaptığı, %37.9'unun tuvalet ihtiyacından sonra su+tuvalet kağıdını kullandığı tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerden gündüzlülerin ise; (%92.7) tamamına yakınının burnunu kağıt mendil ya da peçeteyle temizlediği, %39.0'ının ter kokularını önlemek için sık sık banyo yaptığı, %43.9'unun tuvalet ihtiyacından sonra su+tuvalet kağıdını kullandığı bulunmuştur. Bu sonuçlara göre tüm öğrencilerin benzer temizlik yöntemlerini kullandığı söylenebilir.

İç çamaşırları değiştirme sıklıklarına bakıldığında; yatılı kızların %42.0'mın gündüzlülerin %53.7'sinin iç çamaşırlarını iki üç günde bir değiştirdikleri ve yapılan istatistiki değerlendirmeye göre yatılı ve gündüzlü kızlar arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir. ($p<0.05$). Ayrıca, erkek öğrencilerden yatılıların %39.7'sinin gündüzlülerin %43.9'unun iç çamaşırlarını iki üç günde bir değiştirdikleri saptanmıştır. Gündüzlülerin yatılılara göre iç çamaşırlarını daha sıklıkla değiştirmelerine; içinde buldukları aile ortamın ve istedikleri zaman iç çamaşırlarını değiştirebilmenin verdiği rahatlığının etki ettiği, bunun aksine yatılıların böyle rahat imkânlarının olmamasının, iç çamaşırlarını daha geç sürelerde değiştirmelerine sebep olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin temizlikle ilgili bilgilerini edindiği yer veya kişi durumları incelendiğinde; yatılı kızların %58.0'mın gündüzlü kızların %75.6'sının, yatılı erkeklerin %69.0'mın gündüzlü erkeklerin %61.0'mın temizlikle ilgili bilgileri evden yani anne-baba ve akrabalarından edindikleri tespit edilmiştir.

Yapılan bir çalışmada ise annelerin sosyo-ekonomik durumlarına, yaş gruplarına ve eğitim durumlarına göre; el temizlik ve bakımı gibi konulara ilişkin bilgilerinin yetersiz olduğu, eğitim düzeyinin kişilerin yaşamları için gerekli olan bilgilerinin artışıında önemli bir etken olduğu ve eğitimin hijyen davranışları üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Yiğit, 1991). Çalışma bulgularına göre gerek kız (%65.5) gerekse erkek (%65.7) öğrencilerin çoğunun temizlikle ilgili bilgileri ailelerinden edindiği düşünülürse ailenin kişisel bakım davranışlarına etkisinin nedenli büyük olduğu anlaşılabacaktır.

Sefit (1996)'in yaptığı çalışmada ter kokularını önlemek için kız öğrencilerin yarıya yakınının (%48.2), erkek öğrencilerin %44.3'ünün banyo yaptığı ve cinsiyetin ter kokularını giderme yönteminde önemli bir farklılığa neden olmadığı sonucu araştırma bulgularıyla paralellik gösterirken; kız öğrencilerin yarıya yakınının (%45.7), erkek öğrencilerin ise yarıdan fazlasının (%58.0) haftada iki defa çamaşırlarını değiştirdiği dolayısıyla erkek öğrencilerin çamaşırlarını kızlara göre daha sık değiştirdiği sonucu çalışma bulgularıyla uyuşmamaktadır.

Yürekten (2004)'in çalışmasında; erkeklerin %87.1'inin kadınların %92.4'ünün tuvalet ihtiyacından sonra su+tuvalet kağıdı kullandıkları ve kadınların erkeklere oranla daha sık iç çamaşırlarını değiştirdikleri belirlenmiştir. Güler, G. ve arkadaşları (2005)'nin ilköğretimde okuyan kız öğrenciler üzerine yaptığı çalışmada; kız öğrencilerin %60.4'ünün iç çamaşırlarını haftada iki-üç kez değiştirdikleri tespit edilmiştir. Bu araştırmalardan elde edilen sonuçlar çalışma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Erdem (1990)'in yaptığı çalışmada öğrencilerin yarıdan fazlasının (%52.0) temizlikle ilgili bilgileri ailesinden edindiği sonucu çalışma bulgularıyla paralellik göstermekte, burun temizliğinde öğrencilerin %82.9'unun kumaş mendil, %8.0'ünün ise kâğıt mendil ya da peçete kullandığı sonucu ise çalışma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bununla birlikte öğrencilerin %11.6'sının bez veya tuvalet kâğıdı, %34.0'ünün su+tuvalet kâğıdı, %43.7'sinin de tuvaletten sonra sadece su ile temizlendiği sonucu araştırma bulgularıyla uyuşmamaktadır.

Çetinkaya ve arkadaşları (2005)'nin çalışmasında; yüksek sosyo-ekonomik seviyedeki öğrencilerin düşük sosyo-ekonomik seviyedeki öğrencilere göre iç çamaşırlarını daha sık değiştirdikleri saptanmıştır. Çan ve arkadaşları (2004)'nin yaptığı çalışmada kırsal bölgedeki öğrencilerin yarısı ve kentsel bölgedeki öğrencilerin yarıdan fazlasının (%54.9) iç çamaşırlarını her gün değiştirdikleri ve aradaki bu farkın anlamlı olduğu saptanmıştır. Yatılı öğrencilerin gündüzlü öğrencilere göre gelir düzeylerinin daha düşük olduğu düşünülürse, çalışmada elde edilen bulgular bu araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Sonuç olarak bu çalışmada elde edilen bulgulara göre; yatılı ve gündüzlü öğrencilerin kişisel bakım uygulamaları bazı noktalarda farklı olsa da, genel anlamda benzer özelliklerde olduğu tespit edilmiştir. Ancak özellikle araştırmacı tarafından yapılan gözlemler sonucunda, yatılı öğrencilerin kişisel bakım uygulamalarını gerçekte doğru olarak yapmadıkları, bilgilerini uygulama gibi yansıttıkları düşünülmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yatılı İlköğretim Bölge Okulları'ndaki yatılı ve gündüzlü öğrencilerin kişisel bakımlarına ilişkin uygulamalarını saptamak amacıyla yapılan bu araştırmada elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak yapılan öneriler bu bölümde yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar

Öğrencilere ilişkin genel bilgilerin ve öğrencilerin kişisel bakım uygulamalarına ilişkin bilgilerin sonuçları şöyledir :

Öğrencilere İlişkin Genel Bilgiler

- Öğrencilerin %52.1'i (%53.7 yatılı, %50.0 gündüzlü) erkek , %47.9'u da (%46.3 yatılı, %50.0 gündüzlü) kızdır.
- Öğrencilerin %57.9'unun (%57.4 yatılı, %58.5 gündüzlü) 10-12 yaş grubunda ve çoğunlukla (%68.4) (%63.0 yatılı, %75.6 gündüzlü) 1-3 arasında kardeşe sahip olduğu saptanmıştır.
- Annelerin yarısından fazlasının (%56.9) 33-39 yaşlarında ve \pm 37.9 yaş ortalamasına, babaların ise yarıya yakınının (%46.5) 40-46 yaşlarında ve \pm 41.9 yaş ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir.
- Annelerin çoğunluğu (%79.3), babalarında yarısından fazlası (%54.0) ilkokul mezunu ve annelerin tamamına yakını (%92.5) ev hanımı, babaların ise çoğunluğu (%63.1) çiftçidir.

- Araştırma gurubundaki ailelerin yarıya yakını (%38.4) 700-899 YTL arasında ve ortalama ± 781.7 YTL aylık gelire sahiptir.

Öğrencilerin Kişisel Bakım Uygulamalarına İlişkin Bilgiler

- Yatılı kız ve erkeklerin gündüzlü kız ve erkeklere göre ayak havlusuna daha fazla oranda sahip oldukları bulunmuştur.
- Öğrencilerden yatılı kız ve erkeklerin gündüzlü kız ve erkeklere göre deodoranta sahip olma durumlarının daha düşük olduğu bulunmuştur.
- Gündüzlü kızların yatılılara göre kreme daha fazla oranda sahip oldukları belirlenmiştir. Kız öğrencilerin yatılı veya gündüzlü olmalarının kreme sahip olma durumlarıyla anlamlı bir ilişkisinin olmadığı yapılan değerlendirmeye göre bulunmuştur ($p > 0.05$).
- Yatılı erkeklerin gündüzlülere oranla kreme sahip olma durumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiş, ancak erkek öğrencilerin farklı öğrenim türünde olmalarının kreme sahip olma durumları ile arasında anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur ($p > 0.05$).
- Kız öğrencilerden yatılıların, el yüz havlusunu kullanma durumunun gündüzlülere göre daha fazla kişisel olduğu görülmüştür. Farklı öğrenim türündeki kız öğrencilerin el yüz havlusunu kullanma durumları arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < 0.01$).
- Gündüzlü erkeklerin yatılılara göre el yüz havlusunu daha fazla oranda kişisel kullandıkları belirlenmiştir. Erkek öğrencilerin gündüzlü veya yatılı olmaları ile el yüz havlusunu kullanma durumları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p > 0.05$).

- Gündüzlü kız ve erkeklerin yatılı kız ve erkeklere göre banyo havlusunu daha fazla oranda kişisel kullandıkları tespit edilmiştir.
- Tırnak makasını kullanma durumlarında yatılı kızların gündüzlülere göre tırnak makasını daha fazla ortaklaşa, gündüzlü erkeklerin ise yatılı erkeklere göre tırnak makasını daha fazla kişisel kullandıkları bulunmuştur.
- Kız ve erkek öğrencilerden yatılı olanların gündüzlülere göre tarağı ve sabunu daha fazla kişisel kullandıkları saptanmıştır.
- Öğrencilerin şampuanı kullanma durumlarında kızlardan yatılı olanlar gündüzlülere göre şampuanı daha fazla kişisel kullandığı, yatılı erkeklerin gündüzlü erkeklere göre şampuanı daha fazla ortaklaşa kullandıkları saptanmıştır. Öğrencilerin yatılı ve gündüzlü olmalarıyla şampuanı kişisel veya ortaklaşa kullanmaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$).
- Yatılı kızların gündüzlülere göre kremi daha fazla kişisel, gündüzlü erkeklerinde yatılılara göre daha fazla ortaklaşa kullandıkları tespit edilmiştir.
- Kız ve erkek öğrencilerden yatılı olanların gündüzlülere göre gece yatmadan yüzlerini daha fazla yıkadıkları bulunmuştur.
- Kız öğrencilerinden yatılı olanların gündüzlülere, erkeklerde ise gündüzlü olanların yatılılara göre tuvaletten önce daha fazla oranda ellerini yıkadıkları ve öğrencilerin tamamına yakınının tuvaletten çıktıktan hemen sonra ellerini yıkadıkları belirlenmiştir.
- Kız ve erkek öğrencilerden yatılı olanların gündüzlülere oranla daha fazla, ellerini ve yüzünü yıkadıktan sonra bazen kremledikleri tespit edilmiştir.
- Öğrencilerden kız ve erkeklerin gündüzlü olanlarının yatılılara göre ellerini ve yüzünü yıkarken su ve sabunu, sabun çeşidi olarak da sıvı sabunu daha fazla tercih ettikleri bulunmuştur.

- Yatılı kızların gündüzlü kızlara, gündüzlü erkeklerinde yatılı erkeklere göre dişlerini her yemekten sonra daha sık fırçaladıkları tespit edilmiştir.
- Kız ve erkek öğrencilerden yatılı ve gündüzlülerin çoğunun diş ipi kullanmadığı ve diş ağrıdığına diş hekimine gittiği bulunmuştur.
- Tüm öğrencilerin çoğunun ayaklarını her gün yıkadıkları, çoraplarını her gün değiştirdikleri, ayaklarını ayak havlusuyla kuruladıkları, el ve ayak tırnaklarını haftada bir temiz olmak için kestikleri tespit edilmiştir.
- Yatılı kız ve erkek öğrencilerin ayak kokusu şikâyetinin gündüzlü kız ve erkeklere göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Yatılı ve gündüzlü kızların ayak kokusu şikâyetleri arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.01$).
- Tüm öğrencilerin çoğunlukla haftada bir banyo yaptıkları, banyo esnasında şampuan ve sabun kullandıkları, banyo sonrasında kulak içlerini aplikatörle temizledikleri bulunmuştur.
- Yatılı kızlardaki kepeklenme sıklığının gündüzlü kızlara göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Yatılı ve gündüzlü kızların kepeklenme sıklıklarının farklı olması ileri derecede önemli bulunmuştur ($p<0.001$).
- Tüm öğrencilerin çoğunun sivilce, akne, ağız yarısı, mantar, bitlenme, ayak kokusu ve deri döküntüsü problemleriyle hiç karşılaşmadıkları bulunmuştur.
- Kız ve erkek öğrencilerden yatılı ve gündüzlülerin büyük çoğunluğunun ağız, ayak ve ter kokusundan, kirli eller, uzun tırnaklar, kirli elbiseler, yağlı kepekli saçlar ve çapaklı gözlerden rahatsız oldukları tespit edilmiştir.
- Gündüzlü kız ve erkeklerin yatılı kız ve erkeklere göre iç çamaşırlarını daha sık değiştirdikleri tespit edilmiştir. Kızların yatılı ve gündüzlü olmalarıyla iç çamaşırlarını değiştirme sıklıkları arasındaki farkın anlamlı olduğu yapılan değerlendirmeye göre bulunmuştur ($p<0.05$).

- Tüm ğrencilerin çoğunlukla burnunu kâğıt mendil ya da peçeteyle temizlediği, ter kokularını önlemek için sık sık banyo yaptığı, tuvalet ihtiyacından sonra su+tuvalet kâğıdı kullandığı ve temizlikle ilgili bilgileri anne, baba ve akrabalarından edindiği belirlenmiştir.

5.2. Öneriler

Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda okuyan yatılı ve gündüzlü öğrencilerin kişisel bakımlarına ilişkin uygulamaları saptamak amacıyla yapılan bu araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler yapılabilir;

- İlköğretim dönemindeki öğrencilere doğru kişisel bakım davranışları kazandırmada, okul – aile işbirliğinin güçlendirilerek, okulda kişisel bakım ve hijyen konularında, aile ve öğrencilere seminer, konferans, vb. öğretici etkinlikler verilebilir.
- Öğrenciyi, aileyi ve onun beraberinden toplumu kişisel bakım konusunda bilgilendirmek ve bilinçlendirmek için eğitim programları değiştirilerek, bu programlar örgün ve yaygın eğitim içine adapte edilebilir. Ayrıca, yaygın eğitim kurumları içinde yer alan Halk Eğitim Merkezlerinin toplumu bilinçlendirmek için kişisel bakım, hijyen ve temizlik konularına daha fazla önem gösterebilir.
- Gününün büyük kısmını okulda geçiren çocuğun okulda görevli tüm personelden etkilenmesi yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle okuldaki tüm personelin hizmet içi eğitim programlarına alınarak kişisel bakım, hijyen ve temizlik konularındaki bilgi eksiklikleri giderilebilir.
- Sağlık ocağında görevli halk sağlığı hemşirelerinin sağlık ocağında ve ev ziyaretlerinde ailelere “kişisel bakım, hijyen ve temizlik” konulu eğitimler verebilir.
- Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim müfredat ders programlarında kişisel bakım, hijyen ve temizlik konusunu daha detaylı olarak içine alan yeni bir ders düzenlemesine gidebilir.
- Kişisel bakım ürünleri üreten ve satan firmalardan YİBO’larda ürünlerinin tanıtımını yapmaları, kullanımla ilgili olarak öğrencileri ve velileri bilgilendirmeleri ve bu arada kişisel bakım ürünleri hediye ederek okulu, öğrenciyi desteklemeleri talep edilebilir.

- Okul çağı çocuklarıyla ilgili olarak kişisel bakım, hijyen ve temizlik konulu basılı ve görsel kaynakların artırılarak, konunun gelişimini sağlayacak çalışmalara ağırlık verilebilir.

KAYNAKÇA

AÇIKEL, C. (2000). **Gülhane Askeri Tıp Akademisinde Görev Yapan Gıda İle İlgili Personelin Hijyen Konusunda Eğitimleri.** (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi). Ankara GATA Halk Sağlığı Anabilim Dalı.

AKSAKAL, K. (1996). **Van İl Merkezinde İlkokul Çocuklarının Sağlıklarını Korumalarına İlişkin Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesi.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

ANON. (2007a). **Hijyen** <<http://www.bilkent.edu.tr/~bilheal/uremasagligi/hijyen.htm>> (Erişim:17.03.2007)

ANON. (2007b). **Sağlıklı Yaşam Önerileri** <<http://www.bilkent.edu.tr/~bilheal/uremasagligi/saglikliyasamonerileri.html>> (Erişim:17.03.2007)

ANON. (2007c). **Millî Eğitim Temel Kanunu** <<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/24.html>> (Erişim: 12.06.2007).

ANON. (2007d). **Kıbrısık Yatılı İlköğretim Bölge Okulu** <<http://okulweb.meb.gov.tr/14/08/352210/okulumuz.htm>> (Erişim: 22.07.2007).

ANON. (2007e). **Kıbrısık Belediyesi** <<http://www.kibriscik.bel.tr/cog/cog.html>> (Erişim: 23.07.2007).

ANON. (2007f). **Kıbrısık Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu** <<http://okulweb.meb.gov.tr/14/08/133123/ilcemizkibriscik.htm>>(Erişim:27.07.2007)

ANON. (2008a). **Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi 2006–2007 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri** <http://www.osym.gov.tr/dosyagoster.aspx?DIL=1&BELGEANAH=19176&DO SYAISIM=1_Ogrenci_Say.pdf> (Erişim: 03.01.2008).

ANON. (2008b). **İlköğretim Okulları Kişisel Hijyen Eğitimi Projesi** <<http://iogm.meb.gov.tr/pages.php?page=projects&id=11>> (Erişim: 04.01.2008).

ANON. (2008c). **Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2007 Sonuçları.** <http://report.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnks=&report=turkiye_ilce_koy_sehir.RDF&p_il1=14&p_kod=1&desformat=html&ENVID=adnksEnv> (Erişim: 06.03.2008).

ARI, Asım. (2002). *Normal, Taşımali ve Yatılı İlköğretim Okullarının Karşılaştırılması* **Milli Eğitim Dergisi**, (154), 119.

AY, Z.Y., EROĞLU. E., TÜRKASLAN. S., BOZKURT. F. Y. (2005). *Aile ve Öğretmenlere Verilen Oral Hijyen Eğitiminin Mental Engelli Çocukların Ağız Sağlığı Durumu Sne Etkisi.* **S.D.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi.** (12)3: 17-22.

AYDIN, A. (1996). **Okul Çağı Çocuklarının Beslenme, Ağız ve Genel Vücut Hijyenine İlişkin Uygulamaları ve Var Olan Sorunlarının Belirlenmesi.** (Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

AYTAÇ, Ö. (1999). *Çocuk Ayakkabısı Seçiminde Nelere Dikkat Edilmeli?* **Günebakan Tekirdağ Tabip Odası Bülteni**, (11), 8-9.

BAKANAY, A.E (2007). **Çocuklarda Özbakım Becerileri**, 1-10. <http://www.tavsiyedyorum.com/makale_420.htm> (Erişim: 03.01.2008).

BAŞARAN, İ.E.(1982). *Temel Eğitim ve Yönetimi*, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, (111), 40-41.

BEBİŞ H. (1997). **Hemşire Öğrencilerin Kişisel Hijyen Bilgi ve Uygulamalarının Belirlenmesi.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). GATA Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Yüksekokulu, Dâhili Hemşirelik Bilimleri Halk Sağlığı Hemşireliği Bilim Dalı Hemşirelik Programı.

BERTAN, M., GÜLER, C., (1997). **Halk Sağlığı Temel Bilgileri.** Güneş Tıp Kitabevi Ankara. 20-30.

BİÇER, T. (1996). **Erlerin Kişisel Hijyen Bilgilerinin Saptanması ve Bu Konudaki Sağlık Eğitimi Yöntemlerinin Değerlendirmesi.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

BOSTANCI, M. HASTÜRK, AN. (1989). *Bilecik Merkez İlçe İlkokul Öğretmenlerinin Sağlık Bilgileri.* **Sağlık Dergisi**, 61(2): 94-96.

BOZKURT, M. (1991). **Gemlik, Şükrü Şenol İlköğretim Okulu 8.Sınıf Öğrencilerinin Diş Sağlığı Düzeyi Araştırması.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

ÇAKIROĞLU, E. (2000). **Hasta Bakımı ve Tedavisinde Temel Uygulamalar.** İZMİR: Güven-Nobel Matbaası.

ÇAN, G., TOPBAŞ, M. ve KAPUCU, M. (2004). Trabzon'da İki Farklı Yerleşim Yerindeki İlköğretim Öğrencilerinin Kişisel Hijyen Alışkanlıkları. **TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni.** 3(8): 170-177.

ÇETİNKAYA, S., ARSLAN, S., NUR, N. (2005). *İlköğretim Okulu Öğrencilerinde Kişisel Hijyen Alışkanlıkları.* **Sürekli Tıp Eğitim Dergisi.** 14 (10): 229-236.

CEYLAN, S., HACİM. A. K., TEKBAŞ. Ö. F., HASDE, M. (2001). *MEBS Okulu ve Eğitim Merkez Komutanlığındaki Erbaş ve Erlerin Kişisel Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Saptanması*. **Gülhane Tıp Dergisi**. 43(3): 260-264.

ÇİFTÇİ, N. (1992). **Erlerin Sağlık Konusunda Bilgi, Tutum ve Davranışları İle Beslenme Durumu ve Bazı Sağlık Sorunlarını Saptanması**. (Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

DENNEHY, PH.(2000). *Transmission of rotavirus and other enteric pathogens in the home*. **The Pediatric Infectious Disease Journal**. 19(10): 103-105. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11052397?ordinalpos=1&itool=EntrezSystem2.PEntrez.Pubmed.Pubmed_ResultsPanel.Pubmed_RVDocSum> (Erişim: 07.03.2008).

DİNÇ. S. (2003). **Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Olan Annelerin Çocuklarının Kişisel Hijyen Hakkında Bilgi ve Uygulamalarını Saptanması**. (Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

DİRİCAN, R., BİLGEL, N. (1993). **Halk Sağlığı (Toplum Hekimliği)**. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

ERBİL, N., AŞIK, F. (2005). *Kız Öğrencilerin Hijyen ve Vajinal Akıntı Hakkında Bilgi, Tutum ve Davranışları*. **Sağlık ve Toplum Dergisi** 15 (2): 91-95.

ERDAL, E. (1993). **Hemşirelik Temel İlke ve Uygulamaları**. İzmir: Doğan Yayinevi. 60-70.

ERDEM, S. (1990). **İstanbul İlinin Ataköy ve Sultançiftliği Bölgelerinde İki İlkokuldaki Öğrencilerin Kişisel Temizlik Bilgi ve Uygulamaları.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

GENÇ, G., ZORBAZ, R. (1989). *İzmir İli Buca İlçesine Bağlı İki İlkokuldaki Dış Çürüğü Olan ve Olmayan Son Sınıf Öğrencilerinin Beslenme ve Ağız Hijyeni Alışkanlıklarının İncelenmesi.* **Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi.** 5 (2) :1-13

GIBSON, John. (1959). **Health Personal and Communal, A Short Hygene for Nurses,** London: FABER and FABER.

GÖRGÜLÜ, S. (2000). *Hijyen ve Sağlığımız.* **Actual Medicine,** Kasım, 36-43.

GÖRGÜLÜ, S., ULUSOY. M. F. (2001). **Hemşirelik Esasları: Temel Kuram, Kavram, İlke ve Yöntemler.** Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları. 20-47.

GÜÇHAN, N., (1992). **Halk Sağlığı Hemşireliği.** Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayınları. (266).

GÜLEÇ, M., TOPBAŞ M., KIR, T., HASDE, M., (2000). *Ankara'da Sosyoekonomik Düzeyi farklı İki Yerleşim Yerindeki İki İlköğretim Okulunda Seçilen Öğrencilerde El Yıkama Alışkanlıkları.* **Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi.** 57(2): 71-76.

GÜLEÇ, M., CEYLAN. S., TEKBAŞ. Ö. F., HASDE, M. (2001). *Ankara'da İkamet Eden Emekli Subayların Bazı Sağlık Davranışları ve Sağlık Düzeyleri.* **Ankara GATA Halk Sağlığı Anabilim Dalı Gülhane Tıp Dergisi.**(43)3: 244 - 251.

GÜLER, Ç. *Hijyen, Çevre ve Halk Sağlığı*. **1. Ulusal Ev İdaresi Kongresi**, 21-23 Ekim, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1998 23-46.

GÜLER, Ç. (2004). *Kişisel Hijyen*. **TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni**. 3(6), 119-132.

GÜLER, G., BEKAR, M., GÜLER, N., KOCATAŞ, S. (2005). *İlköğretim Okulu Kız Öğrencilerinde Menstruasyon Dönemi Hijyeni*. **Sürekli Tıp Eğitim Dergisi**. 14 (6), 135-139.

HOVARDAOĞLU A., ŞENOCAK L. (1992). **Meslek Esasları ve Teknikleri**. Ankara: Hatiboğlu Yayınları. 20-22.

İNANÇ, N., HATİPOĞLU. S., YURT. V., AVCI. E., AKBAYRAK. N. (1994). **Hemşirelik Esasları**. Ankara: GATA Basımevi. 5-30

KALINCI, N. (2006). **Zonguldak İl Merkezi İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin El Hijyenine Yönelik Davranışlarının Belirlenmesi**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü

KARASAR, N. (2002). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayınevi, 77.

KARTOĞLU, Ü., (1989). **Sağlık Eğitiminde Değişik Yaklaşımlar**. Halk Sağlığı Bülteni, 3(10): 23-29.

KÂTİBOĞLU, N. (1980). **Adolesan Dönemdeki Kız ve Erkek Çocuklarında Diş Çürüğü Dağılımı, Çürüğün Beslenme ve Ağız Hijyeni İle İlişkisi**. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi.

KAVLAK, Z. (1992). **Baş Biti Konusunda İlkokul Öğretmenlerinin Bilgi Düzeyi ve Bilgilendirilmeleri.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

KAYA, M., BÜYÜKŞERBETÇİ, M., MERİÇ M., ÇELEBİ, A., BOYBEYİ, Ö., IŞIK, A., BOZKURT, İ., VAİZOĞLU, S., GÜLER, Ç., (2006). *Ankara'da Bir Lisenin 9 ve 10. Sınıf Öğrencilerinin Kişisel Hijyen Konusunda Davranışlarının Belirlenmesi.* **Sürekli Tıp Eğitim Dergisi.** 15 (10), 179-183.

LASH, A. (1989). *El Yıkama Tekniği ve Enfeksiyondan Korunmada Yeri.* (Çev. G. Uyer), **Türk Hemşireler Dergisi,** 29 (1), 24-27.

MEB (2000). **2001 Yılı Başında Milli Eğitim.** Mili Eğitim Bakanlığı, Ankara. 8-9.

MEB (2002). **Temel Eğitim Projesi, İlköğretim Okullarının Sosyal Etkilerinin Değerlendirilmesi.** Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı. Ankara. 20-27

MEB (2008). **Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim.** Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. Ankara. 43,49,73.

NENSTIEL RO, White GL, Aikans T. (1997) *Clinical Alert: Handwashing-A Century Of Evidence Ignored.* **Clinician Reviews,** 7(1):55-58.

NEYZİ, O., ERTUĞRUL. T., (1993). **Pediatric I.** İstanbul:Nobel Kitabevi. 67-68.

OĞUR R, HASDE M. (2003). *Ellerinizi Yıkayın: Sağlık Ellerinizde.* **Türk Silahlı Kuvvetleri Koruyucu Hekimlik Bülteni.** 1(9),1-4

ORBAK, R. (1993). **Erzurum ve İstanbul İleri Yüksekokul Öğrencilerinde Ağız ve Diş Sağlığı İle İlgili Epidemiyolojik Araştırmalar ve İki Bölgenin Karşılaştırılması.** (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

ÖMERCİKOĞLU, Ö. (2001). **İlköğretim Öğrencilerinde Bireysel Hijyen İle İlgili Sağlık Eğitiminde Kullanılan İki Farklı Yöntemin İstendik Davranış Değiştirmeye Etkisinin İncelenmesi.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

ÖNDER, R. Ö., AĞIR, A., BAŞ., Y. (1998). *Ankara'daki Sağlık Ocaklarında Çalışan Ebe ve Hemşirelerin Ağız ve Diş Sağlığı Konusunda Bilgi ve Tutumları.* **Sağlık ve Toplum.** (8)1:31-33.

ÖRSAL, Ö., TEZCAN, S., ÇAKIR, B., TOKUR, M., GÜLMEZ, G. (2002). *Öğrencilerin Kişisel Temizlik Bilgileri ve Durumlarının Değerlendirilmesi.* **8. Ulusal Halk Sağlığı Kongre Kitabı.** Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Basımevi. 609.

ÖZALTIN, S. (1991). **Gölbaşı Eğitim ve Araştırma Bölgesinde 0-6 Yaş Çocuğu Olan Ailelerin Yaşadıkları Hanelerin Sağlığa Uygunluk Durumunun Saptanması ve Annelerin Hijyen Tedbirleri, Çocukluk Çağı İshalleri Konularında Bilgi, Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi.** (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi). Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi.

ÖZDEMİR, A., BALKAYA, V., ÖZEN, T., TUNCA, Y. M. (1995). *GATA' da Görevli Erlerde Oral Hijyen ve Dental Sağlığın Değerlendirilmesi.* **GATA Bülteni.** (37)2: 227-230.

ÖZDEN M. (2003). **Sağlık Eğitimi Ders Kitabı.** Ankara: Feryal Matbaası. 12-17.

ÖZPERK, G. (1993). **İltekin İlkokulu Öğrenci ve Öğretmenlerinin Ağız ve Diş Sağlığı Bilgi ve Tutumlarının Saptanması ve Öğrencilere Uygulanan Bir Müdahale Araştırması.** (Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

SABUNCU, N. , BABADAĞ K. , TAŞOCAK G. , ATABEK T. (1991). **Hemşirelik Esasları Ders Kitabı.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. (496), 134-136.

SARIKAYA, A. G. (2001). **İlköğretim Çağndaki Çocuklarda El Hijyeni.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

SEFİT, Ü. (1996). **Kocaeli Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Kişisel Hijyen Bilgilerinin Saptanması.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

SERT, Z. , KİBAROĞLU Ö., ŞENYÜZ, G. , ÜNSAL, Ü. (1999). **Lise Sağlık Bilgisi.** İstanbul: Milli Eğitim Basımevi. 80-83.

ŞAHİN, F. (2000). *Okul Sağlığı.* **Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi.** 9 (6), 40.

ŞAHİN, U. (1993). **Üniversite Öğrencilerinin Sağlık Sorunları, Sağlıkla İlgili Bilgi İstekleri ve Hemşirelerden Beklentileri.** (Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Ankara Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

ŞENTÜRK , S. (1993). **Hemşirelik Tarihi.** İstanbul: Ar Basımevi.

ŞİMŞEK, Ç. (2006). **Onbirinci Sınıf Öğrencilerinin Kişisel Bakım ve Sağlığın Korunmasına Yönelik Davranışlarının İncelenmesi.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

T.C Sağlık Bakanlığı, Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü (2003), **Adolesan Sağlığı ve Gelişimi Programı Rehber Kitabı**, Ankara: Aydoğdu Ofset.

TEMEL, F., MAGDAN, D., (1989). *Çocuk Yuvalarında Kalan 9-10 Yaşlarındaki Korumaya Muhtaç Çocukların Aile Bireyleri ve Aile İlişkilerini Algılamaları. Sağlık Dergisi. 4*

TEZCANER, C. (1997). **Lise Sağlık Bilgisi Ders Kitabı**. Ankara: Bem-Koza Eğitim Basımı. 91-93.

TOKSÖZ, P. , ATAKUL, F. , AKŞEN, A., TEKİN, O. , TORTAMIŞ, T. , İLÇİN, E. (1996). *Okul Çağı Çocuklarının Beslenme Alışkanlığı ve Bunun Dış Sağlığı Üzerine Etkisi. Dicle Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi Dergisi. 2 (2), 21-26.*

ULAŞ, G. (1998). **Kastamonu İli Lise Öğrencilerinin Vücut Hijyenine İlişkin Alışkanlıklarının İncelenmesi**. (Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Ankara Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

ULUSOY, F., GÖRGÜLÜ, S. (1995). **Hemşirelik Esasları**. Ankara: Nobel Yayın. 85.

UNAT, E.K. (1990). **Derimiz ve Temizliği**. İstanbul: Apa Ofset Basımevi.102.

URAL, D. (2007). **Konaklama İşletmelerinde Çalışan Personelin Kişisel Hijyen Bilgileri ve Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ÜNAL, Gülten. (2000). **Erzurum İl Merkezindeki Resmi Kurumlarda Toplu Beslenme Hizmeti Veren Personelin Yeri ve Kişisel Hijyen Konusunda Bilgi Düzeyi.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

WENZEL RP. (1995). *The Economic of Nosocomial Stepwise Infections.* **Journal of Hospital Infection**, 31: 79-87.

YAVUZ, Ş. (2000). **Özel ve Devlet Okullarında Kişisel Hijyen Alışkanlıkları.** (Yayınlanmamış Bitirme Tezi). Marmara Üniversitesi, Sağlık Eğitim Fakültesi.

YAVUZER, H., (2005). **Çocuk Psikolojisi.** Ankara: Remzi Kitabevi. 27, 129-138.

YİĞİT, R. (1991). **Annelerin İlkokul Çağındaki Çocuklarının Sağlıkını Korumalarına İlişkin Bilgi Düzeyi.** (Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

YUMURTUĞ, S., SUNGUR T. (1980). **Hijyen Koruyucu Hekimlik.** Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.97.

YUMURTUĞ, S. (1988). **Halk Sağlığı Ders Kitabı.** Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları, Ankara.

YÜREKTEN, Z. (2004). **Koruma ve Güvenlik Görevlilerinin Kişisel Hijyen İle İlgili Bilgi ve Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ZORBAZ, R. (1989). **İzmir İli Buca İlçesine Bağlı İki İlkokuldaki Diş Çürüğü Olan ve Olmayan Son Sınıf Öğrencilerinin Beslenme ve Ağız Hijyeni Alışkanlıklarının İncelenmesi.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

EKLER

EK-1. Araştırmada Kullanılan Anket Formu

Bu anket Bolu'nun Kıbrısık ilçesi Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'ndaki yatılı ve gündüzlü öğrencilerin kişisel bakımlarına ilişkin uygulamaları saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Bir katılımcı olarak sorulara vereceğiniz samimi ve içten cevaplar araştırmanın güvenilirliğini artıracığı için önemlidir. Lütfen size uygun seçeneğin üstüne (X) işareti koyunuz. **Araştırmaya yapacağınız katkı ve yardımlarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.**

Müslüm ALTINSOY

Anket No:.....

I. ÖĞRENCİLERİN KENDİLERİ VE AİLELERİ HAKKINDAKİ BİLGİLERİ

1. Kaçınıcı sınıftasınız ?

() 4 () 5 () 6 () 7 () 8

2. Öğrenim türünüz?

() Yatılı () Gündüzlü

3. Kaç yaşındasınız ?.....

4. Cinsiyetiniz?

() Kız () Erkek

5. Kaç kardeşiniz?.....

6. Anne ve babanıza ait genel bilgiler

Yakınlık Derecesi	Yaşı	Mesleği	Öğrenim Durumu				
			Okuma yazma bilmiyor	İlkokul	Ortaokul	Lise ve dengi	Üniversite / Yüksekokul
I) Baba							
II) Anne							
			Anne baba sağ ve birlikte	Anne ölü baba sağ	Anne sağ baba ölü	Anne ve baba ölü	Anne baba sağ ve ayrılır
Anne ve babanızın birlikte olmadurumu							
Ailenizin Ortalama Aylık Net Geliri							
.....							

7. Oturduğunuz konuta ait genel bilgiler

	Gecekondu	Tek katlı,bahçeli yapı ev	Apartman dairesi	Diğer (Belirtiniz)
1) Ailenizin oturduğu konut tipi nedir?				
	Bana ait oda var	Odamı kardeşimle(lerim) paylaşıyorum		Bana ait oda yok
2) Oturduğunuz konutta size ait oda var mı?				
	Var		Yok	
3) Oturduğunuz konutta şehir şebeke suyu var mı?				
4) Oturduğunuz konutun içinde tuvalet var mı?				
5) Oturduğunuz konutta banyo var mı?				

II. ÖĞRENCİLERİN KİŞİSEL BAKIMLARINA İLİŞKİN UYGULAMALARI

8. Aşağıda belirtilen kişisel bakım araç ve gereçlerine sahip olma durumunuz.

	Var	Yok
1. El havlusu		
2. Yüz havlusu		
3. El yüz havlusu		
4. Ayak havlusu		
5. Banyo havlusu		
6. Diş fırçası		
7. Diş ipi		
8. Tırnak makası		
9. Tarak		
10. Sabun		
11. Şampuan		
12. Deodorant		
13. Krem		

9. El ve yüz yıkamaya ilişkin uygulamalarınız

1) Gece yatmadan yüzümü yıkarım	Evet	Hayır	Bazen	
2) Sabahları kalkınca yüzümü yıkarım				
3) Yemekten önce ellerimi yıkarım				
4) Yemekten sonra ellerimi yıkarım				
5) Tuvaletten önce ellerimi yıkarım				
6) Tuvaletten sonra ellerimi yıkarım				
7) Ellerimi kirli hissettiğim durumlarda yıkarım				
8) Ellerimi ve yüzümü yıkadıktan sonra kremlerim				
	Su	Su ve sabun	Diğer (Belirtiniz)	
9) Ellerinizi ve yüzünüzü yıkarken kullandığınız gereç				
	Sıvı sabun	Kalıp sabun	Diğer (Belirtiniz)	
10) Ellerinizi ve yüzünüzü yıkarken kullandığınız sabun türü				
	Bahçe Çeşmesinde	Mutfak Lavabosunda	Tuvalet veya Banyoda	Evin içinde ayrı bir lavaboda
11) Ellerinizi ve yüzünüzü nerde yıkarsınız				
	Çirkin görünmemek	Bazı hastalıklardan korunmak	Temiz olmak	Okulda kontrol edildiğinden
12) Ellerinizi ve yüzünüzü yıkama sebebiniz				

10. Diş temizliği ve bakımına ilişkin uygulamalarınız

	Günde bir defa	Günde üç defa her yemekten sonra	Birkaç günde bir	Ağzımı çalkaladığım için hiç fırçalamıyorum	Bilmiyorum
1) Dişlerinizi fırçalama sıklığınız					
	Kullanırım			Kullanmam	
2) Diş ipi kullanma durumunuz					
	Yukardan aşağıya	Sağdan sola	Daireler yaparak	Diğer (Belirtiniz)	
3) Dişlerinizi fırçalama şekliniz					
	3 ayda bir	6 ayda bir	Yılda bir	Eskiyince	
4) Diş fırçasını değiştirme sıklığınız					
	Kontrol amacıyla	Dişim ağrıdığından (çürük olduğundan)	Diş eti sorunları yaşadığımdan	Dişlerimdeki yapı bozukluğundan	
5) Diş hekimine gitme nedeniniz					
	Yiyecekleri iyi çiğnemek	Sert yiyecekleri dişlerle kırmamak	Diş hekimine gitmek	Daha az şeker yemek ve dişleri düzenli fırçalamak	Hepsi
6) Diş çürüğünü önlemenin en iyi yolu sizce nedir					
	3 Ayda bir	6 Ayda bir	Yılda bir	Bilmiyorum	
7) Diş hekimine hangi sürede gidilmeli					

11. Ayak temizliği ve bakımına ilişkin uygulamalarınız

	Her gün	Haftada iki defa	Haftada bir defa	İki haftada bir defa
1) Ayaklarınızı yıkama sıklığınız				
2) Çoraplarınızı değiştirme sıklığınız				
	Var		Yok	
3) Ayak kokusu şikayetiniz				
	Kendi ayak havlulu kurularım	Evdeki havluyla kurularım	Bulduğum her hangi bir bez ile kurularım	Kurulamam
4) Ayaklarınızı kurulama durumunuz				
	Haftada bir	15 günde bir	Ayda bir	Annem söyleyince
5) El ve ayak tırnaklarınızı kesme sıklığınız				
	Uzayınca çirkin görünmemesi için	Bazı hastalıklara yakalanmama için	Okulda kontrol edildiği için	Temiz olmak için
6) El ve ayak tırnaklarınızı kesme nedeniniz				

12. Banyo alışkanlığına ilişkin uygulamalarınız

	Her gün	Haftada iki defa	Haftada bir defa	İki haftada bir defa
1) Banyo yapma sıklığınız				
	Şampuan	Sabun	Şampuan ve sabun	Diğer (Belirtiniz)
2) Banyo yaparken kullandığınız gereç				
	Vücudumu temizlemek için	Bazı hastalıklardan korunmak için	Çirkin görünmemek için	Diğer (Belirtiniz)
3) Banyo yapma nedeniniz				
	Havlu ucuyla	Ucu sivri bir şeyle (iğne, şiş vb.)	Pamuğa sarılı kibrit çöpüyle	Aplikatörle (hazır satılan pamuklu çubuk)
4) Banyo sonrası kulak içlerini temizleme şekliniz				Temizlemem

13. Aşağıda belirtilen sorunlarla ne sıklıkla karşılaştınız veya karşılaşıyorsunuz ?

	Hiç Karşılaşmadım	Bir kez Karşılaştım	Birkaç kez Karşılaştım	Devamlı Karşılaşmaktayım
1) Sivilce, akne				
2) Ağız yarası				
3) Kepeklenme				
4) Mantar				
5) Bitlenme				
6) Ayak kokusu				
7) Deri döküntüsü				

14. Aşağıdakilerden hangisi veya hangileri sizi en çok rahatsız eden durumlardandır?

	Rahatsız eder	Rahatsız Etmez
1) Ağız kokusu		
2) Ayak kokusu		
3) Ter kokusu		
4) Kirli eller		
5) Uzun tırnaklar		
6) Kirli elbiseler		
7) Yağlı, kepekli saçlar		
8) Çapaklı gözler		

15. Aşağıda belirtilen kişisel bakım araç ve gereçlerini ne şekilde kullanırsınız?

(8. Soruda “Var” olarak işaretlediğiniz araç ve gereçlerden, sizin için uygun olanlarını seçiniz.)

	Kişisel Kullanım	Ortaklaşa Kullanım
1) El havlusu		
2) Yüz havlusu		
3) El yüz havlusu		
4) Ayak havlusu		
5) Banyo havlusu		
6) Diş fırçası		
7) Diş ipi		
8) Tırnak makası		
9) Tarak		
10) Sabun		
11) Şampuan		
12) Deodorant		
13) Krem		

16. Burnunuz aktığında ne ile temizlersiniz ?

1. Kağıt mendil ya da peçete ile 2. Kumaş Mendille
 3. Elimle (önlük veya kazak kenarı gibi)

17. Ter kokularını gidermek için ne yaparsınız?

1. Deodorant kullanırım 3. Kolonya kullanırım
 2. Sık sık banyo yaparım 4. Sık sık sabunlu su ile vücudumu silerim
 5. Hiçbir şey yapmam

18. Tuvaletten sonra neyle temizlenirsiniz? (Birden fazla çok seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- 1.Su 2.Bez 3.Tuvalet Kağıdı
 4.Bazen temizlenmiyorum 5.Hiç Temizlenmiyorum

19. İç çamaşırlarınızı (külot, atlet vs.) ne sıklıkla değiştirirsiniz?

1. Her gün 2. 2-3 günde bir 3. Bir tek banyodan sonra
 4. Kirlendiğinde 5. Diğer.....

20. Temizlikle ilgili bilgilerinizi nereden veya kimden edindiniz ? (Birden fazla çok seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- 1.Evden (annem, babam, akrabalarım) 4. Televizyondan, radyodan
 2.Sağlık personelinen (Doktor, hemşireden) 5. Okuldan (öğretmenimden)
 3.Arkadaşımdan

EK-2. Araştırmada Kullanılan Anketi, Uygulama İzini

**T.C.
KIBRISCIK KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü**

Sayı : B.08.4.MEM.4.14.09.01. 230/ 831
Konu : Yüksek Lisans Tez Hazırlama İzini

16/05/2007

**KAYMAKAMLIK MAKAMINA
KIBRISCIK**

İlçemiz Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda Teknoloji ve Tasarım Öğretmeni olarak görev yapan Müslüm ALTINSOY' un Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Bölümünde Yüksek Lisansı tamamlayacağından " Yatılı ve Gündüzlü Öğrencilerin Kişisel Bakımlarına İlişkin Bilgi ve Uygulamaları Arasındaki Farklılıklar" konulu tezini hazırlayabilmesi için adı geçenin araştırmasını görevli olduğu Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur' larınıza arz ederim.

Mustafa KALAYCIK
İlçe Milli Eğitim Müdürü

OLUR.

16/05/2007

Davut SINANOGLU
Kıbrısık Kaymakamı

EKLER:

- 1-Dilekçe (1 adet)
- 2-Anket Formu (5 sayfa)

